

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Lletres
Departament de Filologia Catalana

L'article personal en català
Marca d'oralitat en l'escriptura

II
(annexos)

Tesi doctoral

Eusebi COROMINA I POU

Directora: Dra. M. Margarida Bassols

Vic, març de 2001

Índex

Volum II (annexos)

Annex 1. Els tractaments en la llengua escrita antiga	3
1. Cartes de <i>Los jurats de València</i>	4
2. Epistolari del Renaixement	5
3. Dietari de la Diputació del General de Catalunya	6
Annex 2. L'article davant els noms propis personals en les llengües romàniques	8
1. Itàlia	9
2. Castellà	13
3. Portuguès	14
Annex 3. Aplicacions dels índexs de llegibilitat	22
1. Els mots més freqüents de <i>La Bíblia</i>	23
2. Aplicació de l'índex Gulpease a un text italià i a la seva traducció catalana	27
Annex 4. Gèneres periodístics i article personal	31
1. Dades referencials i comentari	32
2. Entrevistes de premsa	36
3. Entrevistes de la ràdio	43
4. Reportatges	45
5. Cròniques	50
6. Articles d'opinió	54
7. Cartes dels lectors	83
8. Acudits gràfics	85
9. Publicitat	88
Annex 5. Els textos d'una polèmica	98
Annex 6. Locucions, frases fetes, modismes i refranys amb noms propis d'origen bíblic i altres antropònims	107
Annex 7. Normativa i article personal	116
1. Pompeu Fabra	117
2. Institut d'Estudis Catalans	120
3. Gramàtiques, manuals i altres textos per a l'ensenyament	124
4. Llengua estàndard i mitjans de comunicació	141
5. Llenguatge administratiu	145
Annex 8. Narrativa cinematogràfica (guions)	154
1. Sèries de televisió	155
2. Pel·lícules	178

Annex 1

Els tractaments en la llengua escrita antiga

1. Cartes de *Los jurats de València*

a.

Al molt honorable sènyer En Johan de Rossesvalls, batle general dellà Sexona, o a son lochtinent, en Alacant.

Sènyer molt honrat:

Sabut havem que N'Andreu Lópiç, mercader d'aquesta ciutat...
(12.12.1391)

b.

Com a N Berenguer Porquet, laurador, vehí nostre e d'aquesta ciutat, sia fuyt poch dies ha un catiu de linyatge tartres, emperò batejat e apellat Johan, de edat de .XX. Anys poch més o menys, e paladí en son parlar català...
(31.7.1400)

c.

Pochs dies ha passats, alguns frares del dit orde conceberen en si fer una solemne festa de missa novella, la qual devia cantar .I. del dit orde, fill de una profembra d'aquesta ciutat appellada Na Libiana... (26.8.1399)

Agustín Rubio Vela: *Epistolari de la València medieval*. València: Institut de Filologia Valenciana, 1985, p. 278, 283, 346.

2. Epistolari del Renaixement

a. *Alexandre VI al seu fill Joan de Borja, duc de Gandia (Roma, 3/4 d'agost de 1493)*

Totes les joies e fermalls van en la caixa, e los dos mília e cinc-cents ducats e altres coses. E porta-se'n la clau **Felip Joan**. [cambrer del duc de Gandia]

Com seràs en Barcelona, donaràs quatre-cents ducats papals a les dues galeres que t'emportes del rei **don Ferrando** [Ferran II de Catalunya-Aragó], ço és, al capità de dites dues galeres **mossèn Saragossà**.

b. *Alexandre VI al seu fill Joan de Borja, duc de Gandia (Roma, 18 d'abril de 1494)*

[...] per ésser dita duquessa jove e de tan poca edat com és, seria necessari en tal cas, per l'honor sua, que ella hagués d'anar e estar ab nostra amada filla **dona Maria** [Maria de Luna], mare sua, en casa de **don Enric**, son pare.

c. *El síndic Joan Mateu, notari, als consellers de Barcelona (Saragossa, 28 de juliol de 1479)*

Aprés no he volgut dormir en aquella cambra, sinó que me'n só anat a dormir ab **en Maimó**. [mossèn Gaspar Maimó, escrivà de ració de la Cancelleria Reial]

Jo faç ja fer les minutes de totes les lletres e provisions a **Jacme Ferrer**. [mossèn Jaume Ferrer, escrivà de manament de Ferran II]

d. *L'escrivà Francesc Carbonell, notari i arxiver reial, al seu pare, Pere Miquel Carbonell (Còrdova, 30 de maig de 1482)*

Al molt magnífic i car pare **mossèn Pere Miquel Carbonell** ... [...] He rebuda una vostre lletra amb lo senyal que voleu que prenga quan sia notari... [...] Més, he rebuda una vostra ab una de **misser Jerònim Pau**... [...] Més, he

reebuda una vostra, ab una ajustant [...], feta lo Dijous Sant, i per **en Ramon**, de la senyora **dona Isabel**, i per **en Sacomella**, que parla molt bé... [...] La lletra que enviàveu a **Peralta** [segurament es tracta d'un funcionari reial que Ferran II havia enviat des de la cort a Catalunya la primavera d'aquell any 1482 per tal de recollir subsidis per a l'empresa de Granada] sobre l'escrivania de Montserrat, no hi era... [...], **lo Faver** és un diable i és gran amic del **Peralta**.

e. *El mercader xatívi Joan Llopis a Narcís Guerau i Gili, notari de Barcelona d'origen gironí (València, 16 d'octubre de 1482)*

Ver és que una vostra lletra ha rebut **en Conrad Just**, essent jo en Xàtiva. [...] per les despeses fetes en tres carretells oli tramesos per mi, ab calavera [caravel·la] d'**en Jaume Fuster**... [...] E així mateix, en tres carretells oli remesos per mi, amb calavera de **n'Antoni Brunet**... [...] Així mateix, digauho al **sènyer en Joan de Trillo**, e a **en Roges**, e a sa muller, e a sa sogra, e a **en Pere Roges**, e al magnífic **en Gabriel Omedes** [...]

Epistolari del Renaixement 1. València: Albatros, 1977, p. 35, 43, 63, 87-88, 128-130.

3. Dietari de la Diputació del General de Catalunya

Fragment del Dietari de la Diputació del General de Catalunya, corresponent al 21 de juliol del 1461.

Dimarts a XXI. Aquest die de part del senyor Primogènit se diu que fonch donada una cèdula als reverend e honorables deputats en la qual havia scrits los noms de alguns que la sua senyoria significava haver per enemichs, pregant los dits deputats que·ls plagués fer-li tant servey que algú d'aquells no fos per ells nomenat per diputat ne oïdor, los quals eren aquests qui·s seguexen: bisbe de Gerona, bisbe d'Euna, **don Ramon de Cardona** e **mossèn Manuel de Montsuar** canonges de Leyda, **mossèn Johan Sorts** canonge d'Urgell, **don**

Matheu de Montcada, don Hugo e don Anthon de Cardona, Arnau Guillem de Servelló, Arnau Guillem de Bellera, dos germans Castelletts, **mossèn Bernat de Requesens, mossèn Requesens dez Soler, mossèn Bernat ça Portella, mossèn Bernat Çalba, mossèn Andreu de Peguera, mossèn Johan de Palou, mossèn Joan de Montbuy** àlias de Tagamanent, Pere de Sent Dionís e son frare, Johan Bernat Terré, tota natura de Dusays, tots los Sampons, Francí Buçot genre e **En Pere de Coromines**, nabot d'**En Pere Johan de Sent Climent**, Ramon Marquet, **misser Antoni Riquer** de Leyda e Thomàs Taquí de Perpenyà.

Martí de Riquer: *Quinze generacions d'una família catalana*.
Barcelona. Quaderns Crema, 1998, p. 60.

Annex 2

L'article davant els noms propis personals en les llengües romàniques

1. Italià

a.

Relat d'un record d'infància d'Albina Tinello (85 anys), d'Arquata Scrivia (província d'Alessandria, al Piemont), recollit per Benito Ciarlo, que en presenta, a la columna dreta, la versió en italià estàndard.

Na cubia ca 'n se pô scurdò

Una coppia indimenticabile

Am ricordu cme 'n tin sognu, perché eu na fiueina e i son pasè squesi setantaseinque ani, che, 'nta stradeina 'nde ca stovu e ca n'ho moi lassò, i vivaiva due persone tantu pôuvre (cme tuti niotri alantua), ma anche tantu generuse.

Ricordo come in un sogno, poiché ero bambina e sono passati circa settantacinque anni, che nella viuzza dove abitavo e che non ho mai lasciato, vivevano due persone molto povere (come tutti noi, allora) ma anche molto generose.

Is ciamova Mein e Caruleina, i ea ômu e dona, tuti dui grandi e ussui, mogri, due figue raise uguoli, - 'nta curpuratuae 'nte caratere - da 'na vita passò insieme a lavuò che n'ea mancu i sò.

Si chiamavano Min e Carolina, erano marito e moglie, entrambi alti ed ossuti, magri ma robusti, due figure rese simili - nella corporatura e nel carattere - da una vita trascorsa insieme a coltivare i campi di cui non erano i proprietari.

A i mei ôgi id fiueina i smiova anche putostu vegi, forse per e rughe da pelle brusò dau su o da e freggiu, ma propiu veggi in i ea 'ncù.

Ai miei occhi di bambina sembravano anche molto anziani, forse per le rughe della pelle bruciata dal sole o dal freddo, ma proprio vecchi non lo erano ancora.

A cà 'nde chi vivaiva a cuntova a sô storia e a fova capì a sô natura: l'ea piineina e nugga, e da tutti i canton us capiva a miseria di se giante.

La loro casa raccontava la loro storia e ne rispecchiava la natura: era piccolissima e spoglia, e da ogni angolo traspariva la misera.

Cmè aredamentu i g'avaiva due careghe diverse una da l'otra e sgangherè: u tuein l'ea in toccu id toa streccia, lounga, rusga e balucuciante. Pô u gh'ea in camein squesi saimpre smortu, quattru piatti, du-tre pignatte, in sigelu apaisu su a e mûru cu serviva pre 'ndò a piò l'egua ae barchi, a funtauna da piassetta in foundu aa strò, cl'ea a nostra risorsa idrica id quei taimpi.

'Nta stessa staunsia, tra e gambe storte d'e careghe o acustè ai muri (ch'in avaiva squesi moi vistu id biancu) u spuntova di sacchi grossi, ma mesi voi, 'ncu draintu in po' id patote, in po' id pulainta, di fasò, castegne secche...; l'ea tutto quel che sta cubia a g'avaiva e, in t'in moundu 'nde c'un circolova id sòdi, quela roba a rapresentova i frùti du sô lavû e aa possibilità id fò qualche scambiu.

Ma propiu quei sacchi peini id puvre e buttè li per tèra, u paiva chi fessa risaltò tutta apuvertè cu gh'ea 'nte quela cà. Eppure l'è propiu li, 'ntè quela staunsia csi disadurna, che mi hô pasò i mumainti pû sereni da me infaunsia, perché li, tutte e saie d'invernu as riunirmu 'ncu e famie di vseini.

Am ricordu c'as setormu dapertuto: per i pû vegi us purtova di sgabeli, quarche d'un us metiva 'ntu scaein, niotri fiô a drubormu i sacchi cmè sedili. Ermu pû 'na dusaina id persoune, au ceu d'in lumein a petroliu e

Come arredamento avevano due sedie diverse tra loro e sgangherate, il tavolo era un'asse stretta, lunga e traballante. C'era poi un caminetto quasi sempre spento, quattro piatti, un secchio appeso al muro che serviva per andare a prendere l'acqua al "barchi", la fontana abbeveratoio della piazzetta in fondo alla via, ch'era la nostra risorsa idrica di quei tempi.

Nella stessa stanza, tra le gambe storpie delle sedie o accostati ai muri mai affrescati, spuntavano dei sacchi grossi ma mezzi vuoti con dentro patate, granoturco, fagioli, castagne secche... erano tutto quanto questa coppia possedeva; in un mondo dove non circolava denaro, rappresentavano il frutto del loro lavoro e la possibilità di fare qualche scambio.

Proprio quei sacchi pieni di polvere e buttati per terra pareva esaltassero la povertà di quella casa. Eppure è proprio li, in quella stanza così disadorna, che ho passato i momenti più sereni della mia infanzia, poiché tutte le sere invernali, si radunava il vicinato.

Ricordo che ci sedevamo ovunque: per gli anziani si portavano degli sgabelli, alcuni sedevano sullo scalino, noi bambini adoperavamo quei sacchi come sedili. Eravamo più d'una dozzina di persone, alla

riscardè da e camein che è **Mein** u sendaiva per l'ucasion.

‘Nte fôgu u buïva ‘na pignata ‘ncu e castegne secche che a **Caruleina** a n’uffriva e che a niotri i ne pàiva squisite.

‘Nte quei saïe u pàiva che tuti is fisa misi d’acordiu id non parlò nè id cose tristi nè id tribulasion, nunustante i nostri genituri in vivessa otru; forse i ea abitàe e accetò a sò misera cundision e i u fova dignitusamainte, o forse in vraiva fola pesò in ti vegi e ‘nti fiueini e csì u smiova, almenu a a saia, che tuttu u ‘ndessa bain.

A e nostre seiate u partecipova de spessu in persunagiu grande e grossu, **in certu Giuvàni**: l’ea un che u ‘ndova in po’ in t’ina cà, in po’ in t’in’otra, e ug ritornova per tante saie, fein che un riusciva a finì dèe storie lunghe e ingarbûie che sens’otru u s’inventova; in cambi u accetova vrentèe in gôtu id vein, quarche castegna da biassò, a simpatia id quei giante, e l’interesse per quel cu cuntova.

An me ricordu pû bain tute e storie c’ho sentiù da a sò bucca, ma a sò ‘ncu che us tratova squesi saimpre id fole id puia, ambientè ‘nte di casteè o ‘nte di campusanti e che id solitu u tiova lampi e trôni e l’ea id

*luce di un piccolo lume a petrolio, riscaldate dal camino che **il Min** accendeva per l’occasione.*

*Sul fuoo bolliva una pentola con le castagne secche che **Carolina** ci offriva e che ci sembravano squisite.*

In quelle sere sembrava che tutti ci fossimo messi d’accordo di non parlare di cose tristi e di sofferenza, nonostante i nostri genitori non vivessero d’altro; forse erano abituati ad accettare la loro misera condizione e lo facevano dignitosamente, o forse non volevano farla sui vecchi e ai bambini e così ci pareva, almeno alla sera, che tutto andasse bene.

*Alle nostre serate, spesso partecipava un personaggio grande e grosso, **un certo Giovanni**: era uno che andava da una casa all’altra e vi ritornava per tante sere, fino a poter terminare le sue lunghe e complicate favole; in cambio accettava volentieri un bicchiere di vino, qualche castagna, la simpatia di quella gente e l’interesse per ciò che narrava.*

Non ricordo più bene le storie che ho ascoltato raccontar da lui, ma so che spesso si trattava di favole di paura, che si svolgevano nei castelli o nei cimiteri e che di solito saettavano lampi e tuoni, ed era di

nôce. ‘Na frose che **u Giuvàni** u ripetaiva de spessu, ‘ncu in fò misteriusu l’ea: “U sunova mesanôce...”

E pû tante vôte ‘nte e mumaintu pû emusiunante, o cu riturnova inderè ‘ntu discursu, o cu piantova li perché secundu lè l’ea gnûo troppu tardi. E un gh’ea versu id prutestò!

Csì, dopu esise facci prumette id cuntinuò a seia dopu, niotri a ‘ndormu tutti a cà, peini id puia, ma ‘ncu na gran què id savai quarcosa id pû e an veghirmu l’ua id riturnò, a l’induman, da **e Mein** e da **a Caruleina**.

*notte. Una frase che **Giovanni** ripeteva spesso, con fare misterioso era: “Suonava mezzanotte...”*

E, tante volte, nel momento culminante, o tornava a ripetere ciò che aveva già detto, osmetteva la narrazione perché, secondo lui, era diventato troppo tardi. Non era possibile protestare!

*Così, dopo esserci fatti promettere che avrebbe continuato la sera dopo, ritornavamo alle nostre case, pieni di paura, ma con una gran voglia di sapere qualcosa di più e non vedevamo l’ora, all’indomani, di ritornare da **Min e Carolina**.*

Benito Ciarlo: <<http://www.simonel.com/dialetti.html>> [consulta: 6.7.1998).

b.

Fragment d’una narració de Buzzati, en què el narrador de la història, intern, és una dona que representa que parla molt de pressa, cosa que l’escriptor vol reproduir suprimint al màxim els signes de puntuació.

Voglio vedere voglio con la rabbia che ni ha fatto inghiottire una rabbia che non ti dico per giunta dovrei perderci dovrei tu Clara la prima volta che ci vai mi fai il santo piacere di dirle il fatto suo che non è il modo di trattare mi fai proprio il piacere anche **la Comencini** del resto mi ha detto che non si serve più da lei che le ha sbagliato completamente quel tre quarti rosso che la fa sembrare una sercantina è inutile da quando le è venuta la clientela fa i comodacci suoi te la ricordi due anni fa quando cominciava e signora qua e signora là non la finiva mai coi complimenti è un piacere

diceva vestire un personale come lei dà soddisfazione e tante storie e adesso guardatemi e non tocatemi ha perfino cambiado il modo di parlare vero Clara? Anche tu ti sei accorta, no?, che ha cambiado il modo di parlare? E intanto domani che si debe andare dalla **Giulietta** per il tè non ho neanche da mettermi uno straccio tu cosa dici che mi metta?

Dino Buzzati: “Sciopero dei telefoni”, a BRUNI, Francesco i altres: *Manuale di scrittura e comunicazione*. Bolonya: Zanichelli, 1997, p. 361.

2. Castellà

a.

La Llorona y **el Mechudo** eran los guardianes providenciales de las perlas. [...] –!Esa era **la Loreta**! –volvió a interrumpir el capitán, que estaba un poco bebido. –Podía ser, que **la Loreta** está por **el Mechudo**, pero la verdadera hembra d **el Mechudo** es **la Llorona** y pregúnteselo a ella, que no me dejará mentir porque nacieron el uno para el otro y Dios los bendiga, amén. –Mientes –gritó **Urrea**, excedido–. Eran **Loreta** y **Heinde**. [...]

Ramón J. Sender: *El Mechudo y la Llorona*. Barcelona: Destino, 1977, p. 10, 149.

b.

...y en cuatro meses no volvió a aparecer por Almendralejo; yo salí en su captura, fui a casa de **la Nieves**, vi a **la Rosario**... !Cómo había cambiado! [...] –No te mato porque se lo prometí... –¿A quién? –A **Lola**. [...] –¿Te acordaste mucho de **la Lola**?

–A veces. ¿Por qué mentir? Como estaba todo el día pensando, me acordaba de todos. ¡Hasta **del Estirao**, ya ves!

Camilo José Cela: *La familia de Pascual Duarte*. Barcelona: Destino, 1974, p. 125, 130, 147.

c.

–¿Dónde has estado metido últimamente? –preguntó **la Emilia**. [...]

Esperé unos minutos hasta que, de pronto, percibí claramente la voz inconfundible de **Lola Flores**. [...]

Lejos de mostrar enfado, **Pepito** soltó los trastos de matar, me besó en ambas mejillas...

Eduardo Mendoza: *El laberinto de las aceitunas*. Barcelona: Seix Barral, 1990, p. 76, 241, 271.

d.

Sentaron a **Pepe el Tropa**, ex torero, enfermo del pecho, amigo de **Juan Rodrigo**.

–Abre la boca.

Obedeció inconscientemente. El comparsa **Ramirín** le metió el embudo en la boca y comenzó a echarle vino.

Ignacio Aldecoa: *Cuentos completos*. Madrid: Alianza, 1994, p. 125.

3. Portuguès

a.

CARTA A MIGUEL DJÉJE

...Vinha maningue gente / Para aprender / Moda lá da sua terra / Bonita a valer / **O Jaime e o Etekinse** / Amigos não volta a haver [...]

GASTÃO ERA PERFEITO

...No solstício de Junho / A quem o quisesse ouvir / Dizia que era sobrinho / **Do Fernão Peres de Trava...**

José Viale Moutinho: *José Afonso. Textos e canções*. Porto: Livraria Paisagem, 1975, p. 105, 138.

b.

Tião.– Quem foi que te contô?

Maria.– Foi **o Jesuíno**, pronto.

Tião.– Safadão! Deixa ele pra mim!

Gianfrancesco Guarnieri: *Eles não usam black-tie*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira, 1987, p. 24.

c.

Parece coisa que inda ‘tou vendo **o Tibúrcio**, aquele negrão meio bobó, que andava esfarrapado p’ro centro dessas ruas.

Valdomiro Silveira: *Leréias. Histórias contadas por eles mesmos*. Rio de Janeiro: Civilização Brasileira, 1988, p. 28.

d.

1.3.1920

[...] **A Ophelinha** pode preferir quem quizer: não tem obrigação –creio eu– de amar-me, nem, realmente necessidade (a não ser que queira divertir-se) de fingir que me ama.

Quem ama verdadeiramente não escreve cartas que parecem requerimentos de advogado. O amor não estuda tanto as cousas, nem trata os outros como réus que é preciso “entalar”. [...]

19.2.1920

[...] Cada vez a tua ausencia, ainda que seja só de um dia para o outro, me abate; quanto mais não havia eu de sentir o não te ver, meu amor, ha quasi três dias!

Diz-me uma cousa, amorzinho: Porque é que te mostras tão abatida e tão profundamente triste na tua segunda carta - a que mandaste hontem pelo **Osorio**? Compreendo que estivesse também com saudades [...]

23/3/1920

Meu querido Be«be»sinho,

Hoje, com a quasi certeza que o **Osorio** não te poderá encontrar, pois, além de ter que esperar aqui pelo **Valladas**, tem naturalmente que ir levar assucar a casa de meu primo, quasi que de nada me serve escrever-te. [...]

Fernando Pessoa: *Cartas de amor de Fernando Pessoa*. Lisboa: Ática, 1978, p. 48, 51, 65.

e.

–Lembras-te, **Pierre**, do **Úcua**? Andavas sempre à rasca com sede –recordou o **Vergas** ao cair da noite.

–Bruxo!

«Se se lembrava!... Por essa sede sem fundo que o perseguia como a sombra esteve quase a ser eliminado logo no início do curso de comandos. [...]

Mas... os atrelados de água para uso dos instrutores, redondos, eram tão parecidos com os tonéis de vinho do armazém donde fora despedido por tentar verter um inteiro pelas goelas a baixo, esquecido de fechar a torneira... que, mesmo guardados, o Pierre encontrara maneira de beber e arrecadar muito mais que a ração considerada suficiente para a sobrevivência de um cristão candidato a comando na fornalha do **Úcua**.» [...]

–Antes quero matar a sede de uma vez q’andar a sofrê-la aos bocados –arrotou o **Bento**, tirando da boca o último cantil.

Os mecânicos repararam as viaturas que puderam, atrelaram as que não tinham conserto e a coluna recomeçou a deslocar-se.

Pouco mais adiante, **o Pierre** deitou-se, rebolando agarrado à barriga com uma cólica. Contraía-se cerrando os olhos, balbuciava sons ininteligíveis, a face, primeiro branca de cal, esverdeou, de tempos a tempos abria as pálpebras e os olhos rolavam nas órbitas, vomitava e escoiceava, voltava a um período de calma.

–Que tem ele? –perguntou o capitão ao enfermeiro.

–Parece uma intoxicação.

–Parece mas é bruxedo –ripostou o oficial quando surgiram os mesmos sintomas noutros homens da coluna.– Descobre depressa donde vem esta merda de doença! –mandou ao **Cardoso**, como se este fosse o culpado.

Carlos Vale Ferraz: *Nó Cego*. Lisboa: Notícias, 1995, p. 113-120.

f.

[...] Era com **o Zé Caixeiro** que dançava, aos domingos, no eirão do forno; era para ele que apanhava o colmo nas eiras, durante as malhadas; era para ele que virava o linho nos maçadoiros, nas tardes calmosas; era com ele que palrava e ria a caminho da missa, uns seis quilómetros, ida e volta. À vista do que, as crianças começaram a segredar umas às outras:

–**A Picholeta** e o **Zé Caixeiro** ... –e modulavam umas risadinhas cheias de inflexões maliciosas. [...]

Enquanto isto, **o Soutelo** veio dos campos, viu a cara-metade na carpideirice e perguntou-lhe porque chorava.

–Por mor da **Picholeta**.

–Que tem ela?

–Está prenha.

–Tu não me digas uma coisa dessas, mulher!

–Olha-lhe para a barriga.

–Onde está ela?

–Deixei-a por morta no palheiro.

–Vou acabar-lhe com a tosse.

O Soutelo a sair da cozinha e **a senhora Marcelina** a entrar no pátio.

–Com licença.

–Tem-na.

–**A Felisbela?**

–Está aí dentro.

–Então entre **o senhor Alípio** também, que desejo falar com os dois.

–Sente-se. Sente-se, **tia Marcelina** –disse **Felisbela**, abrindo espaço no escano para a visita.

Bento da Cruz: *O retábulo das Virgens Loucas*. Lisboa: Notícias, 1996, p 78-82.

g.

Uma ocasião, no fundo do Beco das Sardinheiras, estacionava uma súcia de gaiatos alforriada da escola pelo lumbago de **Dona Constança**. Por essa hora todas as brincadeiras estavam feitas e tinham perdido a graça. de maneira que a malta se sentia um bocado em crise.

E vai daí **o Pedro** (um muito remexido, de enormes olhos azuis, inocentes, de quem não foi nem por sombras ao pote da marmelada, sapegato) e diz, acercando-se da porta da gateira:

–Tão e se a gente entrasse? [...]

A circunspeção ambiente forçou **o Pedro** a ser mais convicto, que tinha feito uma proposta e queria-a vingada

–Isto lá dentro deve estar cheio de gatinhos pequeninos. Não os ouvem miar?

Vários ouvidos se encostaram à porta, mais para aproveitar o pretexto do que para ouvir os gatos. que não era a época deles.

–A porta tá toda desfeita. É só meter-lhe o ombro e vai logo dentro – insistia o **Zé**.

Mário de Carvalho: *Casos do Beco das Sardinheiras*. Lisboa: Caminho, 1991, p. 23-25.

h.

Bethânia com Pessoa na margem do Tejo

JORNAL DE NOTÍCIAS: *Disse numa entrevista que não gosta de hotéis nem de estar longe de casa. Que balanço faz desta semana em Lisboa, com um concerto à chuva e outro adiado?*

MARIA BETHÂNIA: Aqui em Portugal sofro menos, porque tenho muitos amigos e sou louca pela vossa comida! (risos) Continuo a ter dificuldade com hotéis, mas faz parte do ofício! No primeiro show **da Mísia**, chorávamos de frio! Mas adorei o Anfiteatro da Doca, apesar da distância do público e da água –que funciona como um filtro acústico, não se ouve nem um aplauso! (risos). [...]

–*E os textos de Pessoa?*

–Há dois textos de **Fernando Pessoa**. Um grande, falado, e outro numa canção, as "Cartas de Amor". Como no disco.

–*Você trabalha com um encenador. Há projecção do texto em palco?*

–Não. **O Fauzi Arap** fez a luz de um espectáculo de teatro, uma luz muito dramática, que dá um "close" da intérprete. E eu falo! Entre uma ou duas canções, vou também dizer trechos **de Pessoa**. [...]

–*Sempre vai cantar com a Mísia no Olympia?*

–Não sei, ela não me disse nadinha! (risos) No ensaio, contou-me que ia lá e achei uma maravilha, porque é um lugar muito forte, tem a alma da canção francesa. [...]

–E gostei muito! O projecto "Afinidades" é uma ideia muito bonita. **O Caetano** (Veloso) também vai fazer um concerto com **o Pedro Abrunhosa**. Gostei muito de saber que **a Mísia** se identifica com os dois pólos da minha obra: aquela coisa muito interiorizada e a face da guerreira violenta. Ela escolheu o "Grão de Areia", e eu

escolhi dela o "Sete Luas", sem saber que o poema era **da Natália Correia**, que foi uma grande amiga minha. É uma maneira bonita de unir Portugal e o Brasil. [...]

Paula Lobo. *Jornal de Notícias* (Portugal), 31.5.1998.

i.

FHC diz que **Covas** é o seu candidato

Presidente afirma que “no momento oportuno” irá conversar com o governador sobre a sucessão estadual

O presidente Fernando Henrique Cardoso afirmou ontem que o candidato do PSDB à sucessão estadual é o governador Mário Covas (PSDB). [...] "Eu sei que **o Covas** tem suas razões (para não querer disputar a reeleição), mas tem também uma capacidade enorme de análise política, sempre foi um homem muito ligado ao PSDB e a mim, e vai continuar sendo", declarou. [...]

De acordo com o presidente, no momento tanto ele quanto **Covas** estão preocupados com suas administrações. "Não estamos fazendo campanha eleitoral, mas a imprensa insiste em falar de campanha", afirmou. "Mas não quero me antecipar aos fatos, nem ao que **o Mário** vai pensar, mas gostaria que ele fosse candidato."

No sábado passado, o governador oficializou em reunião do secretariado a decisão de não concorrer à reeleição. Ao comentar o assunto, o presidente afirmou que tem de respeitar "a opinião, a análise e a sensação" de **Covas**, que é um "amigo fraterno". "Mas, no momento oportuno, vamos voltar a conversar", adiantou.

Fernando Henrique disse que não tem nenhum encontro marcado com o governador durante sua estada na capital neste fim de semana. O presidente chegou a São Paulo à tarde em companhia do secretário nacional dos Direitos Humanos, **José Gregori**, para cumprir uma agenda que definiu como "estritamente particular". Ele lembrou que já conversou com **Covas** por telefone e ponderou que, "se for possível, se for necessário", não haverá problema em voltarem a falar. "Mas não temos nenhuma

razão especial para conversarmos, porque está tudo combinado", disse. "Não há crise alguma." [...]

Ana Cristina Rosa i Vanice Ciocari. *Jornal da Tarde* (Brasil),
20.9.1997.

Annex 3

Aplicacions dels índexs de llegibilitat

1. Els mots més freqüents de *La Bíblia*

L'empresa italiana Èulogos (<<http://www.eulogos.net>>), dedicada a l'enginyeria lingüística i a l'estadística lingüística, té com principals àmbits de recerca i aplicació els índexs de llegibilitat, l'extracció terminològica assistida, la simplificació del llenguatge administratiu i l'anàlisi de textos. En aquestes taules s'ofereix la llista dels mots més freqüents en les versions anglesa, francesa, llatina, italiana, castellana i portuguesa de La Bíblia.

<i>anglès</i>		<i>francès</i>		<i>llatí</i>	
<i>freq.</i>	<i>forma</i>	<i>freq.</i>	<i>forma</i>	<i>freq.</i>	<i>forma</i>
63924	the	33095	de	48894	et
51696	and	32002	et	21498	in
34618	of	19122	la	8323	est
13559	to	18140	l'	7435	ad
12913	that	17815	le	7106	non
12667	in	16909	les	6471	qui
10420	he	13718	à	5041	eius
9838	shall	13119	il	4925	autem
8997	unto	10108	qui	4686	de
8971	for	9616	des	4484	ut
8862	i	9491	d'	3995	cum
8473	his	9115	que	3477	dominus
8177	a	7823	est	3103	sunt
7830	lord	7807	en	3029	super
7376	they	7201	je	2937	quae
7013	be	7114	vous	2871	eum
6972	is	6996	éternel	2742	me
6659	him	6826	dans	2726	quod
6596	not	6287	pour	2503	quia
6430	them	6284	un	2498	israhel
6129	it	6234	ne	2414	a
6012	with	6121	ils	2341	enim
5543	all	5909	du	2172	te
5474	thou	5514	tu	2023	domini
4600	thy	4770	qu	2018	eos
4522	was	4747	ce	2012	deus
4443	god	4717	a	1912	si
4413	which	4542	pas	1894	per
4368	my	4277	lui	1788	eorum
4096	me	4268	sur	1661	filii
3999	said	4174	dieu	1653	ego
3992	but	4171	filis	1599	sed
3982	ye	3919	dit	1587	ei
3932	their	3871	se	1538	ex
3904	have	3819	au	1533	haec
3836	will	3808	une	1470	omnes
3826	thee	3533	n'	1447	sicut

3642 from	3510 son	1430 dei
3520 as	3504 nous	1422 eis
2950 are	3349 avec	1403 vos
2834 when	3285 s'	1354 dixit
2785 this	3115 car	1312 tibi
2775 out	3031 par	1310 vobis
2772 were	2960 ses	1299 eo
2748 upon	2956 sa	1233 mihi
2624 by	2925 comme	1214 terra
2614 you	2889 leur	1200 ait
2613 man	2603 israël	1197 ergo
2565 israel	2592 mais	1182 ab
2380 up	2562 roi	1171 erat
2370 son	2544 tous	1164 domino
2299 there	2416 mon	1143 pro
2264 hath	2355 c'	1127 usque
2256 king	2338 toi	1102 quam
2169 then	2295 point	1082 david
2139 people	2261 moi	1070 quasi
2093 came	2255 ton	1066 terram
2026 had	2195 elle	1054 filius
2024 house	2186 tout	1041 rex
2015 into	2124 sont	1038 ne
1995 on	2073 j	1012 tua
1994 her	2051 on	1005 quoniam
1971 come	1997 y	1003 dicit
1967 one	1951 maison	
1844 we	1903 leurs	
1802 children	1863 avait	
1796 before	1808 homme	
1778 your	1804 pays	
1769 also	1784 peuple	
1734 day	1778 était	
1718 land	1738 ai	
1699 an	1719 ceux	
1689 so	1658 si	
1667 against	1644 devant	
1653 men	1639 aux	
1616 shalt	1618 te	
1595 if	1601 celui	
1570 at	1590 tes	
1511 let	1532 me	
1492 go	1517 plus	
1466 hand	1481 fait	
1448 us	1461 sera	
1445 saying	1440 jour	
1405 made	1432 voici	
1400 went	1430 ta	
1394 no	1385 contre	
1393 even	1340 seigneur	
1368 do	1287 m'	
1356 now	1282 ma	
1326 behold	1267 ont	
1262 saith	1250 hommes	
1237 therefore	1243 terre	
1236 every	1242 ainsi	
1225 these	1238 jésus	
1209 because	1228 eux	
1179 after	1210 ces	
1165 our	1196 enfants	

Biblia Sacra Vulgata.
Venècia, Jean Herbort, 1484.

1161 things	1177 mes
1125 down	1161 là
1121 or	1148 où
1070 hast	1147 jusqu
1068 sons	1114 as
1065 o	1114 même
1056 make	1113 père
1056 say	1105 david
1041 26	1093 toutes
1027 may	1079 quand
1011 david	1047 afin
1008 over	1025 été
1006 did	

The holy Bible. Chicago: Good Counsel Publishing Pompany, 1960.

La Bible (versió de Louis Segond, 1910)

<i>italià</i>		<i>castellà</i>		<i>portuguès</i>	
<i>freq.</i>	<i>forma</i>	<i>freq.</i>	<i>forma</i>	<i>freq.</i>	<i>forma</i>
30397	e	48424	y	37952	e
26116	di	44681	de	27026	o
21383	il	19821	que	25542	a
15556	la	19215	á	25091	de
12721	che	18766	la	21311	que
11393	a	17481	el	14353	os
10526	i	16595	los	10234	do
10110	non	15766	en	9169	se
9621	per	8241	no	8517	para
9124	in	7841	su	8216	não
8101	del	6927	por	8018	senhor
7986	signore	6833	jehová	6730	da
7488	le	6333	del	6212	em
7277	si	5841	las	5889	as
6745	è	5485	con	4963	com
6179	con	5306	sus	4753	dos
5882	un	5056	para	4443	ao
5698	loro	4815	se	4419	deus
5688	l'	4203	porque	4353	por
5380	gli	4123	dios	4079	no
4624	dio	4035	al	3907	como
4595	al	3902	él	3856	ele
4156	della	3670	tu	3850	é
3977	perché	3458	lo	3771	um
3953	come	3441	es	3720	seu
3928	da	3434	como	3429	sua
3815	dei	3328	mi	3384	pois
3600	ma	3173	sobre	3196	mas
3453	lo	3092	yo	3153	me
3307	re	2930	tierra	3150	na
3125	una	2827	hijos	3123	seus
3114	io	2592	mas	3103	te
3101	ha	2571	ellos	3014	eu
3099	sono	2563	israel	2936	terra

2867 nel
2786 suo
2643 se
2550 figlio
2517 sua
2498 mi
2491 tutti
2417 alla
2291 disse
2288 egli
2276 mio
2246 vi
2198 figli
2163 voi
2104 ti
2066 era
2058 suoi
2048 israele
1984 d'
1977 quando
1941 ai
1935 chi
1935 tuo
1933 tu
1925 popolo
1924 nella
1921 lui
1885 questo
1804 dal
1721 dell'
1717 contro
1709 li
1691 ho
1659 te
1650 più
1646 così
1641 allora
1639 anche
1632 uomo
1567 tutto
1553 aveva
1545 terra
1535 me
1518 tua
1492 sarà
1476 città
1418 su
1404 degli
1367 paese
1357 giorno
1351 ne
1343 delle
1342 poi
1333 mia
1307 capitolo
1293 ogni
1284 fu
1275 uomini
1266 dalla
1266 ed

2500 rey
2463 le
2393 dijo
2343 hijo
2294 he
2264 todos
2228 te
2143 todo
2114 un
2053 ha
2010 me
1973 casa
1863 ni
1764 pueblo
1737 vosotros
1718 si
1714 delante
1709 entonces
1693 fué
1668 así
1634 será
1610 os
1600 tus
1581 también
1536 había
1487 pues
1478 cual
1474 señor
1442 aquí
1387 hasta
1385 tú
1380 contra
1373 día
1363 cuando
1336 mí
1322 ti
1292 diciendo
1271 una
1266 mano
1233 hombre
1200 todas
1188 capítulo
1165 toda
1157 qué
1133 está
1124 david
1098 ella
1096 padre
1052 mis
1051 más

La Biblia. Madrid: Studium,
1968.

2790 lhe
2781 filhos
2774 porque
2761 sobre
2547 então
2543 israel
2495 disse
2476 rei
2353 todos
2323 filho
2254 à
2197 meu
2196 vos
2173 também
2070 teu
2066 assim
1968 casa
1937 aos
1909 uma
1834 eles
1820 povo
1767 nem
1742 quando
1676 contra
1673 vós
1642 nos
1625 suas
1622 tua
1608 homem
1568 das
1542 todo
1526 lhes
1518 até
1513 dia
1484 minha
1447 quem
1351 mim
1341 foi
1332 está
1314 homens
1288 será
1285 tu
1268 pelo
1265 eis
1251 ti
1243 mais
1127 dizendo
1124 teus
1123 pai
1120 toda
1110 são
1081 jesus
1075 diz
1064 porém

A Biblia Sagrada.
Lisboa: Deposito das
Escripturas Sagradas, 1918.

1265 o
1264 davanti
1260 hai
1231 noi
1222 casa
1216 davide
1172 essi
1156 erano
1139 padre
1133 gesù
1112 ecco
1103 ad
1062 giuda
1060 all'
1054 fatto
1053 secondo
1041 ora
1036 né
1030 gerusalemme
1015 ci
1005 tuoi

La Sacra Bibbia. Roma: CEL,
1974.

2. Aplicació de l'índex Gulpease a un text italià i a la seva traducció catalana

El Gruppo Universitario Linguistico Pedagogico, de l'Istituto di Filosofia dell'Università degli Studi di Roma "La Sapienza", adapta a l'italià l'índex de Flesh. La fórmula italiana, coneguda amb el nom d'Índex Gulpease (Lucisano i Piemontese, 1988), és la següent:

$$\text{Facilitat de lectura} = 89 - \text{LP}/10 + \text{FR} \cdot 3$$

(LP = lletres per 100 / total de paraules. FR = frases per 100 / total de paraules)

Per calcular la llegibilitat d'un text se segueixen aquests passos:

- 1r. Es compta el total de frases, de paraules i de lletres (no de síl·labes) del text.*
- 2n. D'acord amb els totals del 1r pas, es calculen els paràmetres de l'índex: LP i FR.*
- 3r. Es calcula l'índex sobre la base dels resultats del 2n pas.*
- 4t. Es confronta el valor de l'índex amb la següent escala de llegibilitat per conèixer el grau de llegibilitat del text:*

<i>nivell d'escolarització</i>	<i>índex de 0 a 100</i>	<i>grau de dificultat</i>
<i>Ensenyament primari:</i>	0 – 55 55 – 70 70 – 80 80 – 95 95 – 100	quasi incomprendible molt difícil difícil fàcil molt fàcil
<i>Ensenyament secundari:</i>	0 – 35 35 – 50 50 – 60 60 – 80 80 – 100	quasi incomprendible molt difícil difícil fàcil molt fàcil
<i>Ensenyament superior:</i>	0 – 10 10 – 30 30 – 40 40 – 70 70 – 100	quasi incomprendible molt difícil difícil fàcil molt fàcil

Aplicant la fórmula a un fragment de l'inici de la novel·la Il Visconte dimezzato, d'Italo Calvino, s'obtenen aquests resultats:

Il Visconte dimezzato

C'era una guerra contro i turchi. Il visconte Medardo di Terralba, mio zio, cavalcava per la pianura de Boemia diretto all'accampamento dei cristiani. Lo seguiva uno scudiero a nome Gurzio.

Le cicogne volavano basse, in bianchi stormi, traversando l'aria opaca e ferma.

–Perché tante cicogne?– chiese Medardo a Gurzio, – dove volano?

Mio zio era nuovo arrivato,

1r. El fragment conté:

711 lletres;
143 paraules;
12 frases.

$$2n. Lp = (100 \times 711) / 143 = \\ = 71.100 / 143 = 497,20$$

$$Fr = (100 \times 12) / 143 = \\ = 1.200 / 143 = 8,39$$

essendosi arruolato appena allora, per compiacere certi duchi nostri vicini impegnati in quella guerra. S'era munito d'un cavallo e d'uno scudiero all'ultimo castello in mano cristiana, e andava a presentarsi al quartiere imperiale.

–Volano ai campi di battaglia, – disse lo scudiero, tetro. – Ci accompagneranno per tutta la strada.

Il visconte Medardo aveva appreso che in quei paesi il volo delle cicogne è segno di fortuna; e voleva mostrarsi lieto di vederle. Ma si sentiva, suo malgrado, inquieto.

Italo Calvino. *Il Visconte dimezzato*. Torí: Einaudi, 1975.

$$\begin{aligned} 3r. \text{Índex Gulpease} &= \\ &89 - (497,20 / 10) + (3 \times 8,39) = \\ &89 - 49,72 + 25,17 = \mathbf{64,45} \end{aligned}$$

4t. Confrontant el valor de l'índex i l'escala de llegibilitat, el fragment analitzat és:

- a) molt difícil per a un lector d'escola primària;
- b) fàcil per a un lector d'escola secundària;
- c) Fàcil per a un lector amb estudis superiors.

Aplicant l'índex Gulpease a la traducció catalana del mateix fragment, s'obtenen uns resultats força semblants (amb un increment de més de 3 punts de llegibilitat):

El Vescomte migpartit

Hi hagué una guerra contra els turcs. El vescomte Medardo de Terralba, oncle meu, cavalcava per la planura de Bohèmia cap al campament dels cristians. El seguia un escuder que es deia Curzio.

Les cigonyes volaven baixes, en blancs estols, creuant l'aire opac i quiet.

–Per què hi ha tantes cigonyes?
–demanà Medardo a Curzio–, cap a on

1r. El fragment conté:

696 lletres;
157 paraules;
12 frases.

$$\begin{aligned} 2n. Lp &= (100 \times 696) / 157 = \\ &= 69.600 / 157 = 443,31 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} Fr &= (100 \times 12) / 157 = \\ &= 1.200 / 157 = 7,64 \end{aligned}$$

–demanà Medardo a Curzio–, cap a on volen?

El meu oncle era nouvingut, acabava d'enrolar-se per tal de complaure uns ducs veïns compromesos en aquella guerra. S'havia proveït de cavall i escuder en el darrer castell en mans dels cristians, i anava a presentar-se al quarter imperial.

–Volen cap als camps de batalla –digué l'escuder, tètric–. Ens acompanyaran durant tot el camí.

El vescomte Medardo havia après que en aquella terra el vol de les cigonyes és signe de fortuna, i feia per mostrar-se feliç de veure-les. Però, a desgrat seu, se sentia inquiet.

Italo Calvino. *El Vescomte migpartit*. Trad. de Jaume Pomar. Barcelona: Edicions 62, 1994.

$$\begin{aligned} 3r. \text{Índex Gulpease} &= \\ &89 - (443,31 / 10) + (3 \times 7,64) = \\ &89 - 44,33 + 22,92 = \mathbf{67,59} \end{aligned}$$

4t. Confrontant el valor de l'índex i l'escala de llegibilitat, el fragment analitzat és:

- a) molt difícil per a un lector d'escola primària;
- b) fàcil per a un lector d'escola secundària;
- c) fàcil per a un lector amb estudis superiors.

Annex 4

Gèneres periodístics i article personal

1. Dades referencials i comentari

a.

A la crònica futbolística següent, els elements referencials que en constitueixen les dades objectives o comptables són presentats en negreta. La rodona és reservada a les seqüències del text que organitzen o donen forma a les dades comptables (amb nombroses marques modalitzadores que comenten o jutgen els fets). Els noms propis de persona del text, tots susceptibles de dur article personal, són presentats en versaleta.

EL BARÇA TANCA UNA PLÀCIDA SETMANA AMB UNA NOVA GOLEJADA AL CAMP NOU

Quatre i sense despentinat-se

Eloi Redondo

BARCELONA

El **Barça** va tancar una setmana de calma total que segurament li deu haver anat molt bé per recuperar forces de cara a les dues importants batalles que de forma consecutiva li esperen, contra el Fiorentina i l'Atlètic de Madrid. Després de passejar-se dimecres contra el Las Palmas, **ahir** l'equip blaugrana es va trobar amb un altre **rival**, l'**Sporting**, que va donar tot tipus de facilitats perquè s'arribés a una **nova golejada (4-0)** gairebé sense despentinat-se.

El d'ahir va ser un dels clàssics partits en què d'entrada s'ensuma que el triomf no es pot escapar. El posicionament de l'**equip asturià**, la seva por a passar més enllà de la línia de migcamp i l'evident falta de recursos eren símptoma que els visitants, amb problemes per mantenir la categoria, no estaven per a gestes. Tot era qüestió de tenir paciència i esperar a obrir el marcador.

Que **GUARDIOLA** és un dels futbolistes més llestos que a hores d'ara es mouen pel futbol va quedar novament de manifest. Encara no s'havia arribat al **primer quart** d'hora de partit quan el de Santpedor **va treure amb rapidesa una falta** sobre **RONALDO**, i el crac, després de combinar **amb GIOVANNI**, va estavellar la **pilota al pal**. En el **refús**, **GIOVANNI**, a porta buida, **va iniciar la golejada**.

A partir d'aleshores el partit ja només va tenir un amo, el Barça, que es va cansar de tocar i tocar la pilota. L'Sporting, tot i tenir el marcador en contra, seguia sense sortir del darrere i com abandonat a la seva sort, esperant només el cop de gràcia d'un rival a qui no s'atrevia a plantar-li cara.

I quan el descans ja es tirava a sobre va aparèixer de forma magistral la cama de **DE LA PEÑA** per buscar des de fora de l'àrea l'escaire de la porteria d'ABLANEDO. *Lo pelat*, que ahir, amb GIOVANNI sobre el terreny de joc, va endarrerir una mica més la seva posició, posava així, amb el **2-0**, la rúbrica a una primera part que ja ens havia mostrat ben clarament la feblesa d'un **Sporting** que només **s'havia acostat una vegada** a la **porteria de BAÍA**, en una **passada de TXERY SHEV**, al **minut 5**, a què no va arribar LUNA.

La **segona meitat** va servir perquè el Barça doblés el marcador, i ho va fer sense forçar en cap moment el ritme. Era tanta la comoditat amb què jugava que **ROBSON** ho va aprofitar per començar a **fer els canvis**, com per exemple el de **STÓITXKOV**. Això sí, el búlgar, abans de marxar, encara **va tenir temps per deixar una pilota d'or a RONALDO al minut 56** a què el brasiler **no va arribar** per mil·límetres a boca de canó després de tirar-se en planxa, i també de realitzar un **magnífic canvi de joc des de quaranta metres** en la jugada del **tercer gol**.

Un gol, aquest, que en el seu desenllaç final va portar la firma de RONALDO, que **va picar molt bé la bimba des del punt de penal** aprofitant una **assistència de FIGO** des de l'esquerra. El marcador començava a ser ja contundent i per lògica van arribar alguns minuts de relax que tampoc no va saber aprofitar el conjunt asturià.

VELASCO, el mateix que va caçar LUIS ENRIQUE per darrere, va rematar **a les mans de BAÍA, al minut 68**, en el que era el **primer xut ben dirigit dels visitants** en més d'una hora. **Poc després, el portuguès** es veia obligat a **refusar a córner**, en un **xut de RONALD GÓMEZ, l'única pilota clara que va anar entre els pals**. Un exemple del descans en defensa.

PIZZI, com no podia ser d'una altra manera, va tenir temps, en els **pocs minuts que va jugar**, de fer el **quart gol** de l'únic equip que de veritat l'havia buscat.

Avui, 7.4.1997, p. 25

b.

Sovint el comentari o la subjectivitat s'incorpora a la notícia mitjançant la polifonia, és a dir, el redactor inclou explícitament en el text l'enunciat d'una altra veu, d'un altre emissor, utilitzant el discurs directe o l'indirecte, tal com mostren les seqüències en negreta de la notícia següent (l'article d'opinió que hi ha a continuació, del periodista Joan Oliver, ofereix ja directament les opinions o comentaris que sobre la notícia fa qui el signa). A la notícia, els noms propis de persona susceptibles de dur article personal són presentats en versaleta i en negreta alhora

EL CONSISTORI DELS ANGLES S'AFEGEIX AL D'EINA PER DENUNCIAR EL MAL TRACTE QUE REP DE L'ESTAT FRANCÈS

Dos Ajuntaments nord-catalans rebutgen el Tractat dels Pirineus

És el primer acte d'aquestes característiques des del 1659

Redacció

EINA

Dos Ajuntaments nord-catalans sota sobirania francesa **van denunciar ahir** per primera vegada **el Tractat dels Pirineus**, pel qual l'any 1659 van passar a l'Estat francès el comtat del Rosselló i la meitat de la Cerdanya. El consistori dels Angles es va afegir ahir al d'Eina en aquesta petició històrica, durant un acte que es va celebrar a l'Ajuntament d'aquesta segona localitat de l'Alta Cerdanya, que va ser presidit pels alcaldes dels dos municipis. També hi van ser presents, tal com havien anunciat, el president del PI, ÀNGEL COLOM, i el líder del Partit per Catalunya, JORDI VERA, homòleg del PI a la Catalunya Nord.

Els dos alcaldes, que van fer la seva intervenció en una sala plena de veïns d'Eina, **van denunciar el mal tracte que reben de l'Estat francès, que al seu entendre els manté en una marginació inaguantable.** Davant d'això **el batlle d'Eina**, l'independent Al·là Bousquet, **va apostar per buscar una coordinació política amb**

el Principat, i va demanar a COLOM que faci gestions perquè s'admeti els dos municipis com a localitats integrades al territori gestionat per la Generalitat de Catalunya.

Pes electoral

L'alcalde dels Angles, CHRISTIAN BLANC, considerat pròxim a la UDF, va explicar que havia acudit a l'acte en solidaritat amb el seu col·lega d'Eina, perquè considera que també estan desassistits per l'Estat francès. BLANC es va queixar que no tenen ajudes perquè són municipis que pesen poc electoralment i que ni tan sols disposen d'un interlocutor clar en la xarxa administrativa gal·la.

COLOM es va comprometre davant els dos alcaldes a portar la qüestió a la comissió sobre l'autogovern que es crearà la setmana vinent al Parlament de Catalunya, per proposar una reforma de l'Estatut que obri la porta a incorporar al Principat municipis de zones limítrofes, tal com preveu l'Estatut aragonès. Igualment COLOM va indicar que exposaria els problemes dels Angles i Eina, i d'altres localitats de la Catalunya Nord, al president de la Generalitat, JORDI PUJOL, en una entrevista que han de mantenir la setmana vinent.

L'acte a l'Ajuntament d'Eina es va fer en català i en francès, i sota la presència d'una bandera catalana com a símbol d'unitat entre els municipis catalans dels dos costats de la frontera. Tant Eina com els Angles disposen d'instal·lacions per a la pràctica de l'esquí, en les quals han invertit desenes de milions de francs, sense rebre ajuda de l'Administració francesa a l'hora de fer equipaments i allotjaments complementaris, segons diuen els dos alcaldes.

Tutela administrativa

El cas d'Eina és més greu, ja que a causa del seu deute econòmic està actualment sota tutela administrativa. Eina té un centenar d'habitants, mentre que els Angles (el Capcir), que a més de l'estació d'esquí disposa d'altres atractius turístics, com un parc especialitzat en animals salvatges, compta amb uns 500 veïns.

Avui, 20.3.1999, p. 15

Eina i els Angles

Joan Oliver

Si féssim una enquesta entre els nostres escolars descobriríem que gairebé cap no sap què són Eina i els Angles. Si els expliquéssim que són dos pobles catalans que depenen del prefecte del Pirineu Oriental encara embolicaríem més la troca. Si els diguéssim que són a la Catalunya Nord tampoc no ens en sortiríem.

No crec que fos de gran ajuda explicar-los que Eina és a la confluència de la Cerdanya i el Conflent i és regada pel riu d'Eina, o que els Angles és al Capcir, a tocar de la Cerdanya, allà als llacs de la Bullosa. Potser algú sabria de què li parlem si els diguéssim que això d'Eina i els Angles són dues estacions d'esquí franceses.

Doncs bé, aquests dos pobles nord-catalans o, si ho preferiu, aquestes dues estacions d'esquí franceses, ara diuen que n'estan fins al capdamunt de la França i que s'estimarien més dependre de Catalunya. Les nostres autoritats, i les seves, s'han apressat a dir que això seria un maldecap constitucional. D'acord.

Però podríem aprofitar l'ocasió i explicar als nostres escolars quatre dades d'història i geografia de l'altra Catalunya. O és que això tampoc no seria constitucional?

Avui, 22.3.1999, p. 3

2. Entrevistes de la premsa

a.

Joaquim Molas

Entrevistador: Fumador impenitent, **Molas** suporta amb resignació els problemes de salut... [...]

Joaquim Molas: Miri, surt un diccionari de la literatura catalana que signem **en Massot** i jo. Bé, vostè sap el munt d'enemics que ens hem fet? [...]

És allò que un dia em deia **en Riba**. El vaig anar a veure i estava tot trasbalsat i diu: “Se n’acaben d’anar unes senyores que em diuen que per què no em donen el Premi Nobel...” [...]

Crec que la cura de modèstia es fa comparant-se amb els altres. Miri, jo pretenia ser poeta i un dia vaig llegir la *Vita Nuova del Dant*, en italià, i vaig pensar: Sóc capaç de fer això, jo? No. Sóc capaç de fer una cosa equivalent? No. Doncs, més val plegar. [...]

Crec que **la Rodoreda** és de primera i **el Foix** és de primera, per dir-ne dos. [...]

Crec que hi ha personatges grossos, com **el Gimferrer** i **el Porcel** escriptor, crec. [...]

Als països del món occidental l’intel·lectual ha perdut aquesta funció, o la va perdent, i el que surt, més aviat, és l’especialista, el tecnòcrata, però no pas l’intel·lectual que diu el «*j’accuse!*» del **Zola**. [...]

Miri, quan **el Franco** va entrar a Barcelona i la gent va fugir cap a l’exili, els soldats –això m’ho ha dit un soldat–, els que van poder, van triar per emportar-se’n el diccionari Fabra i la història de Catalunya de **Ferran Soldevila**, i si havien de triar entre tots dos, triaven el diccionari Fabra.

Antoni Sella: “«Si ets independent, et trituren». Entrevista a Joaquim Molas, Premi d’Honor de les Lletres Catalanes”, a *El Temps*, 20.7.1998, p. 28-31.

b.

Catalina Cirer

Entrevistador: **Catalina Cirer**, trenta-quatre anys, delegada del govern a les Balears. Diuen que és la imatge de futur del PP insular. Assisteix a les diades a favor del català, defensa **en Cañellas** i diu que **Aznar** potser fou injust amb l’expresident. [...]

A principi d’aquesta dècada, **Catalina Cirer** era una anònima treballadora de banca que feia ball mallorquí, col·laborava amb organitzacions solidàries i acudia a reunions de joves amb **Gabriel Cañellas**. La hi havia introduïda la seva amiga Rosa Estaràs, actual consellera de Presidència. El president es fixà en **na Cirer** i, seguint els consells d’**Estaràs** i de **Cristòfol Soler** –que havia coincidit amb ella en la militància democristiana al PDP–, la va nomenar consellera de Governació [...]

–Passem a una altra qüestió. Qui és per vostè **en Gabriel Cañellas**? [...]

–És gaire la gent que ha girat l'esquena a **Gabriel Cañellas** després de tot el que passat? [...]

Catalina Cirer: Primer de tot jo som jo, **na Catalina Cirer**, amb els meus criteris propis, valors, sentiments... Puc ser delegada del govern, però el que no faré mai serà traïr-me a mi mateixa... [...]

...però **en Jaume Matas** vol que el respectin i que el vegin com a president. És molt lícit: és el president! En aquest moment **en Jaume Matas** és el president de la comunitat... [...] De cap de les maneres no crec que **Jaume Matas** hagi girat l'esquena al president [*Cañellas*].

Encara li dic president, a **en Gabriel Cañellas**. Per damunt de tot és un amic. [...] M'han criticat que hagi tret la cara per ell, o que no m'hagi amagat d'aquesta amistat [...]

Si va demanar la dimissió de **Gabriel Cañellas** per obtenir una pàgina de premsa i quedar-hi bé, contra allò que no havia fet el Partit Socialista amb militants seus que havien fet coses terriblement pitjors que no aquelles de què acusaven **en Gabriel Cañellas**, aleshores va ser injust.

Miquel Payeras: «"Molts han girat l'esquena a Cañellas". Entrevista a Catalina Cirer, delegada del govern central a les Illes Balears», a *El Temps*, 3.8.1998, p. 34-36.

c.

Rosa Montero

–Ha estat **la Rosa Montero**, l'escriptora madrilenya, la qui finalment ha tingut el valor de denunciar-ho.

–D'això en té tota la culpa **en Sigmund Freud**! Que quedi clar!

–**La Rosa Montero** ho sap...

Joan Rendé i Masdú: "La literatura no en parla", a *Avui*, 18.3.1996, p. 36.

d.

Enric Xicoy

No ho sembla i no ho és, el típic ‘empollón’. De fet, **Enric Xicoy** (Torelló, 1973) les va passar magres durant el COU i va repetir un any. Després va fer dos anys d’arts gràfiques. I després, periodisme. Ha acabat entre lloances, que van ser més que copets a l’esquena dissabte passat, al Palau de la Música, en una cerimònia digna de College, però prou catalana. Diu **Enric** que la dèria per la premsa i els mitjans de comunicació li ve de ben jove. Una professora el va fer fixar en un anunci de detergent perquè feia vendre més. Ell no s’ho creia, però s’hi va fixar i es va ficar en els misteris de la tècnica comunicacional. Amb 14 anys ja treballava a la ràdio municipal de Torelló. Treballarà aquest estiu en un diari de la ciutat.

Q.A. *Vostè deu haver estat molt estudiós.*

E.X. No. Estudiava només dos dies abans dels exàmens. Fent pràctiques no et queda gaire temps per poder estudiar.

Q.A. *Però devia anar a totes les classes.*

E.X. La Facultat és privada. No em podia permetre el luxe de repetir cap assignatura. Cadascuna val molts diners. Per aprovar havia d’anar a les classes.

Q.A. *Sap qui és **Lou Grant**?*

E.X. No. És molt greu?

Q.A. *No. No pertany a la seva generació, no s’amoïni.*

E.X. Em sona una mica el nom, però res mes. Per un moment pensava que això era una prova tipus test.

Q.A. *No ho pretenia. ¿Ha vist ‘Primera plana’?*

E.X. La versió amb **Jack Lemmon** i **Walter Mathau**.

Q.A. *¿Quina opinió li mereixen el parell de periodistes?*

E.X. Suposo que reflecteixen la realitat i el model d’una època, prou diferent del que ara són els periodistes. Però també és una metàfora. [...]

Q.A. *¿Què s’estima més, la realitat o un bon titular?*

E.X. Aquesta pregunta ja me la van fer.

Q.A. *¿En un tribunal, en un examen?*

E.X. No ben bé. En un dels seminaris. En el de política, amb **el Jordi Barbeta i el Rafael Jorba**.

Q.A. *¿I què va respondre o què vol respondre ara?*

E.X. La realitat.

Q.A. *N'hi ha moltes, de realitats!*

E.X. Tantes com mitjans i fins i tot tantes com lectors, oients o espectadors.

Q.A. *¿Quina assignatura ha trobat més inútil?*

E.X. Cap! [...]

Quim Aranda: “Crec que hi ha becaris que treballen més que els professionals”, a *Avui*, 3.7.1998, p. 76.

e.

Rafael Ribó

Q.A. *¿Tenien algun motiu per anar de festa?*

R.R. Home, i tant!

Q.A. *¿Celebrar que ja s'han desfet dels anguitistes?*

R.R. No. Per a nosaltres, la nostra festa no és només una celebració lúdica simplement. Busquem el sentit lúdic de la política.

Q.A. *De debò que el té?*

R.R. Pots estar-ne convençut.

Q.A. *¿Les picabaralles internes, per exemple?*

R.R. Sovint els problemes polítics són expressions de problemes personals. Però al mateix temps, la política també té una dimensió en què trobem molta gent que té afany i il·lusions de lluita per canviar les coses.

Q.A. *I els problemes personals?*

R.R. Encara que et sembli contradictori, potser fruit del meu caràcter, molt voluntarista, allò que **el Manolo** [Vázquez Montalbán] en diu “l’optimisme de la raó”, diria que mai he sentit un impuls polític d’oposició a algú basat en afers personals.

Q.A. *Els exsòcis no el creuran...*

R.R. Alguns dirigents dels EUA, aquesta broma que sona als *Estats Units Anguitistes*, es poden haver sentit menystinguts des d’un punt de vista personal i per això han marxat. Fixa’t en conflictes com el de **Roca-Pujol**. No era una qüestió política. Eren problemes personals.

Q.A. *En tot cas, ara són menys.*

R.R. No. Ara tenim un centenar més d’adherits que abans de l’escissió. És clar que hem perdut 30 regidors sobre 400. I un diputat del PCC que se n’ha anat al grup mixt.

Q.A. *¿I l’impacte electoral que pot tenir l’escissió?*

R.R. Si hi hagués eleccions, ens votaria entre el 20 i el 25 per cent menys de gent que en les darreres. Dels nostres votants, el 30 per cent dubta. I el 15 per cent diu que votarà **Anguita**.

Q.A. *Un paisatge fotut.*

R.R. No. Perquè guanyem entre el 20 i el 25 per cent de nous votants o abstencionistes. A més, hi ha una dada en què ningú ha pensat prou. En l’últim cicle electoral, a les autonòmiques vam obtenir 40.000 vots més amb un milió menys de participants. Ara hem de captar els asbtencionistes.

Q.A. *L’arribada de **Maragall** els deixa en mal lloc...*

R.R. No hi estic d’acord. **El Toni Farrés** ho ha dit de nou. Si els PSC i Esquerra estiguessin disposats a canviar les coses, nosaltres jugaríem amb **Maragall** a fons. Faríem una sacsejada. Però...

Q.A. ***Maragall** va per lliure, fins i tot passant del PSC.*

R.R. Sí, però per més Maragall que hi hagi, ja no té la capacitat anterior quan proposaven aquesta força de canvi. **Maragall** ara és el cartell del PSC. I al PSC hi ha l’efecte Filesa, amb **Sala** entrant i sortint de la presó; l’efecte Borrell, que primer sí, però després punxa al debat de política general; l’efecte Barrionuevo al Suprem. Molts efectes.

Q.A. *Però el professor de Roma té molts suports...*

R.R. D'acord que ara hi haurà un efecte mediàtic, però si només es queda en efecte mediàtic...

Q.A. *¿L'alternativa Maragall té data de caducitat?*

R.R. Mediàticament, sí. Per mi, no. Però la gran pregunta és: ¿Si el PSC no guanya les eleccions, **Maragall** aguantarà quatre anys a la Ciutadella, fent d'oposició? A la Ciutadella, que és la mort intel·lectual! Ell, que se'n va a Lausana i el rep **Samaranch**. [...]

Quim Aranda: "La pregunta és: si Maragall no guanya, ¿farà 4 anys d'oposició?", a *Avui*, 22. 6. 1998, p. 72.

f.

Jordi Dauder

Jordi Dauder protagonitza 'Ambiciones', una telenovel·la que Antena 3 TV estrenarà al setembre, amb guions d'un equip que encapçala **Josep Maria Benet i Jornet** i que parteixen d'una obra de l'autora de novel·la rosa **Corín Tellado**.

S.P. *'Ambiciones' és amor, gelosia, ànsies de poder...*

J.D. És també enfrontament de famílies, relacions sexuals... El que veig més interessant de la telenovel·la és que s'ha triat el mitjà periodístic com a fons. Són dos amics que han crescut disposats a menjar-se el món junts i construeixen un imperi de diaris, revistes i televisions. No sé si és el quart o el primer poder, però la comunicació és poder. En un moment, en una festa per celebrar la sortida del número 200 del nostre diari *-Primeras noticias-*, un jutge em pregunta si m'interessa dedicar-me a la política. Com en la realitat.

S.P. *¿Algú s'hi sentirà identificat?*

J.D. És difícil, perquè l'acció no s'ubica en cap ciutat determinada. El personatge és conservador, probablement monàrquic, catòlic...

S.P. *Si la gent ja es fa un embolic entre en Mateu Montsolís i en Jordi Dauder, ara què?*

J.D. Fer de dolent una altra vegada no em molesta. Els personatges dolents es poden

treballar molt... **En Mateu** i **l'Eulàlia** no eren dolents, el problema era que no podien expressar públicament el seu amor, es veien abocats a amagar el fill i matar a qui els feia xantatge. Com en una tragèdia grega, estaven marcats per un destí i havien de morir. La dolenteria del **Quiroga** està motivada per una gran passió amorosa no realitzada. S.P. *Vostè mateix ha dit que en Mateu no podia acabar bé... Álvaro Quiroga tampoc?* J.D. No en tinc ni idea. Si miro la realitat et diria que molts d'aquests dolents no acaben malament i n'hi ha que arriben a ministres.

S.P. *¿Li és més fàcil crear l'Álvaro Quiroga havent fet de Mateu?*

J.D. No. No vull treballar els mateixos registres. Amb **el Mateu** hi havia un amor prohibit per la seva germana, en aquest cas hi ha una passió que no s'ha pogut realitzar i prou. Són diferents. [...]

S.P. *En aquest panorama, ¿quin paper hi té una telenovel·la de Corín Tellado?*

J.D. Divertir. No faré mai certes coses, perquè no m'interessen i en les que faig intento donar el màxim. Quan em van proposar treballar a *Poble Nou* sabia que **Benet i Jornet** hi col·locaria coses com reivindicar el paper de la dona o normalitzar una relació homosexual. *Ambiciones* m'atreu pel tema del poder dels mitjans de comunicació.

S.P. *Què és el que no li interessa?*

J.D. Com a home d'esquerres no em fa res interpretar un personatge de dretes si no és un producte reaccionari. No faré mai un home d'esquerres en un producte reaccionari.

S.P. *I l'Álvaro Quiroga?*

J.D. L'estic descobrint. He trobat una foto que m'han dit que és de la família reial noruega. No sé què hi fa a casa meva.

S.P. *¿Havia llegit alguna novel·la de Corín Tellado?*

J.D. De jovenet. També novel·les de l'Oest.

Sònia Pau: "No em fa res interpretar un personatge de dretes si el producte no és reaccionari", a *Avui*, 23.8.1998, p. 55.

3. Entrevistes de la ràdio

a.

Josep M. Flotats

Josep M. Flotats: Venia aquest matí pensant: **en Josep Cuní** em demana venir a Com Ràdio. Déu meu, Déu meu, hauré de tornar a parlar d'aquestes coses que sempre em pregunten. [...]

M'interessa el futur, però aleshores estava llegint un article, unes declaracions d'**en Jordi Sarsanedas**, parlant de l'afer del Nacional. S'havia sentit molt ferit i molt avergonyit, i que per pietat de poble preferia no parlar-ne. He pensat: mira, **en Sarsanedas** té raó. [...]

La Simone Signoret va escriure aquell magnífic llibre dient que "*la nostalgie n'est plus ce qu'elle était*", 'la nostàlgia ja no és el que era'. I estic bastant d'acord amb aquest llibre...

Entrevista a Josep M. Flotats, d'"Els matins amb Josep Cuní". Com Ràdio, 26.6.1998.

b.

Sebastià Serrano

Sebastià Serrano: **L'Almunia** és una persona de pauses llargues; **el Borrell** sembla com si tingués incontinència, i les pauses, o les ha d'omplir, i allavors fa pauses farcides, que les pauses farcides sovint denoten una certa ansietat i una certa. [...]

He coincidit alguna vegada amb el senyor Clemente a l'avió i així, i ara, no sé, només se m'acudiria de dir... que... penso que **el Clemente** és una persona que la situació l'ha superat. No sé, utilitzant una metàfora de la indústria, eh, el senyor Clemente jo el veig amb una competència comunicativa, emotiva o el que sigui, doncs per portar a lo millor, doncs, bé, un... o per vestir bé un cotxe, un cotxe utilitari...

Els secrets de la comunicació, d'"El Matí de Catalunya Ràdio". Catalunya Ràdio, 1.6.1998.

4. Reportatges

a.

L'episodi de 'Nissaga de poder' és clau per al futur de l'acció

Eulàlia Montsolís decideix explicar què va passar el dia de la mort d'**en Mateu**

Redacció
BARCELONA

“Ara ja saps qui sóc i què he fet. Ja pots rebutjar-me o acceptar-me tal com sóc. Estic a les teves mans.” L'episodi de 'Nissaga de poder' avui s'acaba amb una confessió que canviarà moltes coses.

Al final de l'episodi d'avui, **Eulàlia Montsolís** explica a **l'Enric Cabanes** tota la veritat en referència a la mort d'**en Fèlix** i també a la del seu germà **Mateu**. Un dels secrets que **l'Eulàlia** tenia fins ara més ben guardats pot començar a fer canviar el desenvolupament dels esdeveniments.

La telenovel·la *Nissaga de poder* va tornar dilluns després de les vacances de Setmana Santa, però l'emoció forta del retorn es reserva per a l'entrega d'aquesta tarda. **L'Eulàlia**, després d'haver conegut l'idil·li entre **la Laia** i el seu promès, i després d'haver decidit trencar la relació, pren la determinació de confessar-se amb **l'Enric**.

L'audiència ja sabia que **l'Eulàlia** havia matat **en Fèlix**, i **l'Enric Cabanes** sabia que ella havia col·laborat en la mort del doctor Forasté i en la d'**Àngels Estevill**, però ningú no sap encara què va passar a la caseta del jardiner el dia que **en Mateu** i **l'Eulàlia** van decidir suïcidar-se.

“La meua és una història de mitges veritats i grans mentides”, afirma **l'Eulàlia**, després que **l'Enric** li retregui que el dia que li va explicar els seus secrets es va “oblidar” de molts. “Vaig explicar-me fins on series capaç d'acceptar-ho”, li contesta ella.

A través de *flash-backs* rodats just abans de les vacances de Setmana Santa, es reconstrueix un dels moments culminants de *Nissaga de poder*. Tot el que va passar a la caseta del jardiner el dia que s’hi van trobar **en Mateu** i **l’Eulàlia**, com se’n va sortir **l’Eulàlia**, què va passar amb la confessió que havien escrit junts i com va morir **en Mateu** són els interrogants que avui es desvelen.

Avui, 3.4.1997, p. 48.

b.

EL CASTELLER DE LA JORNADA

Marc Ferran Sans

Colla: Xiquets de Reus

Posició: terç

Millor castell: tres de nou amb folre

Marc Ferran Sans és un dels habituals dels troncs dels Xiquets de Reus. La seva presència dalt del castell és, a més, quasi inconfusible, ja que es tracta dels pocs castellers que puguen que actualment encara porten el mocador al cap. Aquest xic de 35 anys, tècnic de museu, és un dels veterans de la colla, ja que va debutar amb els Xiquets de Reus el 1981, l’any de la seva fundació.

Va començar fent de segon en castells de set, però al cap d’un parell de temporades ja es va especialitzar com a terç, primer de construccions de set pisos i, més endavant, de vuit. La seva consecució més destacada és el tres de nou amb folre –en el qual anava al pis de quarts–, descarregat pels Xiquets de Reus al concurs de Tarragona de 1996. Aquest és, també, el castell més important de la colla fins avui. **En Marc** creu que “un bon terç és clau, i més en un castell de vuit”, però també vol destacar la feina dels quarts. “L’equilibri, la força, la tècnica... tot és important. L’experiència, també, perquè et permet salvar la situació en moments difícils.” **El Marc** també fa una mica de

gimnàstica, perquè “t’ajuda a millorar i t’allarga la vida com a casteller d’estructura, ja que t’estalvia lesions d’esquena”.

El fet d’anar dalt del castell impedeix als castellers de tronc veure’n les evolucions. **El Marc** confessa, però, que “normalment ja notes una sensació de control si el castell va bé, encara que es bellugui”. Si una construcció fa llenya, **el Marc** també sap de seguida per on ha caigut: “Si en sec perds pes, és que ha petat per dalt. I si sents una baixada forta de pes és que ha petat per baix.” Del tres de nou descarregat l’octubre de 1996 a Tarragona, **el Marc** destaca que “em va sorprendre la rapidesa amb què es va carregar”, però no recorda gaire cosa del bastiment del castell, “perquè era una barreja de flaixos i sensacions”.

Avui, 22.6.1998, p. 27.

c.

A la recerca del verd

X. A. / BARCELONA

L'Alfonso està desesperat. Són gairebé les tres de la matinada d'un divendres i es mor de ganes de tornar a casa. Però no troba taxi. Fa més de mitja hora que s'espera dret davant l'estàtua de Colom intentant distingir un llum verd de lliure a la llunyania, però els pocs taxis que passen estan ocupats. "Estic a punt de tornar a peu. El pitjor és que visc a Santa Coloma", fa broma. Reconeix que no és la primera vegada que es troba en una situació tan amarga, "ni serà l'última", puntualitza, però confia en la sort. La mateixa que va tenir la nit de Cap d'Any, "la pitjor nit de l'any per trobar un taxi", assegura.

L'1 de gener a la matinada va viure les dues cares de la moneda. Amb el seu amic David, i amb els 12 grans de raïm a mig pair, va pescar un taxi lliure gairebé a la porta de casa i se'n va anar cap a una festa privada a l'avinguda de Montserrat. Però el seu destí va canviar quan el taxi va començar a fer un soroll molt estrany, fins que es va

avariar a prop del passeig de Maragall. Abatuts, els dos amics van baixar del vehicle maleint la seva sort perquè no s'entreveia ni un sol taxi.

Aliats de la fortuna

Però quan ja ho donaven tot per perdut, la fortuna els va donar un cop de mà. Un taxi ocupat va passar davant seu i es va aturar a pocs metres. Una de les portes del darrere es va obrir i la Isabel, la germana de **l'Alfonso**, va treure el cap. "Pugeu, que us porto", els va cridar. Els nois no ho van dubtar ni un instant. "Si no arriba a aparèixer la meva germana, hauria matat per un taxi", reconeix el noi.

Uns metres més enllà, **María José Cañas** i **Pedro Leiva** rastregen sense sort la Rambla a la recerca de taxis. No fa gaire van ser testimonis d'una baralla a la cua de la parada de taxis del Port Olímpic, en què dues persones intentaven dirimir qui pujaria primer. Al final, van perdre tots dos perquè "el taxista va marxar a tota castanya", explica **el Pedro**. I sense passatgers.

Una altra escena. Com una fletxa, algú passa corrent davant del Liceu. Sense esperar que s'aturi, obre la porta posterior d'un taxi, lliure, i hi puja d'un salt. "Vet aquí un que té sort", es lamenta la parella.

Però la sort és esquiva amb la majoria. A la plaça de Catalunya una desena de persones s'esperen. Però res de res. Ni un sol taxi. **El Ricardo** proposa esperar que obrin el metro. La seva idea no prospera. "Segur que hi ha un taxi en alguna banda", raona **la Sole**. "Sí, però on?", respon **el Ricardo**. "Quan surts de nit ja saps a què t'exposes", somriu la noia.

El més trist és que el risc també es comença a córrer de dia. No fa gaire, un alt càrrec del PP barceloní va haver de remoure cel i terra per trobar un taxi per anar a recollir un ministre a l'aeroport. Eren les vuit del matí, i plovia.

El Periódico, 22.1.2001

d.

EXILI UNIVERSITARI

Quatre estudiants de la UAB de fora de Catalunya recomanen l'experiència

C. Biosca

CERDANYOLA DEL VALLÈS

Ni les festes del dijous a la nit aconsegueixen donar color a la Vila Universitària de l'Autònoma en període d'exàmens. És el mateix paisatge desolador que es repeteix durant les vacances de Nadal, Setmana Santa i estiu i, en un grau menor, els caps de setmana, quan els exiliats universitaris que poblen aquesta vila inventada per als que s'han hagut de desplaçar per estudiar a la UAB tornen al seu entorn familiar. Tot i que a la vila predominen els estudiants catalans -de les comarques de Lleida, Girona i Tarragona-, també n'hi ha de fora de Catalunya, la majoria dels quals ha vingut perquè al seu lloc d'origen no tenien possibilitats de fer la carrera que volien. Fins ara aquests estudiants s'havien d'acollir al 5% de les places que cada facultat reservava per al districte compartit, o bé empadronar-se allà on es desplaçaven uns mesos abans de la matrícula. Ara, amb la implantació del districte obert, es pretén generalitzar molt més aquesta pràctica.

El Joaquín Vera, de Múrcia, i **el Raúl Brito**, de Las Palmas de Gran Canaria, són dos exemples d'estudiants que es van haver de desplaçar per la carrera que volien fer. L'un, periodisme, i l'altre, comunicació audiovisual. Reconeixen, però, que el fet de venir a Barcelona era "un atractiu afegit", que els obria moltes més portes, no només des d'una perspectiva acadèmica. Comparteixen pis a la Vila Universitària des de fa tres anys. No se'n penedeixen gens, d'haver marxat de casa per estudiar -tot i que, diu **el Joaquín**, "al principi em va costar"-, i afirmen que és una experiència "molt recomanable, que hauria de viure tothom: et fa madurar molt abans", explica **el Raúl**. "Coneixes gent nova, un lloc nou, una cultura nova... Amplies mires", continua el seu company, i, a nivell personal, "et fa espavilar". "Tens l'avantatge de poder ser molt més independent, d'anar al teu aire, però l'inconvenient que t'ho has de fer tot: netejar, cuinar... I quan tens exàmens vas més de cul que si estiguessis a casa".

Problemes amb la llengua? **El Joaquín** diu que no li va costar d'adaptar-se, tot i que reconeix el desconeixement que tenia de la realitat catalana perquè "no sabia que hi hagués tanta gent que parlés català". Com que a Múrcia els arribava TV3 i el Canal 9, s'hi va familiaritzar ràpidament, i ara l'entén i el llegeix perfectament tot i que no el parla perquè diu que li fa vergonya. El seu company de Las Palmas va tenir més problemes: "Vaig haver de fer un curs intensiu de català de dos mesos perquè no entenia absolutament res". Ara diu que l'entén "bastant bé".

El Juan Luis Fernández, estudiant de direcció d'hostaleria, també de Múrcia, va deixar la Vila l'any passat -diu que vivint aquí estàs "molt limitat"- i aquest curs comparteix un pis d'estudiants a Cerdanyola. Tampoc no dubta a qualificar l'experiència de "molt positiva", tot i que admet que els estudiants que ho poden fer són uns privilegiats perquè "surten una mica car": unes 80.000 pessetes mensuals en el seu cas, inclosa la vivenda i les despeses, que assumeixen els pares.

També hi ha mals moments. "Hi ha estones, sobretot al principi, que trobes molt a faltar la família, els amics...", apunta **el Felip Lorenzo**, de la Vall d'Uixó (Plana Baixa) i estudiant de periodisme. El seu cas no és tan infreqüent, perquè a les universitats catalanes hi ha molts més estudiants del País Valencià i de les Balears que de la resta de l'Estat. Curiosament, els millors amics que ha fet a la facultat són "de Calp, d'Elx i de tota aquella zona... Fem una mica de pinya", explica. El fet d'estar més a la vora li permet anar més sovint a casa, però el cost és igualment molt elevat. "Això de vegades et fa sentir una mica malament", diu. Tots quatre estudiants coincideixen que si el districte obert no va acompanyat d'ajuts, "poca més mobilitat hi haurà".

Avui, 5.2.2000, pàg. 25

5. Cròniques

(Vegeu a 1: a una crònica futbolística)

a.

CAP D'ANY TRÀGIC

"Tot era neu, no sabia on era"

Dos joves de Pardines salven la vida després d'escapar de la mateixa tempesta que ha deixat sis desapareguts

Jordi Panyella

PARDINES (RIPOLLÈS)

En Josep P. i **en Jordi R.** són dos joves de Pardines, un petit municipi del Ripollès.

En Josep hi va néixer i **en Jordi** -que és de Granollers- fa tants anys que hi puja que es podria dir que és tan pardinenc com el primer. A tots dos els agrada la muntanya, **en Josep** l'ha correguda tantes vegades darrere les vaques que la podria fer amb els ulls clucs. Tots dos són també bons esportistes, i per això, dissabte, un dia que es va aixecar com qualsevol altre, van decidir abrigar-se bé, calçar-se uns esquís amb pell de foca i unes raquetes de trepitjar neu i anar al Cerverís, una muntanya que queda a la mateixa carena que el Balandrau (el cim que volien assolir els excursionistes desapareguts).

Van sortir de Pardines amb un 4x4 i van enfilem una pista forestal fins a arribar als 2.000 metres d'alçada. Van aparcar i van dinar, com tantes vegades ho han fet en aquest punt. Des del lloc on van menjar, el cim del Cerverís queda allà mateix, tan a prop que sembla que es pugui abastar amb la mà. Són quarts de tres de la tarda, els dos joves recullen la motxilla i es posen a caminar, carena amunt. Per **en Josep** i **en Jordi** és una passejada, un camí que han fet tantes vegades que res no els espanta. Tampoc els va espantar el primer cop de vent, ni el segon, però el tercer va ser tan fort que els va fer caure a terra. Tots dos es miren, parlen un moment i entenen que és el moment de fer marxa enrere. En qüestió de minuts el temps s'ha girat com un mitjó. El vent s'ha tornat boig, i aixeca neu i trossos de glaç, que els passen volant a l'alçada del

cap com projectils homicides. És impossible veure-hi més enllà del nas, és impossible sentir altra cosa que el vent i el seu udol, que fa esgarrifar.

En Josep i **en Jordi** es posen a córrer muntanya avall. El torb és cada cop més intens i els blocs de gel que cauen muntanya avall els fan témer per la seva vida. S'aturen, excaven un forat a la neu i hi amaguen el cap per evitar que els projectils glaçats els puguin tocar.

Passen uns minuts i tots dos decideixen continuar. **En Jordi** s'aixeca i arrenca a córrer cap al cotxe, **en Josep** dubta i decideix quedar-se una estona més al refugi improvisat. Passen deu minuts, deu minuts eterns, fins que en Josep comença a notar un fred molt intens en un dels braços. Aleshores entén que ha de reprendre la marxa, però quan s'incorpora i mira al seu voltant no reconeix el lloc. Fa tant de torb, hi ha tanta neu que intentar trobar el camí que porta al vehicle és inútil. "Tot era neu, no sabia on era", recorda ara. L'única orientació és la del pendent de la muntanya. Sap que si segueix avall arribarà a Pardines.

La força del vent és tan gran, ha arrossegat tanta neu que els pins que **en Josep** i **en Jordi** veien sota seu quan dinaven ara han desaparegut pràcticament. **En Josep** es troba caminant a nivell de les copes dels arbres, amb el terra a més d'un metre sota seu, està molt espantat i el fred intens li ha glaçat les ulleres. Decideix treure's un guant per netejar-se els vidres i el vent li arrenca la peça de roba. La neu li fuetja la cara i una brossa li entra en un ull i se li clava com una agulla.

Mentre va baixant, amb penes i treballs, sobreposant-se a la fatiga i a una temperatura gèlida, **en Josep** mou els dits que li han quedat desprotegits, i quan el dolor a la mà es fa insuportable la introdueix dins els pantalons, a la part més càlida del cos.

A tres quarts de set **en Josep** arriba, extenuat, a Pardines. **En Jordi** fa una estona que ja hi és i ha donat avís. El poble està mobilitzat i és a punt de tirar-se muntanya amunt en una recerca desesperada. **En Josep** acaba el dissabte a l'Hospital de Campdevàrol i d'allà a la Vall d'Hebron, on després d'un reconeixement li van donar l'alta.

Avui, 2.1.2001, p.17.

b.

Enhorabona, campions!

Vinyota

En Guillem Alou i **en Xesc Manresa** han culminat la seva excelent temporada proclamant-se campions de Balears de ral·lies del seu grup i absolut. Al darrer número de «Dies i Coses» ja varen fer un repàs d'aquesta excelent campanya, quedant a les hores dues proves per disputar: el rallie dijous bò d'Inca i l'Illes Balears de Ciutat. Sabíem que **en Guillem**, a les hores, tenia la seva categoria pràcticament a l'alcanç i ocupava el segon lloc a la classificació general, darrera el veterà Tomeu Vallespir, que manava un Peugeot 205 grup A i ocupava el tercer lloc el pobler **n'Esteve Payeras** amb un Renault Clio grup A. Els dos rivals eren més veterans i contaven amb cotxes de categoria més alta lo que indicava que **en Guillem** i **en Xesc** ho tenien molt difícil per quedar primers a la classificació absoluta.

Ralli Dijous Bo d'Inca

Els dies 21 i 22 de novembre va començar l'hora de la veritat al rallie Dijous Bo, que es va destacar per els incidents i les averies. La primera part del rallie ja va començar a un ritme frenètic, es pujava de Pollença a Lluc, llavors seguit Lluc-Caimari i després una prova cronometrada dins el Polígon Industrial d'Inca. Això ho feren tres vegades. Després d'una hora i mitja de descans començar la segona etapa, que va transcórrer pels trams Caimari-Gorg Blau i Coll de Sóller, per dues vegades.

El guanyador va ser **n'Esteve Payeras**, que va fer una gran remontada al darrer tram, el segon va ser el també local **en Sebastià Galmés** (Clio Williams grup N) i el tercer **en Guillem Alou** i **en Xesc Manresa**, que es varen aprofitar d'una averia mecànica d'**en Daniel Lozano**, que anava en tercer lloc. Aquí **en Guillem** es va assegurar el campionat del grup N, a manca d'un rallie i es colocava el primer de la general, ja que en Vallespir havia quedat l'onzè.

Rallie Illes Balears

Els dies 12 i 13 de desembre. Aquest rallie estava traçat amb un recorregut molt difícil, ja que la segona fassa la carretera estava banyada degut a la rovada. La primera etapa constava dels trams: Sa Creu i Capdella-Galilea, que es passava per tres vegades. Després d'una hora de descans la segona etapapassava per el Coll d'es tords i el Coll de Sóller, també es recorria per tres vegades. S'esperava una nit d'infart i així va ser, ja va començar malament per **en Tomeu Vallespir**, que no va poder començar el rallie per problemes físics i la lluita per el campionat quedava entre **n'Alou** i **en Payeras**. L'igualtat era absoluta tota la nit, segon amunt segon avall, i a falta de tres trams **n'Esteve Payeras** va espanyar la caixa de canvis i se va haver de retirar, diguent adeu al campionat. Aleshores **en Guillem Alou** i **en Xesc Manresa** que quedaren en tercer lloc a aquest rallie es proclamaven campions absoluts de rallies de Balears.

Dies i Coses (revista balear), núm 68. Gener de 1999

6. Articles d'opinió

a.

TAULA D'ARAM

Els estels del crepuscle (I)

Joan Quetgles

[...] Pensem que el Poder de l'Oligarquia espanyola controla des de sempre les Universitats i tots els grans mecanismes de difusió d'idees. Hem de considerar que la Universitat catalana, pròpiament, no existeix; que, ara, és una variant de les hispanes estrictes. Que els programes oficials dels Departaments de Filosofia són fets a Madrid. Que fins ara mateix, les càtedres de Filosofia eren ocupades pels qui passaven el sedàs tomista. Vull dir que els Departaments de Filosofia no han trencat l'estructura tradicional de l'organització dels estudis filosòfics. Perquè quedi clar: quan es van

convocar oposicions a Càtedra de Psicologia a la Universitat de les Illes Balears, el temari de les oposicions era escandalosament aristotèlic-tomista. Perquè ho entengui tothom: la Càtedra de la suposada Psicologia no era de tal Psicologia, sinó de Psicologia Metafísica. Per entendre'ns: Els temes bàsics no tenien res a veure a la Psicologia experimental moderna. El temes centrals giraven al voltant de la Metafísica tradicional, de la Psicologia entesa com a “Ciència de l'ànima” (Per suposat una ànima immaterial, immortal i eterna). Dic vera: el tema que va “sortir” per al concurs oposició fou no gensmenys “la Psicologia de N'Aristòtil”, el qual, com sabeu, va morir fa més de 2400 anys. En aquest capítol de les oposicions el guanyador fou un senyor que nomia Alfredo Gómez, un ex-seminarista mallorquí, el qual, treballant de mestre a l'escola privada (vuit hores o més) i robant hores a la son i a l'oci, aconseguí per lliure una llicenciatura en Pedagogia per la Universitat de Barcelona. Definitivament, un Freud o un Watson no haguessin aconseguit la plaça.

El nucli d'idees de què parlava reposa sobre dos eixos: primer, el desplegament de l'Esperit, el qual tindria com a referent la Filosofia d'**En Hegel**, i, segon, el ressorgiment constant de l'Irracional.

Certament, com ho afirmava **En Hegel**, hi ha un procés d'“humanització” de l'home, segons el qual això que en diem l'home o persona humana no és una cosa acabada i definitiva, sinó que es dona un esglaonament d'“homes” diversos segons sigui l'estadi històric on viu aquest “home”. Amb la Dialèctica hegeliana, l'home és l'ésser de la Naturalesa que fa una negació de la Naturalesa. A cada estadi històric, l'Esperit es manifesta com un home nou, com una nova humanitat. En aquest procés inacabable, l'home de cada vegada s'allunya més de la seva condició natural.

1.1 Certament, aquesta Dialèctica és real, és vertadera. Però, en contra d'**En Hegel**, he de dir que no hi ha un Esperit existent, autònom, exterior a la Humanitat. O, sigui, dit d'una manera planera i contundent, no hi ha Déu ni cap altre realitat independent de la matèria. Quan parl d'Esperit, ho faig amb l'accepció d'immanència. O sigui, certament hi ha un Desplegament de l'Esperit, però immanent al Desplegament de la Naturalesa. Així entès, puc dir que els productes espirituals –els quals no es troben en estat natural– són una creació exclusiva de l'home. Un ésser de la Naturalesa que crea

uns productes –les idees– que no són naturals, i, amb aquests productes nega la Naturalesa. O, si ho volem, en expressions més cridaneres, la matèria crea l'esperit. És el procés de la Dialèctica de la Naturalesa el que dona lloc al sorgiment de l'espècie humana.

En Hegel entén i afirma l'Esperit com a l'Esperit de Déu. Seria equivalent a dir el Desplegament de Déu, com si la Creació de Déu encara no hagués acabat. Però la gràcia d'**En Hegel** rau en el fet que mai fa Teologia. Tot hi afirmant Déu, **En Hegel** no és dedica a l'estudi del Dogma cristià, sinó a l'estudi de les manifestacions de la Humanitat. Allò que pretén no és una Teologia, sinó una Ciència. **En Hegel** entén la Religió com una creació de l'home (aquesta és l'astúcia d'**En Hegel**), de manera semblant a l'Art i a la Filosofia. Allà s'hi manifesta l'Esperit Absolut, però és una creació purament humana.

1.2. En contra del que diu **En Hegel**, el Desplegament no és lineal. No és cert que l'esperit segueixi una línia de punts històrics dibuixats a la geografia històrica. Aqueixa linietat de la concepció hegeliana la fa summament arbitrària i desentesa de la realitat dels processos històrics. En contra d'**En Hegel**, allò que ens mostra la historiografia moderna és una diversitat de línies de Desplegament de l'Esperit humà, una diversitat de cultures i civilitzacions, les quals segueixen processos diversos.

1.2.1 Mostra de l'arbitrarisme d'**En Hegel**: Assenyala l'aparició del Cristianisme com un dels punts cabdals de la Fenomenologia de l'Esperit. A *La Raó de la Història*, les quatre èpoques de la Història són l'asiàtica, el món grec, el món romà i el món germànic. **Mahoma** i l'Islam no tenen cabuda en la construcció de la Història universal. Majorment no en diu res. O bé, si fa una referència, aquesta és breu i negativa, com, v.b.: "...l'Islam. El seu fanatisme va empènyer els seus fidels a conquerir el món, però ha estat incapaç d'aixecar l'Estat a una vida orgànica i ordenada, a un ordre legal favorable a la llibertat".

1.2.2. La suposada "inversió" del mètode hegelianista d'**En Karl Marx**, quan s'autodefineix com a materialista dialèctic, és espúria. "Dialèctic", és a dir, la Història entesa com un procés necessari; i "materialista", en el sentit que allò que realment es desplega no és l'Esperit sinó la Matèria. **En Marx**, com és sabut, estableix el postulat

que la producció de béns materials és la vera realitat de la Història, i que les activitats d'ordre espiritual –"sobre-estructura"– són determinades pel procés real, el de la "estructura" de la producció.

Certament, **En Hegel** és idealista, però les seves anàlisis parteixen de la realitat històrica concreta. En el conflicte entre el Senyor i l'Esclau –per posar un exemple notable–, el nucli determinant de la Dialèctica és, precisament, el Treball material de l'Esclau.

L'Estel de Mallorca, 15.10.1997, p. 4-6.

b.

LA RELACIÓ ENTRE POLÍTICS I PERIODISTES ÉS D'UNA DESCONFIANÇA CREIXENT

Tot recordant en Trias Fargas

Andreu Claret

En Ramon Trias Fargas era un home i un polític excepcional, i ho era també pel que fa a la relació, sempre problemàtica, entre la política i els mitjans de comunicació, entre polítics i periodistes. És una afirmació que faig des de la distància en les idees, però amb el coneixement que dóna haver-lo conegut de prop, quan la premsa començava a jugar un paper en la política catalana. Quan molts empresaris encara enfocaven la seva relació amb els diaris des de la tradició corporativa del sobre o la panera, **en Trias** va saber organitzar un dels primers departaments de comunicació per donar a conèixer les activitats del servei d'estudis del Banc Urquijo. Els seus adversaris, i també alguns dels qui poc temps després serien els seus aliats, l'acusaven d'actuar en benefici propi, però els qui vam treballar amb ell recordem el clima de llibertat i creativitat amb què impregnava totes les coses. Les activitats de l'Urquijo van facilitar, efectivament, la seva projecció política, però no és menys cert que l'existència d'aquell gabinet de premsa va permetre que valuosos estudis d'economia sortissin de l'anonimat i contribuïssin a renovar la política econòmica del país. Anticipant-se a l'adveniment de

la democràcia, **Ramon Trias** ja havia entès, fa vint-i-cinc anys, que res no és possible, en una societat articulada, sense la participació activa dels mitjans de comunicació.

El record entranyable d'aquella relació està marcat per la complicitat que existia aleshores entre els polítics de l'oposició i els periodistes compromesos amb les idees democràtiques. Amb **en Trias**, la complicitat es va fer conspiració al servei d'iniciatives destinades a obrir esclletxes informatives. Les diferències polítiques que manteníem mai no em van impedir comptar amb ell, com a font d'informació privilegiada, o per recolzar aventures predemocràtiques. Sense les seves gestions agosarades, mai no hauríem pogut aplegar aquell ampli ventall d'empresaris i polítics que van acceptar deixar-se retratar junts, al voltant d'una taula del Ritz, per a *Cambio 16*, l'any 1974. Aquella portada que va unir des de **Solé Barberà** fins al Marqués de la Vega Inclán, i que va fer història, perquè **Franco** era viu i res no estava decidit, és un exemple de col·laboració entre polítics i periodistes que invita a algunes reflexions. Era inevitable que em vingués a la memòria, quan la Fundació que duu el nom de Ramon Trias em va convidar a participar recentment en un debat sobre el paper dels mitjans de comunicació en la vida política actual. Una ocasió per esbrinar per què la relació entre polítics i periodistes ha passat, en un parell de dècades, de la cooperació i la conxorxa que hi havia a l'època de **Trias** a una desconfiança cada cop més acusada.

L'explicació més evident és la que ho atribueix a l'arribada de la democràcia. Mort **en Franco** i el franquisme, el país va encetar una llarga transició que va fer surar tota la complexitat del país. Durant uns anys, encara va haver-hi els polítics i els periodistes democràtics i els altres. Fins al 1981. Amb l'arribada dels socialistes al poder i l'arraconament del passat, va començar a canviar tot. També la relació entre polítics i periodistes, que va quedar condicionada per les diferències i les divisions que s'expressaven a la societat. De mica en mica s'hi va instal·lar la malfiança, la sensació que uns i altres teníem objectius diferents, maneres contraposades d'entendre la política i la comunicació política. El pragmatisme ha fet forat entre molts polítics, i també entre la majoria dels periodistes; però en comptes d'afavorir la coincidència d'objectius, aquesta deriva cap al realisme ha aixecat noves suspicàcies. Els uns demanem als altres allò que no sempre som capaços d'assolir: valors, ètica, imaginació,

transparència i, sobretot, voluntat de no cedir a la tirania de l'opinió (dels lectors o dels electors).

La nostàlgia no ve de mirar cap a un passat irrepetible on tot era blanc o negre, sinó de la perplexitat que provoca el present. Podem al·ludir, púdicament, al “malestar de la vida pública”, com ho va fer **Victòria Camps**, en els debats de la Fundació Trias Fargas, i des del mateix impuls ètic podem reclamar un altruisme cívic com el que va exposar **Salvador Giner**. Constatació d'un malestar i exigència de civisme constitueixen un bon denominador per fer front al cinisme que s'instal·la cada cop més en la política i el periodisme. Només cal contemplar el soroll (¿qui pot parlar de debat autèntic?) que s'ha organitzat entorn de la televisió digital. ¿Qui ha aconseguit, des d'un partit o des de la premsa, explicar-li al ciutadà el que està en joc? Tothom ha actuat amb cartes marcades per opcions de partit o pressions d'empresa. ¿On és l'interès general, aquell que ens feia coincidir en la defensa d'uns objectius comuns, per damunt de les legítimes diferències? ¿On és la necessària independència de criteri per contribuir, en llibertat, a la formació d'una opinió? La recerca del consens i de la veritat ha estat substituïda per una guerra maniquea, en què tothom ha de prendre partit. El resultat és una alteració de les regles del joc, una polèmica falsa, en la qual ningú no planteja quina televisió volem, ni com podem posar la tecnologia digital al servei del pluralisme i de la democràcia. És una reducció de la política i del periodisme a estratègies partidàries o dels grans grups de la comunicació. Un immens desconcert.

Avui, 6.2.1997, p. 36.

c.

QUE EL CASAMENT SIGUI A CATALUNYA POT SER UNA MANIOBRA POLÍTICA

La boda reial

Jaume Lorés

És monàrquica Catalunya? Ningú gosaria afirmar-ho després de l'esclat de joia que hi hagué quan es va proclamar la República l'any 1932. De moment és joancarlista,

malgrat la xiulada que va rebre el rei quan va arribar tard sense excusa vàlida, el dia de la inauguració de l'Estadi Olímpic. Em temo que va ser **el Pep Espar** qui va organitzar el sarau. Si no és veritat que em perdoni. Ell dirà que la xiulada anava directament contra **en Maragall**. I que el rei va rebre l'esquitxada. Però no tothom ho va entendre així. El repartiment de banderes independentistes entre el públic que les onejava constantment no admet engany. El rei té molta cura a tractar bé Catalunya. El seu pare li ho va ensenyar. Ha après a parlar un català defectuós. Però la bona voluntat se li agraeix. Catalunya es va tornar joancarlista després del 23-F. Encara que gent malintencionada li atribueixi dubtes sobre la seva postura davant del cop d'Estat, el seu missatge televisiu va tranquil·litzar la nació. Potser sí que va dubtar. Però el fet que no volgués rebre a la Zarzuela el general Armada fa palès que no es va deixar engalipar pel seu antic preceptor i que va veure clar que la maniobra anava contra la Constitució. **Sabino Fernández Campos** i **Colón de Carvajal** són testimonis del que va passar aquella nit tràgica al Palau Reial. **La Marta Ferrussola** em va explicar una cosa molt curiosa. Quan la Generalitat va donar el ritual àpat d'acomiadament al general Armada, que se n'anava de Lleida a Madrid, aquest li va dir que **Calvo Sotelo** no arribaria mai a ser president del govern. **La Marta Ferrusola**, de moment, no va lligar caps. Però transcorreguts els fets va adonar-se que la conspiració no era un secret i que el general Armada estava segur del seu èxit. Si no, no hauria estat tan imprudent. És clar que el rei té certes idees confuses sobre les coses de Catalunya. Dinant a soles amb el matrimoni Pujol va donar per fet que aquest parlava empipat, en privat i a casa seva, en castellà, i només feia servir el català en llocs públics. El matrimoni Pujol va fer servir tota la pedagogia imaginable per convèncer el rei del contrari. Suposo que d'alguna cosa devia servir. Perquè l'accent català estrepitos d'**en Pujol** fa difícil de creure que empri casolanament el castellà.

Ara em ve a la memòria una frase d'**en Cambó**: "República? Monarquia? Catalunya." Això vol dir que **en Cambó**, que era monàrquic, era per sobre de tot, occidentalista. La biografia de **Rafael Borràs** sobre **Alfons XIII** demostra que aquest darrer rei d'Espanya considerava la monarquia com un patrimoni personal, i que era un petit dictador. Quan no va poder exercir la dictadura (és a dir, fer el que li donava la

gana) va emprar el directori de **Miguel Primo de Rivera** perquè li fes la feina. Tothom sap les simpaties de l'antic capità general de Catalunya cap el feixisme mussolinià, simpaties que eren més que compartides per **Alfons XIII**. **Joan Carles** sap molt bé aquesta història i comprèn que el monarquisme del poble espanyol penja sempre d'un fil. Per això fa esforços considerables per ser un monarca constitucional, ja que el mal record del seu avi encara està present en la memòria del poble espanyol. Però el seu constitucionalisme no és tàctic sinó real. Així ho va demostrar en la difícil transició i per això es va atrevir a fer coses com afavorir decisivament el retorn del president Tarradellas, malgrat els escarafalls previs d'en **Suárez**. Encara que **en Tarradellas** preferís després entendre's directament amb **en Suárez** menyspreant els polítics catalans, sabia molt bé que **l'Ortínez** havia finançat l'operació per evitar que els socialistes, tal com feia pensar el resultat de les eleccions de 1977, aconseguissin la presidència de la Generalitat. És clar que el tret li sortí per la culata. **En Tarradellas**, home de malfiar, va prescindir de **l'Ortínez** d'una forma maleducada, quan ja no li era necessari. Però a ambdós el tret els sortí per la culata. Va guanyar les eleccions autonòmiques **en Jordi Pujol**, cosa que va treure de polleguera tant **en Tarradellas** com **l'Ortínez** perquè li tenien un menyspreu polític rotund. Ambdós volien que guanyés UCD. Però per a ells la bèstia més negra era **en Josep Benet**, com queda clar a les memòries de **l'Ortínez** i en les nombroses declaracions del molt honorable a la premsa.

Sóc dels que crec que amb el casament de la infanta Cristina se n'està fent un gra massa. Tot és més propi de la premsa del cor que de l'austeritat que necessita l'Espanya d'avui. Les despeses seran considerables. El rebombori de flors plantades per tot Barcelona i alfombrant els carrers, els grans àpats, els milers de convidats al tiberi del Palauet Albéniz, el xou de la tasta de vins i totes les altres coses que em deixo expressament al tinter per no fer-me pesat i perquè no m'acusin de demagog, estan en contradicció amb l'austeritat que es demana al poble espanyol, des dels pensionistes fins als funcionaris, la seguretat social, etc., etc. Els ministres s'atipen de dir per la televisió que els pressupostos de l'any vinent seran restrictius. I mentrestrant es demana al país que s'estrenyi el cinturó (cosa que no afecta els nous rics que van

aprofitar la bonança de l'economia propiciada per **en Solchaga**), la Casa Reial –la monarquia– tira la casa per la finestra. Això sembla una repetició de les famoses “despeses del 92”. **Pilar Rahola** diu que el PI farà algun acte simbòlic per no entorpir gaire l'alegria de la festa. Però aquesta republicana no menysprearà el convit a l'Ajuntament i al Palauet Albéniz. I ben contenta que hi anirà. S'exigeixen, a més, trajos d'etiqueta. Els modistes estan fent el seu agost. La preocupació de les senyores és que cap altra dama porti un vestit igual al seu.

La infanta Cristina sembla no tenir cap culpa directa d'això. Viu i treballa a Catalunya, ha après català i història de la nostra terra. Però qui mana en aquests afers és la Casa Reial. És clar que ella es podria oposar a tanta mandanga. Però és una noia disciplinada i dubto que tingui gaire sensibilitat social. El xou ja li està bé. No serà per a ella cap sacrifici encara que ho sigui per a la ciutat i per a Espanya.

¿Per què **Joan Carles** ha beneït tot aquest número? Em temo que tampoc vagi sobrat de sentit social. No obstant deixa anar alguna frase en aquest sentit en els seus discursos anuals per la televisió. Sap que la monarquia encara no està ben assentada a Espanya. I que li convé popularitat i aquests actes estrepitosos són populars. Encara que a mi personalment em desagradin. No sé que deu pensar la presidenta de Caritas però m'ho imagino. Per discreció estic segur que callarà com una morta. Però ningú gosarà convidar-la a cap dels actes magnès. Estic segur que si la convidessin, no hi aniria.

Però el joancarliste sortirà reforçat de les noces de la infanta. **En Joan Carles** hagué de fer tants equilibris entre **en Franco** i **en Don Juan** que li cal ara esborrar aquesta imatge. Pocs països europeus es poden permetre el luxe de tenir monarquies. Les monarquies estan passades de moda. Les del nord d'Europa són discretes i els seus membres es comporten com ciutadans normals. Mai hauríem muntat un espectacle d'aquest tipus. Sols la reina d'Anglaterra gaudeix de privilegis, sobretot econòmics. Però tal com van les coses del Regne Unit amb els esdeveniments de les trifulgues amoroses de la família reial, el Regne Unit es torna cada dia més republicà. L'única monarquia europea que encara té prestigi internacional és l'espanyola. Però **Sabino Fernández Campos** diu que si expliqués tot el que sap de la Casa Reial, la gent

s'escriuixiria. Posar-se al costat de la reina en les discrepàncies d'aquesta amb certes conductes de **Joan Carles** i de les amistats femenines –per altra banda poc discretes– de Joan Carles, li va costar el càrrec. A la Zarzuela hi ha gent de l'absoluta confiança del rei que aniran molt en compte a no ser indis i a no ficar-se en la vida privada del monarca.

Diuen que el rei no és gaire intel·ligent. Però ningú li nega una magnífica intuïció borbònica en les coses fonamentals. La intuïció és una de les formes que pot adoptar la intel·ligència. Ho ha demostrat en els moments més difícils per al país i en els seus viatges a l'estranger. La seva reacció quan els d'Herri Batasuna van organitzar aquell escàndol antimonàrquic al Parlament Basc, pròleg o excusa per al 23-F demostra que el rei no té un pèl de tonto. Si ha muntat aquest tinglado pel casament de la infanta, algun motiu polític deu tenir. Reforçar el joancarisme latent en un país que una batzegada de vent pot convertir en República.

Avui, 4.9.1997, p. 38.

d.

No saber dibuixar el mapa

Roger Gotarredona

Fou en **Joan F. Mira** qui m'obrí els ulls a *Crítica de la nació pura*, fou ell qui m'adonà d'un fet de cabdal importància per entendre la realitat política actual: els espanyols (de cultura i llengua castellana, per suposat) no són capaços de dibuixar el mapa de la seva nació [...]. A diferència dels anglesos, que poden pintar el mapa d'Anglaterra al marge de les fronteres del Regne Unit, a diferència, un altre exemple, dels russos, que saben destriar Rússia d'entre les fronteres de la CEI (o abans de l'URSS), els castellans... no poden fer-ho, no en saben més enllà dels límits territorials emmarcats per la superestructura administrativa del propi estat. (Fixau-vos, ja d'entrada, en la gran dificultat existent en denominar genèricament els ciutadans de les zones de monolingüisme castellà. En **Ramon Vila-Abadal** s'hi referia fa poc dies a les pàgines

de l'*Avui* com «l'Espanya de matriu castellana», potser sí que ho sigui de vàlid el nom...).

Diari de Balears, 7.11.98, p. 13.

e.

CARTES CREUADES

La música catalana i la quota protectora

Jaume Sobrequés

Estimat Jaume:

Divendres, en acabar el programa de ràdio en el qual participem, sota l'experta direcció de **Josep Cuní**, i quan tu ja havies marxat per tal d'atendre les teves responsabilitats com a diputat del Parlament de Catalunya, vàrem prolongar el diàleg amb **en Raimon**, **en Ferran Monegal** i el mateix Cuní durant una bona estona als locals de la COM i, amb els dos primers, al carrer, a la cruïlla de la Gran Via amb Roger de Llúria.

Vàrem parlar de l'èxit d'**en Raimon** a Madrid, on hi ha un sector de ciutadans que tenen en gran estima la seva música, així com dels problemes actuals dels cantants i músics catalans. Com és ben sabut, **en Raimon** no és gens partidari d'una política de quotes obligatòries de música catalana als mitjans de comunicació públics de Catalunya. Considera, amb raó, que això d'obligar a emetre un 25 per cent de música d'autors catalans no té cap sentit i que pot resultar àdhuc contrari als efectes benèfics que hom vol aconseguir.

D'altra banda, sembla demostrat que, en molts casos, aquesta política no ajuda a vendre més discos. Pot succeir també que, tenint en compte que tampoc no hi ha tants autors de vàlua reconeguda i indiscutible, la necessitat de complir amb la quota obligui a emetre o bé només la música d'uns pocs o la de gent que no té el nivell suficient per prestigiar el sector, la qual cosa podria generar rebuig.

A més a més, Jaume, jo em pregunto de quina manera es controlarà l'estricta compliment de la normativa. Fa la impressió que aquest tipus de mesures legislatives tenen com a objectiu prioritari, d'una banda, acontentar el sector afectat per tal que

deixi de pressionar i, de l'altra, tranquil·litzar la bona consciència dels responsables polítics i millorar la seva imatge davant de l'opinió pública sensible a aquesta problemàtica. No soluciona, però, el problema.

Si t'he de ser sincer, em sembla que hi ha una certa dosi d'hipocresia política en aquesta matèria. M'explicaré. ¿No et sembla que seria millor que les institucions governades per aquells partits que donen suport legislatiu a la política de quotes per a la música catalana augmentessin el nivell de contractació d'aquests músics i cantants catalans per als festivals que promouen amb motius diversos al llarg de l'any?

Això, Jaume, com em deia **en Raimon**, no succeeix. Ell mateix esmentava un seguit d'Ajuntaments del país en els quals no ha actuat des de fa molts anys. Si ell no ho ha fet, imagina't els altres. Això sí, els grups parlamentaris dels partits als quals pertanyen els alcaldes d'aquests municipis que viuen d'esquena a la música catalana han excel·lit pel seu radicalisme a l'hora de defensar el 25 per cent de quota, sempre, és clar, que no els obligui a res a ells.

Ja al carrer, vaig plantejar als amics Raimon i Ferran Monegal una altra qüestió relacionada amb els cantants catalans. ¿Per què no apareixen nous valors que estiguin a l'alçada, per exemple, del mateix Raimon, d'**en Llach**, o d'**en Serrat**, la trilogia històrica més emblemàtica en el sector dels cantants i compositors catalans, sense menystenir uns pocs més que tenen també un bon nivell professional, com **la Maria del Mar Bonet**, per exemple? Només ells, més de 30 anys després dels seus inicis, omplen locals de grans dimensions. I els nous, on són? ¿Per què uns pocs continuen mantenint gairebé l'exclusiva d'allò que se n'ha dit cantautors (no parlo d'algun conjunt de rock)?

La responsabilitat d'aquesta situació cal cercar-la en el poc suport que aquest sector de música catalana –n'hi ha d'altres de molt respectables dels quals no parlo avui– ha tingut per part dels poders públics democràtics. **En Raimon**, amb una argumentació molt contundent i ben construïda, explicava les condicions de gran duresa amb què els músics catalans han hagut de viure en un període de temps que tot feia pensar que seria molt propici per a l'impuls de nous artistes i de reconeixement ple del valor creatiu d'aquells que van començar en una situació política que tampoc no els era favorable.

És un tema, Jaume, per parlar-ne molt durant molt de temps. Algun dia hi tornarem.
Una musical abraçada de l'amic de sempre.

Avui, 27.4.1997, p. 34.

f.

PEL BROCC GROS

En González en farà alguna de les seves

Joan Oliver

Si ens hem de creure el que diuen els papers i les declaracions dels protagonistes, el 34è congrés del PSOE que comença demà no servirà per a res. Les previsions són que es trauran del damunt l'**Alfonso Guerra**, que els barons territorials seguiran a l'executiva i que tot just donaran cabuda a algun jove i a quatre dones als òrgans de direcció.

Tot plegat ben poca cosa per a un partit que ha acumulat el més gran nombre de processos judicials per càpita d'Europa Occidental. Però pot haver-hi sorpreses. **Felipe González** va dir als seus fidels com li havien de preparar el congrés i es va retirar a meditar. Inevitablement, entre el que va demanar **González** i el que sortirà hi ha molta diferència.

I **en González** sembla decidit a no transigir més. Segueix al capdavant del PSOE per solidaritat personal amb els seus antics col·laboradors que tenen problemes pendents. Però si durant el congrés el collen més del compte podria plantejar la seva renúncia o, més prudentment, posar una data concreta i no gaire llunyana (el 1998) per al seu adéu definitiu.

Avui, 19.6.1997, p. 3.

PEL BROCC GROS

Tot és ara i res

Joan Oliver

S'ha posat de moda utilitzar versos com a títols d'exposicions. Primer va ser l'*Escolta, Espanya* d'**en Maragall**, després l'*Ara és demà* d'**en Martí Pol**. No és casual. Davant la dificultat d'entendre el nostre món de cada dia, davant la impossibilitat d'explicar què pensem i què sentim, davant la incertesa del futur, els poetes ens són de gran ajuda i cadascú s'empara en els seus.

Després de dos anys i mig de presència ininterrompuda en aquestes pàgines em prenc unes quantes setmanes de descans amb la intenció d'endregar papers i idees, això que ara en diuen *carregar piles*. I, certament, per regenerar les connexions neuronals no hi ha res tan eficaç com la poesia, res no és tan refrescant com la relectura dels vells estimats poetes de cadascú.

En el meu equipatge no hi seran ni **en Maragall** ni **en Martí Pol**, però hi tindrà el seu lloc –com sempre– un petit llibre que m'acompanya des de fa gairebé 30 anys. És d'**en Joan Vinyoli** i es diu *Tot és ara i res*. El llibre acaba amb aquests versos: “Crits / que jo m'invento, que ningú no sent; els morts / flueixen hiperbòlics. / Tot és ara i res.”

Avui, 24.6.1998, p. 3.

PEL BROC GROS

Sexe, finances i serveis secrets

Joan Oliver

Des de divendres hi ha gran escàndol a la capital del regne arran de les denúncies de la senyora María García García. Aquesta senyora, també coneguda com **Bárbara Rey**, ha explicat a la policia que tenia a casa seva unes cintes i d'altres materials que comprometien una alta personalitat de l'Estat i diu que les hi han robades en dues tongades.

Diu que el responsable del robatori és el senyor Prado y Colón de Carvajal, amic del rei i excompany de negocis de **Javier de la Rosa**. Diu que ha rebut amenaces de mort contra ella i els seus fills. Insinua que els mitjans utilitzats per entrar a casa seva són

propis dels serveis secrets. Abans de presentar la denúncia es va entrevistar amb el senyor Mario Conde.

És prou clar el que es pretén insinuar: un afer sexual en què estan implicats, d'una manera o altra, una alta personalitat de l'Estat, el Cesid, **en Javier de la Rosa** i **en Mario Conde**. Si tot plegat fos cert, el més rellevant no seria l'afer sexual en ell mateix, que pertany a l'esfera privada dels protagonistes, sinó les possibles operacions financeres i de seguretat connexes.

Avui, 29.6.1997, p. 3.

PEL BROC GROS

El balcó del Palau de la Generalitat

Joan Oliver

El balcó del Palau de la Generalitat va entrar als llibres d'història contemporània el 14 d'abril de 1931, quan **en Francesc Macià** va proclamar des d'allà "l'Estat Català, que amb tota cordialitat procurarem integrar a la Federació de Repúbliques Ibèriques". Anys després **en Josep Tarradellas** va dir-hi allò de "Ciutadans de Catalunya, ja sóc aquí".

Com que ja fa anys que de Repúbliques no se'n proclamen i com que ja han tornat tots els que ho desitjaven i van tenir la sort de no morir abans d'hora, ara el famós balcó serveix per a les festes de la pilota. Primer va fer història **en Guardiola**, tan ben assessorat, fent d'**aprenent de Tarradellas**: "Ciutadans de Catalunya, ja la teniu aquí."

Abans-d'ahir, **l'Stòitxkov** va decidir, tot solet, fer d'aprenent de Macià. Potser sense adonar-se'n, va proclamar també l'Estat Català i va convertir el president de la Generalitat en rei de Catalunya. Després d'un espectacle tan patètic només hi ha dues solucions: que el Barça no guanyi mai més cap títol, o que se'n vagin a celebrar-ho ben lluny del balcó d'**en Macià**.

Avui, 1.7.1997, p. 3.

PEL BROC GROS

“Fills de puta!”

Joan Oliver

Amb aquest expressiu títol, el suplement setmanal en català d'*El País* publicava ahir una columna on **en Joan de Sagarra** manifestava el seu desacord amb la meua crítica als crits de la manifestació de dilluns a Barcelona. El senyor Sagarra diu que això de “fills de puta!” no és tan greu i que vivim en un país on *de puta mare* és un gran elogi.

Ben mirat, potser és veritat que no n'hi ha per a tant. L'entonació amb què es cridava “*¡hijos de puta!*” a la manifestació de dilluns era la mateixa que es pot sentir a tots els camps de futbol d'Espanya. Si tothom troba d'allò més natural dir “*¡hijos de puta!*” als jugadors de l'equip contrari o als àrbitres, amb més raó els sembla adequat dedicar aquest crit als terroristes.

Segurament el meu problema és que, com que no freqüento els camps de futbol, no acabo de saber com és realment el món on visc. Sóc tan innocent que, malgrat tot l'embolic polític de les eleccions a **Can Barça**, encara conservo l'esperança que les pràctiques habituals en el món del futbol no s'estenguin al conjunt de la nostra vida pública.

Avui, 18.7.1997, p. 3.

PEL BROC GROS

Encara hi ha justícia

Joan Oliver

En el seu darrer llibre, *Corruptors i corruptes*, **en Josep C. Vergés** cita aquesta frase d'**en David Hume**: "No hi ha cap motiu ni observació que ens faci creure que el món és etern o incorruptible". L'observació més aviat ens demostra que el món és fàcilment corruptible. I que fins i tot ho són persones tan insignes com **en Helmut Kohl**.

Sembla clar a aquestes alçades que **en Kohl** s'ha passat anys acceptant donacions secretes de persones no massa honorables i que aquests diners poden haver condicionat

algunes decisions dels seus governs. Sembla clar que s'ha dedicat a administrar diner negre i que l'ha repartit dintre del seu partit, la CDU, per comprar voluntats.

El sistema alemany de finançament dels partits polítics, creat després d'aquell famós escàndol del "ni Flick ni Flock", que deia **en González**, era considerat el millor del món. Ha quedat demostrat que no hi ha cap llei perfecta. Cal que el marc legal sigui raonable i exigent, però cal, sobretot, que s'apliqui el principi de qui la fa la paga.

La paga políticament com **en Kohl**, que ha hagut de plegar i ha ensorrat la CDU en les enquestes, i la paga personalment com **en Craxi**, que ha mort a Hammamet.

Avui, 20.1.2000, p. 3

g.

GIMNÀS I SAUNA

Aznar i Brad Pitt

Francesc Puigpelat

MARUJA: Quina calda a la sauna, xata. El que hem de patir les dones, per aprimar-nos.

CARME: Cal estar bé, per quan arribi el Príncep Blau. Saps que s'ha fet una enquesta entre joves italianes, i el 63% diu que espera el Príncep Blau per casar-s'hi?

MARUJA: Que s'esperin i s'hi floreixin. Jo em pensava que **el Paco** era el meu Príncep Blau, però només va durar fins que em vaig adonar que roncava i li feien pudor els peus.

CARME: No tots els homes són iguals. Mira **la Botella**, la dona d'**Aznar**. L'altre dia va dir: "No em puc imaginar la vida sense passió després dels 40". I tu? Te la imagines?

MARUJA: Per experiència, et diré que en un matrimoni, als 40, de passió n'hi ha menys que seny al cap del meu fill de 12 anys.

CARME: Potser has tingut mala sort amb **el Paco**. Qui sap si **l'Aznar** és diferent. Potser el *presidente* és tot un Príncep Blau: un home romàntic, apassionat, i fins i tot molt sexi.

MARUJA: Sexi? Això sí. Jo diria que, si fa o no fa, com **el Brad Pitt**.

CARME: **L'Aznar**, sexi com **el Brad Pitt**?

MARUJA: Hi ha poca diferència. Imagina-t'ho. **Al Brad Pitt** li treus el cabell rosset, els ulls blaus, la mirada càlida, la rialla seductora, el cos musculós, el metre vuitanta d'alçada, la simpatia, l'expressió intel·ligent i la facilitat de paraula. Després li afegeixes un bigotet negre. T'ho has imaginat? A qui s'assemblaria?

CARME: A **Aznar**, és cert.

Avui, 27.2.2000, p.3

h.

VEU EN OFF

Maruja

Ignasi Riera

L'escultor Ferran Soriano, per telèfon: "Acaba de morir **la Maruja**; a partir de la una del migdia, al tanatori de Sancho d'Ávila. L'enterrament serà demà, diumenge, a les 11".

Com que la mort sempre arriba quan no te l'esperes, fins i tot quan la creus més imminent, em vaig quedar parat: no em podia imaginar que hagués deixat de viure aquella dona d'aires barrocs, exuberant i xerraire, que era **la Maruja**. (Per a tots nosaltres, **la Maruja del Paco Candel**, l'esposa d'un dels pocs escriptors que, malgrat els crítics, ens sobreviuran, a nosaltres i als crítics). Crec que havia nascut a Cehegín, una ciutat murciana a la vora del riu Argos, lloc de fruiters i de safrà. Els astres l'havien

predestinat a casar-se amb un home nascut a Casas Altas, del Racó d'Ademús, referència anys a venir, justament dels *altres catalans*. Tots dos havien de ser pares d'un altre Paco i d'una altra Maruja. I tots quatre havien de fer vida a tocar de Montjuïc, entre les Cases Barates i la Zona Franca. Doncs bé: si sovint coneixem parelles entre persones que semblen pastades amb un únic motlle, la factoria que havia de crear **la Maruja** i **el Paco** eren ben distintes. A la tímidesa, discreció, saviesa estoica **del Paco**... **la Maruja** oposava l'ostentació de bisuteries, la rialla franca, la capacitat d'opinar, sense xarxa, arreu i sempre. La tindrè com a santa patrona de les planxes o, més ben dit, dels comentaris políticament incorrectes.

Avui, 6.2.2001, p. 3

i.

Estimat Nani Riera

Francesc Candel

Sí, perquè per a ella eres **el Nani**, igual que ella era **la Maruja**. Et vas oblidar el *la* en el títol de l'elegia, tot i que després l'hi vas atorgar al llarg del seu redactat.

T'estic molt agraït. **La Maruja** encara ho estaria més si ho hagués pogut llegir. En realitat l'hi hauria llegit jo. Ella no llegia el català en absolut i el castellà amb prou feines. Quan s'atrevia amb el català parlat, n'hi havia per tapar-se les orelles perquè no et fessin mal. En temps del puritanisme lingüístic li haurien demanat de seguida que digués allò de *setze jutges mengen fetge d'un penjat*; ara, afortunadament, estem en allò de *parli'l com vulgui, la qüestió és parlar-lo*. Li hauria hagut d'explicar això dels "aires barrocs" i dels "comentaris políticament incorrectes". Ella, al començament, votava el PSUC, perquè era el que jo votava, però quan la vaig convèncer que no es fixés en mi, votava **Jordi Pujol**, no CiU, perquè era el seu amic, i abans, quan manava **Tarradellas**, havia tingut un enorme pòster d'aquest polític penjat darrera la porta de la cuina. Segons els rumors, o el que ella intuïa sobre el seu comportament, el col·locava del dret o del revés. Estimava amb entusiasme **el Gregorio López Raimundo**, que, al donar-me el condol, em va dir que havia estat una dona peculiar, i **al Guti** el volia amb

excés. El mateix que **al Joan Reventós**. També **al Pasqual Maragall**. I **al Benet**, d'una manera especial. En canvi odiava **l'Aznar**, aquell del bigoti, deia. Els seus odis eren filipins. Quan la tenia votada a algú, estava perdut, tot i que sempre deia, i ho practicava, que ella perdonava; perdonava, però no oblidava. Tenia una galeria presumptuosa de fotos on apareixia amb els esmentats -amb l'últim, no- i amb diversos personatges més: amb l'editor Moya, amb **el Clos**, amb **l'Antoni Comas**, amb **la Núria Carreras** i **la Irene Rigau** a la inauguració de La Terrasetta de Rauxa, amb el regidor de la zona Pere Alcober... Quan vas escriure sobre mi, ironitzant que jo tenia dos creus, la de Sant Jordi i **la Maruja, la Maruja** es va posar més contenta que un gínjol. Jo portava la creu amb resignació i ella amb entusiasme. Va tenir un enterrament apoteòsic. Mig barri hi era i l'altre mig m'ha dit després que com va ser que no se n'havien assabentat. Hi va haver no sé quanta gent més d'altres latituds i escons. Era molt de barri i per això s'entenia tan magníficament bé amb la gent dels barris. N'explicaria divertides anècdotes dins de la tragèdia, i gestos d'amor i ajuda cap a la gent pobra i senzilla, emmarcats, aquests gestos, en un heterodox i rar paternalisme cristià i social. Podria escriure un voluminós volum sobre ella que titularia *La Mamma*, amb dues emes, com en italià, com li dèiem els seus dos fills i jo. Era molt peculiar, sí, i a tu t'estimava bulliciosament, com ets tu, Nani.

Avui, 13.2.2001, p. 21

j.

John Le Carré també té por

Guillem Frontera

John Le Carré ha guaitat el cap a Berlín per presentar una pel·lícula basada en la seva novel·la *El sastre de Panamà*. No té cap interès anotar que servidor he estat un lector diligent de les novel·les d'aquest escriptor. És dels que creen més problemes a certs disseccionadors professionals de les lletres, perquè són més que autors de *best-sellers*, no són només novel·listes d'espionatge... La seva manera de servir-se d'un gènere i de servir-lo, sense pretensions artístiques explícites, el situa en un hàbitat literari al qual

també tenen accés **Hammett, Chandler, Conrad, Stevenson, Melville** o **Graham Green**. I per què no **Lampedusa**? Una llarga nòmina d'intel·lectuals del PCI maniobrà per soterrar *El guepard* en el gènere de novel·la històrica. És igual: també ho és *L'educació sentimental*. La «moral» lecarreniana és una qüestió que, malgrat ser, a judici d'un servidor, perfectament negligible, ha fet tudar algunes tones de tinta. El bessó era el seu posicionament en el mapa polític de la guerra freda. Davant aquell paisatge tan tenebrós, **Le Carré** era molt benèvol amb la teoria del mal necessari. El funcionari Smiley coneixia totes les misèries del sistema, però estava convençut de la necessitat de preservar-lo del perill comunista. L'esquematisme d'aquest apunt no durà cap lector de **Le Carré** a acusar-lo de frivolitat, perquè la seva obra tenia molts d'accents i molta cursiva invisible. Per a un escriptor amb el seu ventall d'interrogants, haurà estat un privilegi viure el temps històric que ha viscut: el desmuntatge d'un escenari mundial i la seva substitució per un de nou, encara en període de creació. I és en aquest nou escenari on **Le Carré** detecta protagonismes inquietants: «Em fa por un món governat per **Bush, Putin** i **Sharon**». I a qui no? Pregunta estúpida, òbviament: el món és ple de contribuents als quals el govern d'aquestes tres bèsties dóna una gran seguretat. És curiós, però, que la periodista que entrevista **Le Carré** atribueix aquesta moderada expressió de llibertat de pensament a l'edat, l'experiència o l'èxit, o a una combinació dels tres factors: de manera que hem arribat a un punt en què manifestar temor a ser governat per tres personatges d'ultradreta només es pot explicar en persones cuirassades per l'edat, l'experiència o l'èxit, o les tres coses a la vegada. És aquesta la llibertat de la qual deriva el liberalisme? Haurem de tornar a crear Déu perquè ens agafi confessats.

Diari de Balears, 14.2.2001, p. 12

k.

Les hores i els dies

Carles Sentís

A França, la llei de les 35 hores està produint un daltabaix des que aquesta setmana passada es promulgà. En lloc de llei tocada i posada s'hauria pogut presentar, d'entrada, com una avinentesa laboral potestativa. És a dir, d'aplicació en aquells llocs o empreses que hi hagués un acord o conveni entre empleadors i empleats sense que fos d'obligada aplicació. De fet ja hi ha, a la mateixa França, empreses que funcionen en règim diferent de les clàssiques 40 hores. Justament les feines relacionades amb les comunicacions electròniques estan per si mateixes deslligades d'hores fixes. Hi ha, a més, feines com la dels controladors aeris, conductors de trens, etc., que ja fa temps que les seves hores no canten les quaranta. Hi ha feines estacionàries que poden regir-se per temporades amb 30 hores per compensar altres moments -temporada alta- amb més de 40. En la feina que sigui cada dia més tecnificada, no hi compta gaire, el temps, sinó el producte ben o mal acabat. Per contra, en determinats serveis -com els públics- el manteniment de les 40 hores sembla obligat. Si a moltes oficines, com els jutjats, diuen que es retarden molt els expedients perquè no tenen temps, és evident que amb cinc hores menys per setmana encara en tindran força menys. El tall de cinc hores a la setmana vol dir una hora menys cada dia, car recordem que són cinc dies els que actualment es treballen.

Més empleats? No diem que hi ha massa funcionaris i que si s'augmenta la despesa de l'Estat -que paguem nosaltres- puja la inflació i l'endeutament públic? Dues coses que en els últims temps han estat sagrades i que semblen haver estat els factors decisius per a la nostra entrada a l'euro.

Molts experts de la mateixa França diuen que les 35 hores no donaran feina als que no en tenen, encara que hi pot haver alguna excepció. Els patrons diuen que amb cinc hores de menys amb pagament, com fins ara, de 40, no els surten els comptes. La major part de les empreses no són una bóta de Sant Ferriol. Alguns perden diners, d'altres en fan just per pagar sous i, finalment, n'hi ha unes poques que guanyen diners, algunes massa i tot. L'important organisme de la patronal francesa diu que ells no poden pagar unes hores que no es fan i que, en tot cas, com menys feina, menys retribució. Si es tracta d'empreses de producció, és a dir, que produeixen béns de consum, és evident que, amb menys hores de treball, menys productes manufacturats.

I si les empreses fan menys facturació, repercutirà en els llocs de treball. O no se'n conservaran, o no se n'augmentaran.

No cal ser economista per apreciar aquestes circumstàncies. N'hi hauria d'haver prou amb un cert sentit comú. Han de variar molt les indústries perquè sigui possible pagar un preu suplementari per una feina que fins ara havia sorgit de l'equilibri sempre difícil entre empresaris i sindicats. França tem, a més, no poder competir amb les mateixes armes que la resta de països europeus i ja no diguem amb d'altres de fora de la Unió Europea. Els fa por perdre competitivitat.

Per què el que hauria d'haver estat una proposta ha sortit com una llei? A França, en aquests moments, hi ha un veritable desori d'opinions contra opinions i, cosa que és pitjor, de vagues. Dins del mateix govern no hi ha unanimitat, i és sabut que una ministra es va absentar de la cadira quan el govern va votar la llei, que, per cert, també depèn del ministeri d'una altra senyora, **Martine Aubry**. Per què, si mancava unanimitat i consens, el govern socialista ha fet aquest pas? El cap del govern, **Jospin**, deu haver cregut que no tenia altre remei, car les 35 hores estaven inscrites en el programa electoral, per influència del Partit Comunista, que, com és sabut, va fer coalició amb el Partit Socialista. En general els partits socialistes europeus tendeixen a anar cap al centre. Alguns ho aconsegueixen. Però després perden aquesta posició si van de tronc amb els comunistes o excomunistes. Aquests no els donen suport, electoralment, de franc.

A França hi ha treballadors que no tenen feina i, en canvi, veiem que n'hi ha d'altres que sí que en tenen, però que no la volen fer, almenys completament. Justament perquè treballen bé i *full time*, a Nord-amèrica no hi ha atur. Aquest any, als Estats Units l'economia avança a marxes doblades i el dòlar puja damunt d'un euro palplantat. En quin grau servirà l'exemple francès per als destins del nostre país? **José María Cuevas**, cap de les organitzacions patronals espanyoles, ja s'hi ha pronunciat, i ha condemnat les 35 hores de la coalició PSOE-IU. Potser s'ha avançat massa i ha posat la bena abans de la ferida. No seria bo que fossin únicament els patrons els qui possessin en qüestió les 35 hores. Altres representants de les escales econòmiques haurien també de dir-hi la seva.

Una de les raons de la moderació del PSOE, quan va prendre el poder, va ser l'exemple donat per **Mitterrand**, que va haver de fer marxa enrere cuita-corrents, quan dos anys abans el seu primer govern implantà un programa socialista o socialitzant pur i dur. **Felipe González** va començar a governar en el punt de retrocés de **Mitterrand** i, per tant, l'experiència negativa francesa va servir positivament a Espanya. Ara s'acaba de constituir la coalició PSOE-IU, d'una manera no gaire compacta -cal dir-ho-, amb la unió d'esquerres. Un calc del model francès. **Paco Frutos** i el seu partit tenen en el seu programa les 35 hores. ¿Les faran prevaldre si les idus de març els donen la victòria? Heus aquí una qüestió a què **Almunia** hauria de donar resposta en demanar el vot. La gent voldrà saber de quin mal ha de morir.

Avui, 6.2.2000, p 21

1.

Tenen pa a l'ull

Carles Sentís

És un apostolat en favor de Nord-amèrica que em ve de lluny. El meu pare, que per un pèl no va anar a la Guerra de Cuba, era un antiamericà declarat, com tanta gent de la seva generació. A part de l'entrada d'Amèrica en el conflicte, ell assenyalava -com havia previst **Martí**, l'heroi cubà- que l'ajuda dels americans als insurrectes es convertiria en una possessió militar de l'illa. Així va succeir. En aquella postguerra, el governador militar americà va manar a l'illa i l'anglès s'hi va imposar. Els meus arguments per convèncer el meu pare que el temps havia passat i les coses canviat, es van reforçar quan Nord-amèrica va desembarcar al Vell Món per decidir el seu alliberament del domini nazi, que s'havia estès com una taca d'oli. Més arguments encara quan vaig tornar de la feina com a corresponsal de guerra prop de les forces del general De Gaulle, perquè per aquest camí se'm va introduir també en les forces americanes. Era a Alemanya com a testimoni dels camps de concentració quan es va declarar l'armistici i un bombarder americà es va convertir en transport per a traslladar-nos, al migdia del

mateix V Day, a Londres. Després d'estar una tongada al procés de Nüremberg, vaig anar a Nova York, on començaven els treballs de l'ONU. ¿Quants centenars de cròniques no hauré escrit durant anys des d'Amèrica estant i fora d'ella? En línies generals m'ha semblat bé la macropolítica nord-americana, si bé moltes vegades no es pot estar d'acord quan es descendeix a minipolítiques de Washington.

No es podria qualificar de mínima la ficada de pota del departament d'Estat, en publicar un informe on es llegeixen quatre penjaments relacionats amb Catalunya. La més curiosa és l'acusació a compte de la policia local d'Olot arran del segrest de l'apotecària. Comparat amb les històries de la policia de Nova York i de Los Angeles - fa una setmana, uns policies processats per matar un negre foren sobreseguts- la història d'Olot -on, d'altra banda, no hi va haver mort de dona-, a part del sofriment de la senyora Maria Àngels Feliu, sembla un ridícul rififi de pel·lícula italiana. Es registra, en l'informe al·ludit, l'existència de molta prostitució a Barcelona. Sempre n'hi ha hagut, i quan del Raval se'n deia encara Barri Xinès hi venien escriptors francesos, com **Francis Carco** o **Pierre Mc. Orlan**, per constatar que l'ambient era més cru que el del seu Montmartre. Modernament, i no pas localitzada al Raval, la prostitució pot haver-se estès. Al barri de les Corts n'han protestat fins els directius del Barça. Això sí: no hi ha, a les Corts, aparadors amb senyorettes prostitutes com a Amsterdam. El departament d'Estat fa tard, perquè ja s'ha encarregat de fer-ne exhibició artísticocinematogràfica el *Todo sobre mi madre*. Parla també l'informe dels milers de dominicanes que s'hi dediquen. Si tanquéssim les fronteres a aquesta immigració ens dirien racistes. L'arribada de gent, homes i dones, en situació de carència, de vegades total, avui i a tot arreu, faciliten aquestes i altres alteracions de l'estabilitat ciutadana. Què cal fer? Qualsevol cosa menys merèixer el blasme del departament d'Estat d'un país campió de la violència gratuïta on hi ha nens que surten de casa seva amb pistoles per disparar-les a l'escola.

Crítiques sobre la nostra normalització lingüística? L'Estatut de Catalunya, llei orgànica de la Constitució, d'un contingut democràtic que Nord-amèrica no pot ni remotament censurar, diu que el català "és la llengua pròpia de Catalunya". Però encara que no fos dit legalment, hi ha el fet mil·lenari de la seva existència. Un vehicle d'una

cultura molt avançada quan **Colom** va navegar. L'idioma és l'últim, per no dir únic, senyal d'identitat que conserva un poble que ha assimilat milions de nouvinguts. Últimament immigrants; abans també persones que venien d'altres llocs d'Espanya. Si l'ensenyament primari no facilités que els nous catalans ho siguin de veritat, hi hauria molt aviat dues comunitats lingüístiques que forçosament s'enfrontarien. Només cal recordar el que succeeix a Bèlgica. No hi ha res a dir si darrerament a l'Estat de Florida - Miami- s'ha prohibit parlar l'espanyol a les oficines públiques i si, des de fa molts anys, als immigrants als Estats Units se'ls obliga a saber un mínim d'anglès per a naturalitzar-los. ¿Respon el retret lingüístic a l'intent de la Generalitat de fer traduir o subtítular en català un modest tant per cent de produccions de Hollywood? És possible que aquest fet comercial ho expliqui. ¿Temen, les grans productores americanes, guanyar menys, és a dir haver de gastar diners en còpies? I potser pensen que si l'exemple s'estén a altres llengües europees més o menys minoritàries els guanys se'n ressentirien.

He llegit que alguns catalans creuen que el responsable de la falsa, o almenys incompleta, informació pot ser el cònsol de Barcelona. No s'hauria d'entrar en aquest terreny, perquè el veritable responsable diplomàtic d'Estats Units, en tot cas, és el seu ambaixador a Madrid. Però tampoc cal acusar ningú d'haver informat malament. Segur que en el departament d'Estat, com en altres ministeris d'Afers Estrangers de tot el món, hi arriben cada dia muntanyes d'informació confusa i, entre els encerts, molts desencerts. La història ens ho confirma. ¿Quan hi havia aquí la cònsol Ruth Davis, que va ser acomiadada amb un gran sopar del tot Barcelona, hauria succeït això? El que és important no és que la informació rebuda al departament d'Estat sigui més bona o més dolenta. El que resulta poc perdonable és que el departament d'Estat ho publiqui. Els restaurants no es jutgen pels serveis de cuina, sinó pels plats que ens serveixen a taula. Penso en el disgust que tindrien persones com **en Pau Casals**, que va parlar del català a la Casa Blanca en un concert davant del president Kennedy. Compartirien disgust altres catalans que esdevigueren nord-americans com, sense anar més lluny, **en Jaume Miravittles**, que, quan va tornar a Barcelona, l'acusaren, ben injustament, de ser de la

CIA. I tants altres sortosament vivents, com el professor Joan Oró o el doctor Aleu, actual president a Nova York de l'Spanish Institute.

Avui, 5.3.2000, p. 29

m.

El Pacte d'**Antich** amb la ciutadania

Miquel Payeras

Tal com era previsible, després dels canvis ocorreguts a presidència del govern, el PSIB ha donat llum verda al que anomenen Pacte per la Ciutadania, adaptació illenca de la mateixa operació que a Catalunya impulsà **Pasqual Maragall** assessorat per qui és considerat com una mena de geni de l'anàlisi i estratègia política, **Xavier Roig**. El qual, per cert, se diu que resideix i treballa a Palma assessorant **Antich** més o manco igual que feia (o fa) a Catalunya amb **Maragall**. Com que **Maragall** i **Antich** se duen tan bé, igual és que comparteixen la capacitat de **Roig**. A aquest analista se'l va poder veure per televisió en un debat en un dels canals de Canal Satélite Digital, en ocasió de les eleccions americanes. Va fer gala d'una capacitat intel·lectual, una formació i una lucidesa en l'anàlisi política que és tot un luxe, pel polític que pugui aprofitar els seus serveis. Si és vera, mai no s'ha confirmat oficialment, que és ell el cervell que hi ha darrere de l'Operació Antich (la semblança entre les plataformes d'**Antich** i **Maragall** ho permet suposar), els altres partits s'haurien de començar a preocupar. Si ens fixam només amb el nom, aquest ja permet intuir diverses coses, totes elles importants. La primera part ja ens diu bastant: Pacte. Com el de Progrés. És obvi que se pretén personalitzar en **Antich** tot el Pacte de Progrés governamental. Hàbil jugada, certament. La segona part és encara més interessant: per la Ciutadania. És molt ambiciós, el que té d'implícit. Igual que amb la plataforma de **Maragall** necessàriament el Pacte d'**Antich** haurà ser una estructura oberta, molt més que no la d'un partit. Això pot aixecar certes suspicàcies dins el propi PSIB (com ha passat a Catalunya en el PSC) però ideològicament és una aposta política innovadora que pot ser el banderí d'enganxada per a molts ciutadans. Que un líder polític i social assumesqui amb valentia

la possibilitat de certs problemes interns en el seu partit (i no en parlem ja amb els altres partits) per obrir-se als ciutadans no és, com tendeixen a pensar els aparells orgànics, un problema, sinó una nova via que s'obre camí entre les altres opcions ja molt més gastades i desprestigiades.

Efectivament, el Pacte d'**Antich** pot significar una línia de connexió amb amples capes de la ciutadania que o bé no tenen cap adscripció política concreta o la tenen genèricament progressista i/o autoctonista. Per aquells que no tenen cap opció política prèvia el propi Antich, per la seva forma de ser, pot ser fàcilment motiu d'atracció. Per aquells que se reconeixen com a genèricament progressistes i/o autoctonistes, i que poden haver votat anteriorment a qualsevol dels partits existents dins d'aquest camp (des del mateix PSIB fins a EU-Els Verds passant pel PSM, i sense oblidar els que no tenen representació com ERC i d'altres), el Pacte d'**Antich** és, o podria ser, una manera de reenganxar-se amb l'esperança de tenir una plataforma política per fer això, política, d'una manera diferent a la tradicional, ofegada pels interessos obscurs de les classes dirigents endogàmiques dels aparells dels partits. Clar que el Pacte d'**Antich** amb la Ciutadania, per ser de veres efectiu, haurà de convèncer els ciutadans que de veres és quelcom de diferent al que ja existeix i que efectivament és útil. Això s'haurà de veure. Però de moment, que **Antich**, els seus llanterners i el Cuiner, se plantegin jugar a fons la carta del Pacte per la Ciutadania, tal com sempre va prometre **Antich**, és una aposta agosarada, novedosa i, a la vegada, els eixampla les expectatives que un simple partit no pot tenir.

Diari de Balears, 14.2.2001, p. 13

n.

Amistat

Àngel del Castillo

Ni **Zubizarreta**, hereu d'una nissaga de grans porters bascos com **Carmelo**, **Araquistain**, **Iribar** o **Arkonada**, és el 'superpetard' en què l'ha convertit l'autogol de

Nigèria [ara, després de la primera setmana de competició, figura com a pitjor porter del Mundial 98 en la classificació dels serveis d'estadístiques del Comitè Organitzador] ni tampoc un futbolista de llegenda, com semblen indicar els 124 partits internacionals i els quatre Mundials que des del 1986 ha disputat de forma consecutiva. En realitat, només un altre porter al món ha pogut superar el d'Aretxabaleta en aquesta mena de maratoniana cursa d'obstacles mundialistes: el bigotut Carbajal, que en va jugar cinc, el paio, malgrat que a l'últim només intervingués de forma testimonial (del minut 89 al 90) per allò que a la seva federació, tramposeta, va maniobrar esbiaixadament perquè un mexicà assolís un rècord difícil d'igualar (l'alemany Matthäus ho ha aconseguit 32 anys després, el 1998) i gairebé impossible de superar en el segle XX per un altre jugador del planeta futbol.

Particularment, i deixant de banda el desgraciat golet que es va fer contra Nigèria –que d'accidents com aquest i el de **Cardeñosa** n'és ple, el món del futbol–, a nosaltres mai no ens ha dit res d'especial, **l'Andoni**, i encara menys després de passar per les mans de **Johan Cruyff**. El sistema del geni holandès, fent-lo jugar d'últim defensa –quan **Zubizarreta** és un paquetot considerable amb la pilota als peus– el va arribar a desequilibrar i les seves últimes temporades al València no han millorat massa un porter que, si fos agraït, hauria de construir al seu més que amic germà Clemente un monument al jardí de casa seva.

Avui, 17.6.1998, p. 52.

o.

L'andersonmania arriba tard

Xavier Bosch

De cop i volta, la premsa escrita va descobrir a Palamós, i en un partit que TVE i TV3 ens van prohibir de veure, que **l'Anderson** és un gran davanter centre, que marca gols de bandera –ni les tisoires de **can Solingen** són tan precises– i que sap donar assistències perfectes sense mirar, com les del millor Laudrup, el d'abans de

transfigurar-se en **Judes**. Després d'un any de no trobar-li cap gràcia al pobre Sonny, tot i ser l'autor de dos dels gols més decisius de la temporada passada –el caixa o faixa al camp de l'Skonto de Riga i el primer, a l'estadi, contra el Madrid– els mèrits se li van anar a reconèixer, precisament, el dia que havia de debutar **Patrick Kluivert**, un davanter centre amb més anomenada, més alçada, més polèmic però amb unes mitjanes de cara a porta tan discretes com les d'**Anderson**.

No s'entenen, ara, l'allau d'elogis i de portades per a **Anderson** perquè marqués un bon gol en quaranta-cinc minuts en un partit amistós, quan no és tan lluny de la seva mitjana de la temporada passada, que va ser d'un gol cada dos partits jugats (un gol cada 174 minuts jugats, exactament). Aleshores la pregunta és: ¿què hauria passat si **l'Anderson**, en comptes d'un gol, hagués fet com **l'Eulogio Martínez** el dia que va arribar **l'Evaristo** a Barcelona per ocupar la seva plaça? Era el primer de maig del 57 quan el davanter centre del Brasil Evaristo de Macedo, que acabava de signar pel Barça, va anar a les Corts a veure el partit l'Atlètic de Madrid. El Barça va guanyar per 8 a 1 i **Eulogio Martínez** va marcar set gols. En acabat, **l'Evaristo** es preguntava –amb la boca oberta– per què carai l'havien fixat si ja tenien un fora de sèrie com aquell. La sorpresa va ser, després, descobrir que **Van Gaal** no considerava **Kluivert** el substitut d'**Anderson** sinó de **Pizzi**, dins d'una mena de pla Renove, perfectament planificat, de rejuvent de la plantilla. Així, **Okunowo** (19 anys) seria una nova versió de **Ferrer** (29), **Zenden** (22) seria **l'Stòitxkov** (32) del futur i **Kluivert** (22) tindria molts anys per endavant per demostrar que ell també és *macanudo* (30).

Posats a planificar el futur, el partit de Palamós potser també va ser de gran utilitat a Catalunya Ràdio després que set dies enrere el veí de replà d'aquí davant, **Pere Ferreres** –que té un pis molt més gros que no el meu– ens recordava que **el Puyal** ja explicava partits de futbol abans que **el Tarradellas** tornés de l'exili i que **el Núñez** fos elegit *pezident* per primera vegada. A la ràdio, amb la transmissió que va fer **el Basté** des del Baix Empordà, devien adonar-se que allà, arribats al moment, no hi haurà problemes de postpuyalisme, ni debats avorrits pel número 2, com passa en altres llocs on cada vegada es convergeix menys i es desuneix més. A la ràdio nacional de Catalunya ja semblen saber, temps a venir, qui serà el successor natural **del Puyal**.

p.

Elogi de la cama dolenta

Xavier Bosch

La Supercopa d'Espanya ha deixat a Mallorca el seu primer títol oficial de la història, i ha deixat a Barcelona l'afició resant perquè, d'una punyetera vegada, l'Ajax concedeixi el tercer grau penitenciari **al Frank de Boer**, ni que només sigui per venir al Barça a jugar els caps de setmana i tornar de seguida cap a Amsterdam. I poca cosa més. Potser el nou anunci de Nike, sobre les seccions del Barça, que esperem que porti més sort que l'espòt de l'aeroport de la selecció brasilera i que, si més no, **l'Urdangarin** no tingui un atac d'epilèpsia que aturaria les programacions de televisió per emetre un assortiment d'especials *Extra Rosa*. També, gràcies a la Supercopa i als comentaris de **Pere Escobar** i **Pichi Alonso**, vam recuperar un antic tòpic futbolístic que, enmig del gran mar de llocs comuns que genera aquest esport, sovint passa desapercbut. En el partit d'anada, el davanter del Mallorca Jovan Stankovic, possiblement l'extrem esquerra més elegant de la Lliga espanyola, va malmetre una clara ocasió de gol a la punta dreta del seu atac perquè, en comptes de fer la passada de la mort amb la cama dreta –que hauria estat de lògica–, es va suïcidar fent una mena de centrada-bunyol amb l'exterior del peu esquerre. **Pere Escobar** es va afanyar a subratllar: “No s’ha atrevit a centrar amb la cama dolenta”. Pocs minuts després, **Pichi Alonso** va assenyalar que **Balduf Zenden**, el nou extrem esquerra del Barça, que aquell dia corria per la dreta, no buscava arribar a la línia de fons perquè “hauria de centrar amb la seva cama dolenta”. En aquest instant, qualsevol soci del Barça amb un mínim de sentit de l’humor -no necessàriament un elefant blau- es devia preguntar: “¿Hem pagat 700 milions pel **Zenden** i ara resulta que té una cama dolenta?”. Resposta dels assessors del president: “Tranquils, un dels millors gols del Mundial el va fer **el Zenden** amb la dreta, la cama dolenta”.

Fet el comentari, l'observació mai no acaba aquí. Sovint deriva en un munt d'altres frases fetes, lleugerament ofensives per al jugador: que si la dreta la té de fusta, que si la dreta és una crossa, que si només li serveix per caminar, que si la té de vidre amb peixos a dintre... En la majoria dels casos, a més a més, la cama dolenta sol ser la dreta d'un jugador esquerrà. **El Sergi**, per exemple, va demostrar que amb la seva cama dolenta l'any passat va fer tres gols de bandera, i en canvi amb l'esquerra, la seva cama presumptament bona, no en va marcar cap, ni de rebot. Un altre il·lustre esquerrà amb una cama dolenta –o amb una sola cama, que també es diu molt– era **l'Asensi**, que supliria les seves mancances amb la dreta amb unes esplèndides rematades de cap, pentinant-la cap enrere, que a part d'aconseguir molts gols, li van avançar els seus problemes d'alopecía. En canvi, el seu gendre, **l'Iván de la Peña**, ha estat traspasat al Lazio només per 2.500 milions de pessetes perquè un bon dia **al Cruyff** se li va acudir dir que Lo Pelat no era un crac perquè només sabia tocar la pilota amb la dreta. **L'Iván**, que amb una cama dolenta s'ha convertit en el jugador més ben pagat del *calcio*, s'estiraria els cabells -si en tingués- pensant què podria cobrar si, amb els dos peus, la remenés igual de bé. Mentrestant, **el Jordi Cruyff**, que segons confessió del seu pare al *Tomb del Puyal* és l'únic jugador del món capaç de meravellar amb les dues cames indistintament, no sap com fer-s'ho per demostrar-ho des de la banqueta d'Old Trafford, allà a Manchester. Sort que pels volts de Nadal, i ara que **el Miguel Ángel Rodríguez** ja ha deixat de fomentar l'independentisme, la Federació Catalana muntarà un altre partit internacional perquè **el Jordi** pugui jugar amb la nostra selecció i tots puguem gaudir del seu joc de peus i de les reaccions de l'endemà dels diaris de Madrid, un autèntic joc de mans amb totes dues prou dolentes.

“Suplement d'estiu” dins *Avui*, 24.8.1998, p. 24.

7. Cartes dels lectors

En Cristòfor Colom

Jordi Bilbeny

Vaig llegir a l'AVUI del 16 d'abril una ressenya d'en **Jordi Gàlvez** sobre un llibre d'en **Josep Porter** que defensava la catalanitat d'en **Cristòfor Colom**. A més del to adulator de l'articulista envers l'autor –cosa no gens rara en aquesta mena d'articles– i del deix d'acceptació absoluta de la història oficial sobre la descoberta d'Amèrica –fet no menys incompatible amb el gest de submissió de la historiografia catalana als postulats de la història espanyola–, hi ha una afirmació totalment insultant i difamatòria que afecta –encara que l'autor no l'anomeni directament, per raó d'un altre acte de covardia intel·lectual– una de les més grans investigadores del tema colombí: **Teresa Baqué**.

El que és ofensiu és que **en Gàlvez** la posi al mateix sac “d'una dama que sosté a peu i a cavall que [en] **Colom** era en realitat una dona disfressada”, quan aquesta afirmació no compta amb cap font documental que la corrobori i **Baqué** porta ja quinze anys acreditant documentalment el que diu: que **en Colom** no va sortir del Palos andalús, sinó del Pals empordanès. Ultra això, som ja uns quants els investigadors que tenim en consideració les seves aportacions historiogràfiques i que les hem incorporades al si de les nostres tesis doctorals i jo mateix he provat en diversos articles al setmanari *El Temps* com la censura espanyola canvià el nom del port de Pals pel de Palos de Moguer, Sevilla, Cadis, la Barra de Saltes, les costes d'Espanya i com, més tard, per imperatius polítics, s'acabà imposant el nom del port de Palos, a despit que a Palos no hi hagi cap port ni cap riu amb el cabal d'aigua necessari perquè hi navegessin caravel·les.

Negar-se a veure això, negar-se a acceptar la manipulació de la nostra història i continuar fent una broma tan infantil com ridícula sobre el nostre passat és posar-se, indefectiblement, al costat dels mantenidors d'aquest més que interessat *misteri* colombí i dels destructors organitzats de la nostra consciència col·lectiva.

Avui, 1.8.1998, p. 4

Annex 5

Els textos d'una polèmica

a. Fragments de *Rondalles de poble*

Jo estava a la vora del passamà. **En Niclause** m'estirava cap a baix. L'església em semblava mil vegades més alta que mai i tota en tremolor. Vaig posar-me a cridar demanant auxili. **En Breinstein** tocava les campanes com per un enterrament. De tots els forats sortien cornelles. La cigonya passava part damunt de tot amb el coll estès i el bec carregat de llangardaixos. Jo m'aferrava desesperadament; però, de cop i volta, **en Ludwig** m'agafà per una cama i m'enarborà, **en Niclause** es repenjà al meu coll i, aleshores, no hi ha remei, passo per sobre la balustrada i m'estimbo, exclamant: –**Jesús, Maria, Josep!** [...]

Pel camí vàrem llençar el vi negre, que s'era tornat com tinta. Tot engolant-se terra endins va formar grans bombolles i vaig creure sentir sords bramuls, veus confoses i sospirs, però tan febles que s'hauria dit que venien d'una regió llunyana i que no els podia recollir la nostra orella de carn, sinó que, més aviat, entraven per les fibres més íntimes del cor. Era el darrer sospir d'**Abel** quan el seu germà l'abaté sobre l'herba i la terra s'abeurà de sang.

L'Hippel estava massa commogut per parar esment en aquest fenomen, però jo vaig sentir-me'n fortament impressionat. A l'ensem vaig veure que un ocell negre, gros com el puny, eixia d'una garrotxa i s'escapava llaçant un xeric de terror.

–Sento –va dir aleshores **l'Hippel**– que dos principis contraris lluiten dintre el meu cor: el blanc i el negre, el principi del bé i el del mal. Anem-nos-en! [...]

Al cap d'alguns minuts, amb una veu molt dolça, **en Taifer** va preguntar-me:

–¿Continues dedicant-te a la música com sempre, **Teodor**?

–Com sempre. Sóc organista de la catedral.

–Ah! I toques, com sempre, el violí?

–Sí.

–¿Et recordes de la cançoneta de **la Lluïsa, Teodor**?

En aquell moment tots els records de la nostra joventut varen representar-se amb tanta de vivesa en el meu esperit, que vaig sentir que m'esblanqueïa. Sense dir un mot vaig despenjar de la paret el meu violí i vaig posar-me a tocar la cançoneta de **la Lluïsa**, però tan baix, tan redbaix, que creia sentir-la jo solament.

En Jordi m'escoltava encantat d'ulls, sense mirar enlloc. A la darrera nota s'aixecà i, agafant-me les mans estretament, m'esguardà llarga estona.

Erckmann-Chatrian: "Rondalles de poble", a Joaquim Ruyra: *Obres completes*. Barcelona: Selecta, 1964, p. 1283, 1301, 1351.

b. Pròleg a *Rondalles de poble*

[...] Quant a la traducció, volem esmentar un detall de llenguatge que ens ha fet vacil·lar molt i ens ha deixat cert dubte.

Antigament la nostra llengua aplicava als noms de tota persona catalana les partícules *En* o *Na*, a manera de títol gentil que esqueia tan honoríficament al rei com a l'escombriaire. Així era corrent de parlar d'En Ferran, rei d'Aragó, d'En Peret, ataconador de la plaça del Bou, de N'Ausias March, poeta, de N'Elisenda, princesa, de Na Petronilla, criada de servei, etc. Aquestes partícules representaven un títol de ciutadania catalano-aragonesa que no s'adjudicava a cap estranger per alts que fossin els seus prestigis. Hauria semblat ridícul dir: En Jesús, En Barrabàs, N'Aristòtil, Na Maria de Natzaret, etc. Semblava que aquell títol correspongués als florons d'una corona, dels quals en portés un al front cada fill de Catalunya o d'Aragó, per humil que fos, i no altra gent.

Caiguts dels nostres caps aquests florons, perdut el títol especial de ciutadania que simbolitzaven, han anat caient també en desús les honorífiques partícules onomàstiques de referència; però han deixat un buit que la nostra llengua ha tendit a omplir. Quasi pertot arreu s'és omplert amb els articles *el* i *la*, i si, dins una part de Catalunya en la qual va compresa Barcelona, es manté la partícula *en* davant dels noms masculins començats en consonant, és ja sense altre sentit que el d'un gest gramatical que reclama una articulació per als noms propis personals. I ja tendim a no distingir entre noms catalans i no catalans, de manera que sentim a dir tot sovint: En Gutiérrez, En Cervantes, l'Homer, En Shakespeare, l'Aristòtil, etc. És cert que ningú no diu, i àdhuc repugnaria: En Jesús, En Barrabàs, etc. Però aquesta repugnància s'observa

només en noms estrangers popularitzats des de temps antics a Catalunya. L'actual llenguatge repugna també d'acompanyar amb un simple article d'aquesta naturalesa els noms que per consideració social mereixen que el qui parla els acompanyi de dictat de més alta distinció. Sonaria malament en boca de qui no fos llur íntim dir "En Pere, l'Artigues, la Joana" referint-se a persones que respectivament hauria d'anomenar, segons les actuals convencions, "Mossèn Pere, Doctor Artigues, Senyora Joana".

Després de molt cavil·lar, hem seguit en aquesta traducció el llenguatge viu, articulant a la barcelonina els noms personals, baldament siguin estrangers, sempre que els trobem usats en sentit familiar. Creiem que això els farà menys ingrats a la nostra gent. ¿És contribuir a la desfeta de la noblesa? No, sinó conformar-nos amb la realitat. Pitjor ens sembla la tendència literària actual que suprimeix els articles davant dels noms, tant si són catalans com no, renyint així a la vegada amb el llenguatge clàssic i amb el viu.

Alguns literats sembla que temen que l'article rebaixa la dignitat del nom. Això és patir de castellanisme. En castellà, efectivament, l'article no s'aplica més que a noms de gent de baixa classe social. En canvi, dins el català no implica baixesa, sinó familiaritat: una familiaritat que, per un sentiment molt humà, ens atribuïm, no sols amb els nostres íntims, sinó amb els personatges cèlebres. En la nostra llengua sona tan bé parlar d'En Guimerà i de l'Aribau com en la italiana parlar d'Il Dante i d'Il Petrarca. Tractant-se de noms no catalans el cas és més dubtós i no creiem que aquesta pràctica se'ls pugui aplicar si no són moderns i usats en sentit familiar; i, àdhuc així i tot, ens causa cert recel. Hem volgut fer-ho constar. [...]

Joaquim Ruyra: *Obres completes*. Barcelona: Selecta, 1964, p. 1280-1281.

c. Un pròleg de Joaquim Ruyra

Fa algunes setmanes que, obligats a tractar temes llunyans de la política, parlàrem en aquest lloc de l'ús, dins el català, de les partícules "En" i "Na" i dels articles "el" i "la"

davant dels noms propis personals. D'aquest mateix tema tracta incidentalment l'eminentíssim literat català Joaquim Ruyra en el pròleg de la seva recent traducció catalana de les "Rondalles de Poble", d'Erckmann-Chatrian. Com que el parer de Ruyra és en part oposat al de qui escriu aquestes ratlles, ens permetrem de fer una rèplica. I consti bé que ni en qüestions filològiques, ni en qüestions polítiques o socials, tenim la pretensió d'establir dogmes ni d'imposar la nostra individual opinió.

Creu Joaquim Ruyra que cal usar les al·ludides partícules davant dels noms propis catalans. Pel que fa al noms no catalans, sosté que no se'ls ha d'aplicar les dites partícules, a no ésser en el cas de tractar-se de noms moderns i usats en sentit familiar, i encara així li causa cert recel llur aplicació. Estem, doncs, d'acord en una cosa: i és el no creure aplicables "En" i "Na" als noms no catalans. El punt a discutir és, doncs, l'aplicació de "En" i "Na" o "el" i "la" als noms de persones catalanes.

Ens sembla que, en invocar la tradició del català antic, cau Joaquim Ruyra en dues afirmacions poc exactes. Primera, la de creure que antigament les partícules al·ludides eren constantment aplicades als noms catalans, o millor dit, als súbdits de la Unió catalano-aragonesa. Segona, la de creure que no eren mai aplicades als noms no catalans.

Si el nostre il·lustre contraopinant vol comprovar les inexactituds que li retriem, pot fer-ho amb facilitat rellegint detingudament les obres del català antic, i sobre tot fullejant els cartularis i diplomataris. Si agafem, per exemple, els "Documents per a l'estudi de la cultura medieval catalana", d'Antoni Rubió i Lluch, ens adonarem que, tot predominant-hi fortament l'ús de les partícules "En" i "Na", aquestes no apareixen d'una manera constant davant els noms personals, siguin de catalano-aragonesos o d'estrangers; i ens adonarem també que, en canvi, apareixen de vegades davant del nom de persones que no són ni catalanes ni aragoneses. Tal és el cas d'uns moros de Toledo que anaren a treballar a Saragossa, els quals apareixen en el susdit diplomatari amb la partícula corresponent. Vegi's també com a "Tirant lo Blanc" surt sovint "En Guillem de Viroic".

Tampoc podem donar la raó a Joaquim Ruyra quan troba condemnable la tendència catalana moderna a suprimir les partícules davant dels noms i quan afirma que aquesta tendència és un castellanisme, i quan assegura que contradiu l'ús antic i modern. En el

llenguatge parlat d'una gran porció de la Catalunya peninsular, els cognoms són avui usats correntment sense cap mena de partícula. La tendència a suprimir l'article davant dels noms personals –millor diríem la tendència no usar-lo constantment– és comuna a molts altres idiomes. No és obligatori l'“En” en català, de la mateixa manera que no ho són el “señor” i el “don” en espanyol, el “monsieur” en francès, el “signor” en italià, el “mister” en anglès i el “herr” en alemany. Repetidament ha combatut Pompeu Fabra la inclinació a veure castellanismes en tots aquells mots, formes o pràctiques lingüístiques que s'assemblen als de l'espanyol.

Per la nostra banda, no pretenem proscriure l'ús dels articles davant dels noms personals catalans. Però no acceptem que llur ús sigui obligatori, ni tan solament que hagi d'ésser predominant. La tendència a suprimir les partícules, que no és pas exclusiva de l'espanyol ni del català, ens sembla recomanable sempre que la prosa se separa de l'estil planer o familiar.

Però encara que en aquesta tendència hi hagués una influència castellana, no la trobaríem rebutjable per aquest sol fet. Influències antigues i modernes les han sofertes i sofreixen tots els idiomes. Ni totes les influències són acceptables, ni són totes rebutjables. I ara que parlem de les partícules i tractaments aplicats al nom de les persones, farem notar que són un producte de la influència del llenguatge castellà l'ús en català dels tractaments “don” i “senyor”. Tots dos tractaments han entrat molt endins en el llenguatge català corrent, sobre tot a les ciutats. I mentre que el “don” el considerem rebutjable, o almenys poc recomanable, el “senyor” el considerem acceptable. Les raons d'aquesta diversa solució no s'escaparan a la perspicàcia lingüística d'un literat tan fi i tan català com Joaquim Ruyra, un dels millors prosistes dels nostres temps.

[Antoni Rovira i Virgili]. *La Publicitat*, 8.1.1925, p. 1.

d. Conversa d'amics

Joaquim Ruyra publicà en la pàgina literària de “La Veu de Catalunya” corresponent al divendres passat, un article on contesta les observacions que d'ací

estant li férem setmanes enrera sobre l'ús de les partícules onomàstiques “En” i “Na”. Ens decidim a repucar [?] al nostre contraopinant, amb l'única finalitat de contribuir, en allò que puguem, al plantejament clar i a la solució bona d'aquesta interessant qüestió.

Per seguir la discussió amb profit, és indispensable de precisar les respectives tesis. Els que hagin llegit el notable article de Joaquim Ruyra sense haver llegit abans els dos editorials nostres relatius al problema debatut, es podrien creure que nosaltres defensem la supressió absoluta de les partícules. I no és pas aquesta la nostra posició. “Per la nostra banda –dèiem en l'editorial del dia 8 de gener–, no pretenem proscriure l'ús dels articles davant dels noms personals catalans. Però no acceptem que sigui obligatori, ni tan solament que hagi d'ésser predominant.” Al contrari, Joaquim Ruyra defensa l'ús normal d'aquestes partícules davant dels noms catalans.

Per què som contraris a l'ús obligatori de les partícules onomàstiques? Resumirem els nostres motius amb la major claredat possible. Són els següents:

Primer motiu: Perquè no creiem que la llengua catalana hagi de privar-se de la llibertat que tenen nombroses llengües estrangeres per prescindir, en un gran nombre de casos, de l'ús de partícules onomàstiques.

Segon motiu: Perquè en el català antic l'ús d'aquestes partícules no tenia el caràcter distintiu i rigorós que li atribuï l'il·lustre novel·lista, com ell mateix reconeix ara. Retreu, però, aquell principi segons el qual les excepcions confirmen la regla. A despit del prestigi escolàstic d'aquesta frase, en molts casos concrets no és sinó una paradoxa. De vegades les excepcions destrueixen de fet la regla. Els noms catalans sense partícula, en el català antic, no eren una raresa. La supressió de la partícula és constant quan davant del nom hi ha un adjectiu (“nostre”, per exemple). En espanyol es diu “Don Juan” i “Nuestro Don Juan”, mentre que en català medieval llegim “En Joan”, però “el nostre Joan”. En altres casos hem notat que es prescindeix generalment de la partícula, a més dels casos en què la seva absència no obeeix a cap circumstància especial.

Tercer motiu: El valor de les partícules onomàstiques “En” i “Na” ha canviat radicalment. De primer tenien el caràcter d'un tractament i equivalien al “don” i al “señor” de la llengua espanyola. Després, com ha remarcat Pompeu Fabra, han pres el caràcter d'una simple marca de nom personal, marca que té un caient de familiaritat, i

així veiem que és aplicada de la mateixa manera als noms catalans que als noms no catalans que són repetits en la conversa usual. Diem En Robert i En Prat, i també En Cánoves i En Dato.

Quart motiu: Perquè hi ha una considerable extensió del domini lingüístic català en el qual avui mateix no són gaire usades les partícules onomàstiques.

Partint, doncs, del valor actual de “En” i “Na”, que és el d’una marca de nom personal de caient familiar o vulgar (no arribem a dir baix), trobem que és lícit de prescindir-ne, tal com fan sovint moltes altres llengües, sobretot en l’estil elevat i quan es tracten temes de política, art, ciència, crítica, etc. Hi hauria el recurs de restablir el valor antic de la partícula. Però això és difícilíssim pràcticament. D’altra banda, seria anar contra el corrent actual de la llengua parlada, i els escriptors haurien de sostenir una llarga lluita d’incerts resultats per un objectiu d’importància secundària.

No censurem de cap manera que Joaquim Ruyra, novel·lista i literat, usi en les seves obres i en els seus treballs les partícules onomàstiques. Creiem que han d’ésser usades en les novel·les i en els contes populars. Però en aquest punt no hi ha paritat entre l’estil del novel·lista i el del tractadista científic i el de l’historiador. En l’últim cas trobem decididament recomanable que la llengua catalana tingui llibertat per prescindir d’aquestes partícules.

Cap dels motius exposats és combatut amb arguments dins l’al·ludit article del nostre admirat contraopinant. L’única rectificació que hi hem sabut veure és la que es refereix a l’acusació de castellanisme. Ell assegura que no ha dit enlloc que pateixin de castellanisme els literats catalans que ometen les partícules onomàstiques, sinó que en pateixen els qui creuen que llur aplicació rebaixa la dignitat del nom. Ens permetrà Joaquim Ruyra que li diguem que la seva rectificació ens sembla simplement una diversa manera de dir la mateixa cosa? Dir que pateixen de castellanisme els que creuen que l’ús de les partícules treu dignitat al nom, ve a ésser el mateix que dir que pateixen de castellanisme els literats que ometen aquestes partícules, puix que tots o quasi tots les ometen per la dita raó.

No tenim cap sentiment d’amor propi que ens faci insistir en la nostra opinió personal. Igual que Joaquim Ruyra, nosaltres parlem d’aquesta qüestió literària per

portar al nostre esforç a la troballa de la millor solució. Hem dit els motius que tenim per sostenir el nostre parer. Si Joaquim Ruyra, o un altre literat o filòleg català, ens convencessin que hi ha motius més poderosos per adoptar el paper contrari, nosaltres, com a final d'aquesta conversa de bons amics, rectificariem gustosament.

[Antoni Rovira i Virgili]. *La Publicitat*, 4.3.1925, p. 1.

e. Ús de l'article personal *en*

192.- A propòsit d'un pròleg d'En Ruyra, En Rovira i Virgili torna a parlar de l'ús de la partícula *en* davant els noms propis de persona. Sabut és que en la llengua parlada *en* no té cap força de tractament, és una mera marca de nom propi personal, i s'usa davant tot nom propi de persona, sia de fonts o de família, sia nacional o estranger, si ja no s'usa l'article, com succeeix en barceloní davant els noms femenins i els masculins començats en vocal.

En Ruyra, en el dit pròleg, es declara partidari de suprimir *en* davant els noms no catalans. En Rovira i Virgili es decanta a la seva supressió completa, almenys en l'estil elevat. Nosaltres som de la mateixa opinió que En Rovira i Virgili, no essent que, en usar-lo amb els noms catalans de persones vivents, li vulguem donar la força d'un tractament, en el qual cas diríem *En Ruyra* (amb *En* amb majúscula!), però *Verdaguer*, *Maragall*, *Guimerà*, com en francès diuen *Morel-Fatio*, però *M. Meillet*.

La supressió de *en* en l'estil elevat enfortiria *En* com a mot de la categoria de *don*, *senyor*, etc.: *En* masculí tindria llavors, sense dubte possible, la mateixa força que té *Na* femení i *N'* comú als dos gèneres.

Pompeu Fabra: *Converses filològiques*. Barcelona: Barcino, 1954-1956, vol I [IV], p. 6.

Annex 6

Locucions, frases fetes, modismes i refranys amb noms propis d'origen bíblic i altres antropònims*

* Els refranys, que presenten únicament l'antropònim en negreta, han estat estrets d'Anna Parés i Puntas: *Diccionari de refranys. Català-castellà, castellà-català*. Barcelona: Edicions 62, 1997. Les frases fetes, encapçalades per un punt, han estat extretes de Joana Raspall i Joan Martí: *Diccionari de frases fetes*. Barcelona: Edicions 62, 1996. Les locucions han estat extretes de Joana Raspall i Joan Martí: *Diccionari de locucions*. Barcelona: Edicions 62, 1995.

ADAM

amb el vestit d'Adam. Nu
. anar com un Adam. Vestir descuradament.
del temps d'Adam. De fa molt de temps
fet un Adam. Mal arreglat

ÀNGELA

Àngela Maria! Expressió d'aprovació de quelcom que hom a dit

ANTON

D'**Antons, Joseps** i ases, n'hi ha per totes les cases.
Vés-te'n, **Anton**, que el qui queda ja es compon.

AQUIL·LES

el taló d'Aquil·les. El punt feble

BARRABÀS

de la pell de Barrabàs (o del diable). Entremaliat.

BERNAT

A la taula d'**en Bernat**, qui no hi és, no hi és comptat.
la salsa de Sant Bernat. La gana.

CARNESTOLTES

de la pell d'en Carnestoltes. Ésser una plaga.

CRISTÒFOL

. **pintar Sant Cristòfol nano**. Fer veure una cosa per altra.

DÉU

. **ajudant Déu**. Esperant que es pugui realitzar quelcom.

alabat sia Déu. Salutació religiosa, conventual.

a la bona de Déu. Sense propòsit ni direcció precisa.

A la dona casta, **Déu** li basta.

amb l'ajuda de Déu. Esperant que quelcom pugui aconseguir-se.

amén de Déu! Expressa el desig que s'acompleixi quelcom.

Any de neu, any de bé de **Déu**.

Any de neu, any de **Déu**.

A qui no parla, **Déu** no l'ou.

. **caure aigua per l'amor de Déu**. Ploure molt.

com Déu mana. Correctament.

. **com Déu vol**. De qualsevol manera.

com hi ha Déu! Expressió que ratifica una afirmació.

de cal Déu. Molt gran.

. **Déu ajut quan**. Molt tard.

Déu dóna el fred segons la roba.

Déu dóna faves a qui no té queixals.

Déu dóna garrofes a qui no les pot rosegar.

Déu em doni ric marit, encara que sigui petit.

. **Déu em perdoni**. Excusa per haver dit una inconveniència.

Déu et faci bo. Expressió que ironitza sobre una actitud que es considera errada.

Déu hi faci més que nosaltres. Significa la impossibilitat de solucionar quelcom.

. **Déu ho faci**. Expressió del desig que quelcom s'acompleixi.

. **Déu ho vulgui**. Expressa el desig que quelcom s'acompleixi.

Déu i ajut (o **ajuda**). Molt d'esforç.

. **Déu l'hagi perdonat**. Fórmula aplicada en anomenar els difunts.

Déu me'n guard! Expressió per a rebutjar la possibilitat de fer quelcom.

Déu n'hi do! Suficientment.

Déu nos en guard. Expressió per allunyar un mal presagiat.

. **Déu nos en guard d'un "ja està fet"**. Dit per plànyer-se d'una acció irreversible.

. **Déu sap...** Es diu quan no hi ha certesa sobre qualque cosa.

. **Déu t'acompanyi i l'àngel bo!** Dita per desitjar que surti bé una empresa difícil.

Déu tanca una porta i n'obre una altra.

. **Déu t'escolti.** Expressió del desig que s'esdevingui allò que un altre diu.

Déu té un bastó que pega i no fa remor.

Déu té un bastó que pega sempre amb raó.

Déu té un bastó que pega sense fer remor.

Déu us empari. Fórmula d'excusa per a no donar almoïna.

Déu us ho pagui. Expressió de regraciament per una almoïna o acte de caritat de què s'és objecte.

Déu volent. Si no hi ha contratemps.

Déu vos guard. Fórmula de salutació d'arribada.

Donar a **Déu** el que és de **Déu** i al Cèsar el que és del Cèsar.

. **donar l'ànima a Déu.** Morir.

en nom de Déu. Expressió de súplica o comminació.

. **ésser de Déu.** Estar destinat.

. **ésser deixat de la mà de Déu.** Estar abandonat.

fillet de Déu! Expressió de repremsió afectuosa o ponderació.

gràcies a Déu! Es diu per a expressar que s'ha produït allò que s'estava esperant.

L'home proposa i **Déu** disposa.

llamp de Déu! Exclamació d'ira.

. **lliurar l'ànima a Déu.** Morir.

lloat sia Déu! Exclamació d'agraïment, de satisfacció.

Mai no és tard quan **Déu** ajuda.

més pobre que un Déu te'n do. Extremadament pobre.

Més pot **Déu**, que tots els diables de l'infern.

Ningú no es mor fins que **Déu** vol.

No es mou fulla que **Déu** no vulla.

. **ofendre Déu.** Obrar injustament.

per amor de Déu. Per caritat.

per Déu! Expressió de súplica o comminació.

per l'amor de Déu. Súplica.

per un voler de Déu. Miraculosament.

. **plagui a Déu!** Expressa el desig que quelcom succeeixi.

. **posar-se bé amb Déu.** Confessar-se.

Quan **Déu** ho vol, sense vent i sense núvols plou.

Quan **Déu** vol, sense vent i sense núvols plou.

. **retre l'anima a Déu.** Morir.

Secret de dos, secret de **Déu**; secret de tres, secret de tothom.

sense encomanar-se a Déu ni al diable. Sense aturar-se a reflexionar.

. **si Déu vol.** Esperançant que es pugui realitzar quelcom.

. **si és de Déu.** Si està destinat.

Si vols a **Déu** pregar, fica't a la mar.

tal com Déu l'ha fet. Un.

. **tant de bé li ha fet Déu.** Dit en ocasió d'una mort després d'un llarg procés dolorós.

un bé de Déu. En abundor.

valga'ns Déu! Exclamació de temença i sorpresa.

. **venir Déu a veure** (algú). Ésser afectat per un esdeveniment sortós o malaurat, d'ordre providencial.

. **vés en nom de Déu!** Es diu per a engegar amicalment algú que molesta.

voler de Déu. Miracle.

GARLANDA

. **ésser can Garlanda.** On tot és desordre.

GERONI

. **bona l'hem feta, Geroni!** Expressió d'haver obrat desencertadament.

HERODES

. **anar d'Herodes a Pilat.** Fer gestions infructuoses i llargues.

JESÚS

en un dir Jesús. Instantàniament.

. estar al Jesús. Ignorar.

. fer (d'algú) el bon Jesús. Abusar de la seva bondat.

JOAN

De **Joans, Antons** i ases, per totes les cases.

JOB

com un Job. Pacient, resignat.

JOSEP

De **Joseps, Joans** i ases, n'hi ha per totes les cases.

JUDES

cara de Judes. Hipòcrita.

quan Judes era fadrí i sa mare festejava. En temps remotíssim.

LLÀTZER

fet un Sant Llätzer. D'aspecte deplorable.

LLÚCIA

com si li diguessin Llúcia. Tant se li'n dóna.

MAGDALENA

fet una Magdalena. Plorós.

MANELA

ànsia, Manela! Anima i pondera alguna cosa

MARIA

Ave Maria! Salutació d'entrada amb què es crida l'atenció de la gent de la casa.

D'aiguardent i malvasia, fes-ne barreja, **Maria.**

santa bona Maria. Expressió que dona quelcom per acabat.

MARIACASTANYA

l'any de la Mariacastanya. En temps remotíssim, antany.

MARTÍ

estiuet de Sant Martí. Bonança que sol haver-hi pels volts del dia de Sant Martí.

. **fer l'estiuet de Sant Martí.** Revifar-se temporalment un home madur.

PASSA-COM-PUGUIS

. **ésser a can Passa-com-puguis.** Haver d'adaptar-se a les circumstàncies.

PAU

com un Sant Pau. Alt.

PERE

. **Sant Pere era bon home.** Dit per defugir una contesa.

PILAT

. **anar d'Herodes a Pilat.** Fer gestions infructuoses i llargues.

PISTRAUS

. **anar-se'n a can PISTRAUS.** Perdre's.

PRIM

. **ballar els goigs de sant Prim.** Famejar.

. **cantar els goigs de sant Prim.** Famejar.

QUIRZE

l'any d'en Quirze. Mai.

RAMONETA

. **fer la puta i la Ramoneta.** Actuar amb duplicitat.

ROBERT

el negoci d'en Robert amb les cabres. Mal negoci.

ROC

cagada, Roc! Exclamació reconeixent un contratemps.

ROMEU

. ésser com el pet d'en Romeu, que va fer trontollar la Seu. Es diu per a referir-se a una cosa petita que provoca molt d'enrenou.

SEIXANTA

. ésser can Seixanta. On tot és desordre

TAPS

. ésser can Taps. On tot és desordre.

TOMÀS

més curt que el dia de Sant Tomàs. De poca llargària o durada.

Annex 7

Normativa i article personal

1. Pompeu Fabra

a.

FABRA, Pompeyo: *Ensayo de gramática de catalán moderno*. Barcelona: L'Avenç de Massó y Casas, 1891.

32.— Se antepone el artículo á los nombres propios de persona. Ej.: *l'Alfons, la Maria, l'Adela*. Cuando el nombre es de hombre y empieza por consonante, excepto *h*, se sustituye el artículo por la partícula *en* (pron. $\text{ɛ}n$). Ej.: *en Francesch, an en Joan, d'en Vidal, a can Puig*.

(p. 28)

122.— *A, an*. Usase generalmente *a*, empleándose *an* ante *en* (4), *ell, aquest, aqueix, aquell*; [...]

(4) *En*, artículo (V. núm. 32).

(p. 95)

b.

FABRA, Pompeu: “Senyor, Don, En”, a *Converses filològiques*. Barcelona: Barcino, 1955, II [IX]

551.— [...] El que no ha passat amb *venir* (de restringir la seva extensió sota la influència del castellà) ha passat amb el mot *senyor*. Abans els catalans dèiem *senyor* indistintament davant els noms de font i els cognoms; però els castellans ens han fet creure que l'ús de *senyor* davant els noms de font és erroni, i que davant d'ells ens cal emprar *don*. D'ací les expressions com *Don Joan* i *Senyor don Joan Serra*, calcades en les castellanés *Don Juan* i *Señor don Juan Serra*. No: en català, *Senyor Joan* és tan correcte com *Senyor Serra*; i creiem que ja seria hora que ens alliberéssim del mot *don*.

Bandejat *don*, ens restaria *senyor*, que podríem usar davant qualsevol nom propi de persona, com el *monsieur* francès; i, com a títol menys cerimoniós, tindríem encara *En* (*N'* davant vocal, i *Na* femení).

Quant a la intercalació, practicada per alguns, del mot *En* entre *senyor* i el nom propi (*Senyor En Joan Serra*), ens sembla una imitació servil del *señor don* castellà, que caldria rebutjar.

552. – Combatíem en una d'aquestes converses l'ús del mot *don* davant els noms de pila, proposant d'emprar el títol *senyor* el mateix davant aquests noms que davant els cognoms o noms de família; i acabàvem la nostra conversa declarant-nos contraris a l'ús de la fórmula *senyor En*, que consideràvem una imitació del *señor don* del castellà.

Ens fa notar un distingit col·lega que *senyor En* és una fórmula que es troba en català antic. Certament. Però nosaltres no deixem per això de creure que el *senyor En* actual és una imitació del *señor don* castellà. El fet que en l'antic hagi estat usat *senyor En* justificaria, naturalment, el seu ús actual. Creiem, però, totes coses tingudes en compte, que de les dues fórmules *senyor En* i *Senyor* és millor la segona, que és, de les dues, l'única realment vivent i és evidentment més planera, menys enfarfegada que la primera, tot essent igualment respectuosa.

(p. 56-57)

c.

FABRA, Pompeu: *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Catalònia, 1932a.

el [*l'* davant vocal o *h*] *art.* i *pron.* [...] En el llenguatge col·loquial, s'anteposa als noms propis de persona. *El Pere i l'Ernest. L'Àngel Guimerà. L'Aguiló* (reemplaçat, però, normalment, en el català central, per *en* davant els noms començats en consonant: *En Pere i l'Ernest. En Guimerà*). (p. 649-650)

l', forma que revesteix l'article masculí *el* davant d'un nom començat en vocal o en *h*. *L'avi*. *L'home*. *L'Albert*. ☒ Forma que, amb comptades excepcions, revesteix l'article femení *la* davant d'un nom començat en vocal (precedida o no de *h*) altra que *i* o *u* febles. *L'ànima*. *L'hora*. *L'Antònia*. [...] (p. 1.043)

la [pl. *les*] *art.* i *pron.* És el femení:

1. De l'article definit *el*. *La meva germana*. *La Maria*. *Dos cops la setmana*. [...] (p. 1.044.)

En, N' davant d'un nom començat en vocal o *h; f*.
Na [arc.]. Títol de cortesia que s'anteposa als noms propis de persona. *Carrer d'En Joan Maragall*, de *N'Àngel Guimerà*. *A la senyora Na Teresa Pujols*. (p. 674)

en *art.* És el mot anterior descendit a la categoria d'article, que reemplaça habitualment l'article *el* davant dels noms propis d'home començats en consonant. *L'Antoni i en Joan*. (p. 674)

N', forma que pren el títol *En* davant un nom començat en vocal o *h*. (p. 1.185)

Na, femení de *En*. (p. 1.185)

d.

FABRA, Pompeu: *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide, 1956. (16a edició, 1993)

35. [...] Quant als noms propis de persona, és habitual (en la major part de les terres de llengua catalana) de fer-los precedir de l'article, solament que, en el cas d'ésser el nom masculí i començar en consonant, l'article sol reemplaçar-se pel mot *en*. Ex.: *la Maria, l'Elvira, la Montcerdà, l'Antoni, l'Aymerich, en Joan, en Cardellach*. Aquest ús de l'article no és obligatori, i fins és preferible la seva omisió davant dels noms estrangers i àdhuc de catalans cèlebres.

(p. 29)

2. Institut d'Estudis Catalans

a.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS - SECCIÓ FILOLÒGICA: *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana II. Morfologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1992.

3. L'ARTICLE DAVANT NOMS DE PERSONA

Són propis de l'àmbit general tant l'ús com l'omissió d'article davant noms de persona, d'acord amb els usos característics de cada parlar: *l'Antoni, en/el Joan, l'Amàlia, la Maria; n'Antoni, en Joan, n'Amàlia, na Maria; o bé: Antoni, Joan, Amàlia, Maria*.

Aquest criteri és vàlid tant per als noms de pila, com per als cognoms i malnoms, i per als noms de persones estrangers: *en/el Cases, en/el Llànties, en/el Churchil, la/na Marilyn Monroe*.

En el registre formal, especialment en textos de caràcter neutre i expositiu (com els informatius), és pròpia l'omissió de l'article davant els noms de persona en els parlars que habitualment l'usen: *Hi va assistir Josep Vidal, Indira Gandhi va morir assassinada*.

(p. 18)

b.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona, Palma de Mallorca, València: Edicions 3 i 4, Edicions 62, Moll, Enciclopèdia Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

el² [pl. *els*; pot revestir la forma *l'*; precedit de les preposicions *a*, *de* i *per* dóna lloc a les formes contractes *al*, *del* i *pel*, i *als*, *dels* i *pels*, respectivament] *art.* [...] En el llenguatge col·loquial, pot anteposar-se als noms propis de persona. *El Pere i l'Ernest. L'Àngel Guimerà. L'Aguiló.* (Reemplaçat, però, normalment, en el català central, per *en* davant els noms començats en consonant: *En Pere i l'Ernest. En Guimerà.*) (p. 670)

l'¹ *art.* Forma que revesteix l'article masculí *el* davant un nom començat en vocal o en *h*. *L'avi, L'home. L'Albert. Mesclar el diví amb l'humà. L'ou com balla.* ☒ Forma que, amb comptades excepcions, revesteix l'article femení *la* davant un nom començat en vocal (precedida o no de *h*) altra que *i* o *u* febles. *L'ànima. L'hora. L'Antònia.* [...] (p. 1.099)

la³ [pl. *les*; pot revestir la forma *l'*] *art.* Forma femenina de l'article definit. *La meva germana. La Marta. Dos cops la setmana. La grossa de Nadal.* (p. 1.099)

en³ *art. POP.* Forma masculina de l'article personal, emprat davant de noms, cognoms i malnoms començats en consonant. *L'Antoni i en Joan. La Maria i en Pere. L'Alemanys i en Pujol. En Remuga.* / [pot revestir la forma *n'*] *POP.* En algunes contrades, forma masculina de l'article personal, emprat davant de noms, cognoms i malnoms: *N'Andreu i en Toni.* / *OBS.* Títol de cortesia que s'anteposava als noms propis de persona. *El rei En Jaume, l'infant En Pere. En Serafi Pitarra.* (p. 694)

n'² *art.* En algunes contrades, forma que revesteixen els articles *en* i *na* davant un nom començat en vocal o *h*. *N'Antoni i en Joan. N'Andreu i n'Aina. N'Alemanys i en Pujol.* (p. 1.263)

na [pot revestir la forma *n'*] *art. POP.* En algunes contrades, forma femenina de l'article personal, emprat davant de noms, cognoms i malnoms. *He vist na Catalina amb n'Aina. Na Capbuit, na Remuga.* / *OBS.* Títol de cortesia que s'anteposava als noms propis de persona. *A la senyora Na Teresa Pujols.* (p. 1.263)

c.

Gran diccionari de la llengua catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.

el¹ [i la forma *l'* davant vocal o *h*] *ar* [...] **2** Article personal masculí d'ús familiar, que substitueix en part del domini català l'article *en*. *M'ho ha dit el Manel. El paquet gros, el que ha dut l'Enric.* (p. 592)

l¹ *ar* [...] **2** *l* Forma que adopta l'article personal masculí *en* o *el* davant d'un nom començat en vocal o *h*. *L'Oriol*. *L'Humbert*. **2** Forma que adopta l'article personal femení *la* davant d'un nom començat en vocal (precedida o no de *h*) altra que *i* o *u* àtones. *L'Eulàlia*. *L'Helena* (Però: *La Isabel*). [...] (p. 981)

la¹ [i la forma *l'*] *ar* [...] **2** Article personal femení, que substitueix en la major part del domini català l'article *na*. *M'ho ha dit la Roser*. (p. 981)

en³ [o la forma *n'*] [...] *ar* **1** Article personal masculí d'ús familiar, substituït a bona part del domini català per l'article *el*. *He vist en Joan*. **2** [en majúscula] *arc* Títol de cortesia anteposat als noms propis de persona masculins. *El rei En Jaume*. (p. 612)

na [o la forma *n'*] [...] *ar* **1** Article personal femení d'ús familiar, restringit, substituït a bona part del domini català per l'article *la*. *Ha vingut na Joana*. **2** [en majúscula] Títol de cortesia anteposat als noms propis de persona femenins. *La reina Na Maria*. (p. 1.135)

n¹ *ar* **1** Forma de l'article personal masculí *en* i del femení *na* davant d'un nom començat en vocal o *h*. *N'Antoni*, *N'Heribert*. *N'Eulàlia*. **2** [en majúscula] Forma que pren el títol de cortesia *En* i *Na* davant d'un nom començat en vocal o *h*. *La reina N'Elisenda*. (p. 1.135)

3. Gramàtiques, manuals i altres textos per a l'ensenyament

a. Àmbit general

BALLOT, Josep Pau: *Gramática y apología de la lengua catalana*. Barcelona: Joan Francisco Piferrer, 1815 (?).

La paraula *en* á vegádas es un pronom neutre, que equival á *axó* ó de *axó*, per exêmple, quant dihem : Parlam de cols, la mare *en* cuyna : Gat escaldat ab aygua tebia *en* tè prou. A vegádas es adverbí de lloch ; per exêmple, quant dihem : jo *men* aniré ; que se enten de *aquí* ó de *allí* ; si *ten* vas *vesten* en nom de Dèu. Y á vegádas se usa com article, y axí dihem : Primer es *en* Roca, que sos fills : Fer *en* Joan de Tarragona : Val tan com la carrabina *den* Ambrós : Es la casa *den* Garlanda : Lo secret *den* Ameller : Ab excusas *den* Pau *en* Pere se escalfa : Aquestas son las ordinacions, quel senyor rey *en* Jaume, de bona memoria, ha fetas en la ciutat de Barcelona ; y també dihem : *en* Pere, *en* Joan, *en* Tórres, *en* Fontseca.

(p. 27-28)

BOFARULL, A. de; BLANCH, A.: *Gramática de la lengua catalana*. Barcelona: Espasa Hermanos, 1867.

OBSERVACIONES.

1.ª Suelen llevar artículo los nombres propios con mas frecuencia que en castellano; así se dice por ejemplo: *Lo Pere, la Antónia*.

2.ª En algunas comarcas se dice tambien *lo Carbonell, lo Vilaseca, lo Grassol, lo Jaumar*, tratándose de apellidos; y en otras, *En Vilaseca, En Carbonell*, en el masculino, y *En Pere, En Joan* en el de los nombres patronímicos que empiezan por consonante; y por sinéresis *N'Ambrós, N'Alfons, N'Astor, N'Asbert*, cuando empiezan por vocal. En ambos casos suele ser igual en el femenino, así se dice *N'Ángela, Na Joana*, y muy rara vez *Na Grases, Na Jaumar, Na Vilaseca*.

Pero en rigor no debe confundirse esta partícula con el artículo, por mas que en dichos casos parezca desempeñar sus veces, pues sabido es que el *En* ó *N'* y el *Na* es síncope del tratamiento de *mossen* y *madona* usados antiguamente en Cataluña y de que tanto abuso se ha hecho despues.

3.ª En el acusativo se añaden á la preposicion *á* las partículas *ne en* formando contraccion, tratándose de nombres ó apellidos de personas; v. g. Llévalo á Pedro, llévalo a Freixas; *pórtaho á n'En Pere*, *pórtaho á n'En Freixas*; mas esto suena solo en la pronunciacion vulgar, sin duda para evitar cacofonia y nó en todas las comarcas, pues desde el Panadés hácia el Ebro, se usa en su lugar el artículo, y así se dice: *pórtaho al Pere ó á n'el Pau*. [...]

(p. 11-12)

MARVÀ, Jeroni: *Curs pràctic de gramàtica catalana. Grau elemental*. Barcelona: Barcino, 1937.

49.- Algunes contrades catalanes usen l'article definit davant els noms propis; així diuen: *el Pere, l'Andreu, la Maria*.

Molts indrets, però, on és usada aquesta mena d' ARTICLE PERSONAL substitueixen freqüentment la forma de l'article definit masculí singular, sense elisió, *el*, per la forma especial EN; així diuen *en Pere, en Damià, en Fàbregues*, però generalment *l'Andreu i la Maria*.

De vegades l'article personal pren el caràcter de tractament, i aleshores presenta la forma EN, i la femenina NA, ambdues reduïbles a N'. Ex.: *El rei En Pere, Na Peronella d'Aragó, N'Ausiàs March, N'Antònia de Prades*.

No és mai obligat l'ús de l'article personal.

(p. 41)

MIRACLE, Josep: *Gramàtica catalana*. Barcelona: Catalònia, 1938.

112. Davant els noms d'home començats en consonant, és generalitzadíssim l'ús de EN amb la categoria d'article:

EN *Pere*, EN *Jaume*, EN *Joan*, EN *Vicenç*, EN *Ramon*

Remarca

El corresponent femení de EN és NA: *Na Margarida de Prades*. Aquesta forma, però, ha caigut en desús.

En el llenguatge epistolar no és recomanable de calcar el *Señor Don* del castellà amb *Senyor En*: *Señor Don Pedro Crespo* = *Senyor En Joan Romeu*. Bastarà d'escriure: *Senyor Joan Romeu*. O bé: *A En Joan Romeu*. O bé simplement: *A Joan Romeu*. *En*, en funció d'article, en un sentit més vulgar, és reemplaçat davant de noms de persona per l'article definit en qualsevol de les seves tres formes:

EL Pere, EL Jaume, EL Joan, L'Andreu, L'Enric, L'Oriol;
LA Maria, LA Teresa, LA Clàudia, L'Antònia, L'Engràcia;
EL Puig, EL Masclans, EL Riera, L'Armangué, L'Escofet.

(p. 103-104)

JANÉ, Albert: *Signe. Normes pràctiques de gramàtica catalana*. Barcelona: Vidua de Daniel Cochs, 1962.

Habitualment, fem precedir els noms propis de persones de l'article però si el nom és del masculí començat en consonant, la forma emprada és **en**. Ex.: en Joan, l'Antoni, la Núria, l'Oller, l'Àngela, la Puigmartí, en Codina. No és recomanable l'ús d'aquest article davant dels noms estrangers i fins i tot dels catalans cèlebres.

(p. 71)

BADIA MARGARIT, Antonio M.: *Gramàtica catalana*. vol I. Madrid: Gredos, 1962.

2) Difieren esencialmente catalán y castellano en el uso del artículo con los nombres propios de personas: el catalán los determina fijamente con artículo (tanto si son nombres: *l'Alfons* 'Alfonso', *la Maria* 'Maria', como si son apellidos: *l'Aribau*, *la Monserdà*), menos en el caso de figuras ya consagradas por la historia (*Plató*, *Enric IV*, *Cervantes*) o acreedoras de respeto (*Lleó XIII*, *Pius XII*). Por lo demás, el catalán usa, en estos casos, el artículo personal (*en* para el masculino no empezado por vocal, *na* para el femenino), que, si en su forma femenina resulta desconocido en barcelonés (es afectado *na Maria*), es en cambio habitual en masculino (*en Pere* 'Pedro', pero también *el Pere*), y lo mismo ante apellidos (*en Llor*, *en Riba*)⁷.

Este artículo es el antiguo tratamiento, equivalente al cast. *don*, que ya usaban nuestros reyes de la Corona de Aragón (*En Jaume, En Pere*); no obstante esto, es viva la transición hacia la ausencia de artículo con nombres de personas consagradas ya históricas (*en Verdaguer y Verdaguer*). En ninguno de los casos citados el uso del artículo con nombres de personas presupone, como en castellano, un matiz de menosprecio.

⁷ Se omite el artículo, por lo menos en barcelonés, en el imperativo, y en contestaciones que implican el uso absoluto del nombre personal: *Com te dius? – Joan ‘¿Cómo te llamas? – Juan’.*

(p. 158)

JANÉ, Albert: “Massa familiaritat”, a *Avui*, 20.1.1980.

Saben qui són, o qui eren, en Pau VI, en Wojtyła, en Hans Küng, l’Ottaviani? ¿O en Carter, en Breznev, en Giscard, en Kennedy, la Golda Meir, en John Wayne, en John Ford? És lícit de fer aquesta pregunta, perquè tractats d’aquesta manera tan familiar, hom pot arribar a pensar que no es fa esment d’uns personatges famosíssims, de relleu universal, sinó d’un grup d’amics i coneguts, que trobem cada dia quan anem a agafar el metro o amb els quals prenem cafè sovint.

En el llenguatge col·loquial, i en una bona part del domini de la llengua, anteposem als noms propis de persona els articles *en* o *el* (davant un nom començat en vocal és sempre *el*, reduït a *l’*) o *la* en els noms de dona: *en Pere, l’Amadeu, la Neus*. Aquest article *en* prové del mot *En*, tractament de cortesia, reduït a *N’* davant un nom començat en vocal, i que té la forma del femení *Na*. Però sempre s’ha convingut que el to familiar i casolà propi del llenguatge col·loquial no es pot fer extensiu al llenguatge culte que cal fer servir en la prosa literària o científica, en l’assaig i en els articles periodístics. I si fem aquest comentari és perquè és precisament en textos periodístics on, per exemple, observem la desimboltura amb què, arran del conflicte que ha sorgit entre ells, es tracta en Wojtyła, altrament anomenat en Joan Pau II, i en Hans Küng.

És certament difícil d'establir un criteri sòlid de l'ús dels articles indicats davant els noms de persona en la llengua escrita. Es manté, és clar, en la narrativa situada en el nostre medi lingüístic i també en d'altres medis, encara que ja és més discutible: en Kit Carson, en Boris Godunov, en Sun Wu Kung? En qualsevol altre text d'un to volgudament planer es pot mantenir també aquesta partícula davant noms de personatges que tractem amb una certa familiaritat, però com més distant és el personatge, en l'espai o en el temps, més cal tendir a prescindir-ne. Alguns autors, i de molta autoritat, opten no per l'article sinó pel tractament. *En*, reduït a *N'* davant vocal, en el cas de noms de catalans il·lustres: En Maragall, En Verdaguer, En Riba, En Foix, N'Alomar. No sembla, però, una tendència que hagi prosperat massa. Ara, malgrat les vacil·lacions existents, sembla indiscutible que davant el nom de personatges no catalans, especialment si són mundialment cèlebres, l'ús de l'article confereix a l'escrit en què apareixen un to excessivament casolà, que desdiu de la serietat del seu contingut i dels conceptes que s'hi volen expressar, i que, per tant, caldria desavesar-se d'aquest ús impropï que no contribueix pas –com potser algú creu– a donar a un text un caràcter més genuïnament català.

(p. 3)

CASTELLANOS I VILA, Josep-A.: *Quadern. Normativa bàsica de la llengua catalana (amb exercicis autocorrectius)*. Barcelona: Institut de Ciències de l'Educació-Universitat Autònoma de Barcelona, 1991.

Quan l'article acompanya els noms de persona s'anomena *personal*. El català occidental fa servir la mateixa forma que l'article determinat (*el, la*), el balear utilitza les formes **en, na** i el català central fa una combinació de totes dues. [...]

Cal fer les observacions següents: [...]

- En l'estil familiar, cal utilitzar l'article personal, ja sigui les formes *el, la* com les formes *en, na*, com una combinació de totes dues. El que no és admissible en l'estil familiar és d'ometre'l (llevat del valencià).

Així, *el Miquel* o *en Miquel*, *la Joana* o *na Joana*, *l'Esteve* o *n'Esteve*, *l'Àngela* o *n'Àngela*

Al català central se sol utilitzar en femení les formes **la, l'**, com *la Maria*, *l'Adelaida*, i, en masculí, la forma **en** si el nom comença en consonant o la forma **l'** si co-

mença en vocal.

Així: *l'Albert*, però *en Pere*.

(p. 100)

BADIA I MARGARIT, Antoni M.: *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994.

2. *L'article personal*. Un altre tret característic de la llengua catalana és de disposar d'un article per a presentar les persones, i que s'aplica a qualsevol mena dels noms que aquestes duen (noms de pila, llinatges, malnoms). Quant a les formes, que és allò que ens ocupa en aquest punt, el domini lingüístic es divideix en tres zones: les Illes Balears, la major part de Catalunya i el País Valencià (comprentent-hi la zona sud de Cc). En això que segueix enumerem i exemplifiquem les formes que s'hi troben, tot deixant els aspectes d'ús per al punt 214.2.

a) *Zona de les Balears*. Les formes són: 1) *en* per a totes tres menes de noms masculins començats en consonant: *en Joan*, *en Ballester*, *en Trampes*; 2) *na* per a tots els noms femenins també començats en consonant: *na Maria*, *na Ballester*, *na Bòfies*, i 3) *n'* per als noms començats en vocal, que siguin d'home o de dona: *n'Antoni*; *n'Elisenda*, *n'Amat* (home o dona), *n'Embulls* (home), *n'Arrugues* (dona). No cal dir que la forma *n'* neutralitza la diferència de sexe: si no ho sabem per altres fonts, les dades presentades no ens diuen si el cognom *n'Amat* o els malnoms *n'Embulls* i *n'Arrugues* s'apliquen a un home o a una dona.

b) *Zona de Catalunya* (llevat de la regió de l'Ebre, que va amb *Va*). Les formes són: 1) *en* o *el* per als noms de pila masculins començats en consonant: *en Joan* o *el Joan*; bé que sigui delicat de precisar quan s'usa l'una o l'altra, sembla que s'hi fan sentir diversos factors (que, en interferir-se, augmenten les dificultats de justificar l'opció): una distribució geogràfica (potser paral·lela de la de *can / cal*, que ja no és tampoc prou coherent), la mena de relació (per respecte, per familiaritat, etc.), la natura fonètica de la consonant inicial del nom, raons personals imponderables o de tradició familiar, etc.;

2) *l'* per als noms de pila (masculins o femenins) començats en vocal: *l'Antoni*, *l'Elisenda* en aquest cas, també N1 *n'*, afectada, avui pràcticament en desús (N1 *n'Antoni*, N1 *n'Elisenda*); 3) *la* per als noms de pila femenins començats en consonant: *la Maria*; en aquest cas, també N1 *na*, afectada, avui pràcticament en desús (N1 *na Maria*); 4) *en* o *el* (però molt més emprada aquella que aquesta) per als cognoms d'home començats en consonant: *en Ballester* (i *el Ballester*); 5) *l'* per als cognoms (d'home o de dona) començats en vocal: *l'Amat*; en aquest cas, també N1 *n'*, afectada, avui pràcticament en desús (N1 *n'Amat*); 6) *la* per als cognoms de dona començats en consonant: *la Ballester*; en aquest cas, també N1 *na*, afectada, avui pràcticament en desús (N1 *na Ballester*); 7) *en* o *el* per als malnoms començats en consonant i aplicats a un home: *en o el Trampes* (si el significat hi és obvi, sembla que s'usa preferentment *el*); 8) *l'* per als malnoms començats en vocal i aplicats a un home o a una dona: *l'Embulls* (home), *l'Arrugues* (dona) (només com a nota pintoresca, s'hi podria emprar *n'*; si no, es tractaria d'una forma afectada, avui pràcticament en desús: N1 *n'Embulls*, N1 *n'Arrugues*), i 9) *la* per als malnoms començats en consonant i aplicats a una dona: *la Bòfies* (només com a nota pintoresca, s'hi podria emprar *na*; si no, es tractaria d'una forma afectada, avui pràcticament en desús: N1 *na Bòfies*).

c) *Zona de València* (i sud de Catalunya). Els noms de persona de totes tres menes (de pila, llinatges, malnoms) hi manquen d'article personal: *Joan*, *Maria*, *Antoni*, *Elisenda*, *Ballester* (home o dona), *Amat* (home o dona). Sembla que la pèrdua de l'article personal a Va s'ha d'atribuir a la castellanització. Que hi havia estat tan genuí com pertot arreu ho proven diversos topònims, introduïts per *en*, *na* (cf la coneguda plaça de *Na Jordana*, a la ciutat de València). Avui únicament es poden trobar malnoms introduïts per l'article (*el*, *la*, *l'*), quan el significat, de tan manifest, els fa **entendre** com a molt propers a un nom comú. Aquest podria ésser el cas dels esmentats ací: *el Trampes*, *la Bòfies*, *l'Embulls* (home), *l'Arrugues* (dona). [...]

(p. 446-447)

III Usos de l'article personal

No parlaré de Va, per tal com no hi existeix l'article personal. Ben poca cosa caldrà dir de Ba, on, en principi, aquest article és emprat de manera universal, en qualsevol situació, davant noms històrics i actuals. Cal exceptuar-ne els noms bíblics (com *Jesús, Maria, Pilat*, etc.) o determinats noms de l'antiguitat o del món clàssic (com *Plató, Aristòtil, Ciceró*, etc.), que no solen dur article. En realitat, és difícil de pronunciar-se en aquesta qüestió, per tal com, d'una banda, en la difusió i en la transmissió d'ambdues menes de noms (de religió i d'escola), la cultura castellana pot haver jugat un paper important, i, de l'altra, alguns dels personatges esmentats surten sense article en les rondalles d'Antoni M. Alcover.

Fet i debatut, tenim que, en principi, a Ba l'ús de l'article personal és universal, tant davant noms històrics com davant noms personals. Tanmateix, pel que fa als usos dels nostres dies, hi hem d'introduir una matisació: en els textos de relat objectiu (com els enunciats de premsa o els informatius de ràdio i televisió), l'article personal avui trontolla a Ba, presa de la tendència a prescindir-ne (una tendència que, com dic a continuació, ja s'ha fet més efectiva a Ca).

Passem, doncs, a Ca. L'article personal hi és habitual amb els noms de persones de l'actualitat (cercles familiar, professional, polític, cultural, esportiu, etc.), llevat dels de les persones que infonen respecte. En canvi, els noms de figures que ja han passat a la història no porten article. Resta un marge bastant ample, on hi ha els noms de persones pertanyents al passat immediat, certament ja consagrades, però encara sense l'aureòla que només es guanya amb la distància, les quals són esmentades tantost amb article, tantost sense article. Enregistrem una tendència creixent a prescindir de l'article personal, no parlant de persones que hom tracta amb familiaritat (amb aquestes l'ús de l'article està assegurat), sinó fent referència a persones d'una determinada categoria (política, cultural, social, etc.). La dita tendència és més acusada en la llengua escrita que en el llenguatge oral. Reduint-nos a textos de to objectiu, l'omissió de l'article personal avui pràcticament ha esdevingut pròpia a Ca, mentre que, com deia, a Ba els esmentats aires de renovació tot just comencen de fer-s'hi sentir. En concloem que la matèria és força delicada a Ca i que a Ba s'hi torna. Vegeu-ne exemples contrastats al Q34.

Q34 L'article personal a Catalunya i a les Balears

Exemples	
Ca	Ba
<i>Ramon Llull</i>	<i>en Ramon Llull</i>
<i>Eiximenis</i>	<i>n'Eiximenis</i>
<i>Verdaguer i en Verdaguer</i>	<i>en Verdaguer</i>
<i>Joan Alcover i en Joan A.</i>	<i>en Joan Alcover</i>
<i>Joan Fuster i en Joan F.</i>	<i>en Joan Fuster</i>
<i>Joan XXIII</i>	<i>en Joan XXIII</i>
<i>Fleming</i>	<i>en Fleming</i>

(p. 450-451)

RUAIX I VINYET, Josep: *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui/1*.
Moià: Ruaix, 1994.

5. L'article davant els noms de persona

[...] Per analogia amb el que fem amb els noms de persona catalans i contemporanis en el llenguatge espontani de molts parlars, avui es nota la tendència a estendre l'ús de l'article personal a altres casos i en altres nivells de llenguatge. Per això cal recordar les recomanacions expressades pels gramàtics.

Pel que fa als personatges històrics –i com més antics són, més val la recomanació–, s'ha de recomanar decididament que no s'hi empri l'article personal, encara que siguin personatges de ficció. Exemples: *un poema de Maragall, de Jacint Verdaguer* [...]; *–una obra d'Enric Morera, de Falla* [...]; *–un fet protagonitzat per Cambó, per Rafel Casanova* [...]; *–Pilar Prim* (personatge creat per Narcís Oller), *Tartari de Tarascó* [...], etc. (No “un poema d'en Maragall, d'en Jacint Verdaguer, de l'Ausiàs Marc, etc.”).

Pel que fa als personatges contemporanis, s'ha de distingir. En un nivell de llenguatge formal, sobretot escrit, s'ha de tendir a evitar l'article: *un discurs de Jordi Pujol, de Felipe González* [...]; *–una cançó de Lluís Llach, de Raimon* [...], etc.

En un nivell de llenguatge familiar o col·loquial pot posar-s'hi l'article. En les obres narratives, tant escrites (novel·les, contes...) com orals (teatre, cinematografia, televisió...), s'hauria de tendir a reservar l'ús de l'article per a quan hom vol donar aquest caràcter familiar o col·loquial (i, repetim-ho, no fer-lo servir mai amb personatges d'altres èpoques).

(p. 94-95)

ABRIL ESPAÑOL, Joan: *Diccionari pràctic de qüestions gramaticals*. Barcelona: Edicions 62, 1997.

L'article davant els noms de persona

També s'anomena *article personal*, perquè es fa servir davant els noms de fonts i els cognoms: *en Pere, en Daniel, en Font, en Paltré...*, o també: *el Pere, el Daniel, el Font, el Paltré...*; *l'Anna, la Irene, la Comes, la Mont-ras...*, o també: *n'Anna, na Irene, na Comes, na Mont-ras...*

L'article personal és propi del registre col·loquial. Per tant, l'ús de l'article davant de noms de personatges històrics o famosos no és recomanable si no hi ha una intenció explícita de fer familiars aquest tipus de noms: *l'obra musical de Mozart* (i no *l'obra musical d'en Mozart*), *la renúncia al càrrec de Pasqual Maragall* (i no *la renúncia al càrrec d'en Pasqual Maragall*).

(p. 41)

RUAIX I VINYET, Josep: *Català complet/2. Curs superior de llengua*. Moià: Ruaix, 1998.

Article i tractament davant els noms de persona

És característic de molts parlars catalans l'ús d'un article, dit **personal**, davant els noms de pila i els cognoms. Concretament:

1) davant de noms masculins:

– començats en consonant, s'usa **en** (o **el**): *en Joan, en Pere, en Serra, en Sala*, etc. (o bé *el Joan, el Pere, el Serra, el Sala*, etc.);

– començats en vocal o *h*, s'usa **l'** (o **n'**): *l'Eduard, l'Hilari, l'Oller, l'Huguet*, etc.

(o bé *n'Eduard, n'Hilari, n'Oller, n'Huguet*, etc.).

2) davant de noms femenins:

– començats en consonant o bé *i, u* àtones, s'usa **la** (o **na**): *la Maria, la Isabel, la Puig, la Gros*, etc. (o bé *na Maria, na Isabel, na Puig, na Gros*, etc.);

– començats en vocal (que no sigui *i* o *u* àtones) o *h*, s'usa **l'** (o **n'**): *l'Àngela, l'Hortènsia, l'Úrsula, l'Oller*, etc. (o bé *n'Àngela, n'Hortènsia, n'Úrsula, n'Oller*, etc.).

Contràriament al que s'esdevé en castellà, l'article personal català mai no pressuposa cap matis de vulgaritat o de menyspreu; però dóna, això sí, un to de familiaritat i, per tant, resulta impropï d'usar-lo davant els noms de personatges històrics o famosos, especialment els estrangers. Així és aconsellable de dir, per exemple: *les simfonies de Beethoven* (i no “d'en Beethoven”), *una encíclica de Joan XXIII* (i no “d'en Joan XIII”), *un discurs de Kennedy, un poema de Verdaguer*, etc.

Com a **tractament** (equivalent al cast. *don, doña*) s'usen les partícules amb ena de l'article personal, però escrites en majúscula. Exs.: *el rei En Jaume, En Josep Serra i Sala, el príncep N'Alfons, N'Enric Oller i Prat; Na Peronella, Na Irene Puig i Gros, N'Adelaida, N'Amèlia Oller i Prat*.

El tractament *En, Na* prové del vocatiu llatí DOMINE, DOMINA, que significa ‘senyor, senyora’. Per consegüent, és redundant de dir “senyor En Tal” o “senyora Na Tal”; cal limitar-se a usar un tractament o l'altre, sols, sense acumular-los (és a dir, o el de *senyor* o el de *En*, no el de “senyor En” o, abreujat, “Sr. En”). Podem posar, doncs, en una carta: *senyor [o Sr.] Pere Roca* o bé *En Pere Roca* (i no “senyor [o Sr.] En Pere Roca”), *senyora [o Sra.] Maria Costa* o bé *Na Maria Costa* (i no “senyora [o Sra.] Na Maria Costa”).

Altres tractaments usuals són **doctor** (emprat especialment per als metges), **mestre** (per als músics), **mossèn** (per als eclesiàstics) etc. També s'han usat les formes *don, donya*, avui generalment evitades.

(p. 85-86)

b. Àmbit valencià

ROS, Carlos: *Diccionario valenciano-castellano*. València: Benito Monfort, 1764.

EN

En, Titulo que se dava, en lo antiguo, à los Ciudadanos. Mereció despues que à los Reyes cortejassen con esse epiteto, en lugar de Don. *Lo Rey En Père*. El Rey Don Pedro. *Lo Rey En Jacme*, ò *Jaume*. El Rey Don Jayme. (p. 89-90)

NA

Na, en lo antiguo valia por Doña. (p. 164)

FULLANA MIRA, Lluís: *Gramática elemental de la llengua valenciana*. València: Establiment Tipogràfic Domènech, 1915.

ARTICLE

L'*article* es una part variable de l'oració gramatical que precedeix sempre al nòm per a indicar son gènere i número.

De tres maneres es en valencià: *personal*, *definit* e *indefinit*.

El personal s'expressa per les partícules *en*, *na* i *so*, i determina sempre a un nòm pròpi de persona: *En Pere*, *Na Maria*, *So Vicent*, *So Teresa*. [...]

(p. 83)

SANCHIS GUARNER, Manuel: *Gramàtica valenciana*. València: Torre, 1950.

L'ARTICLE PERSONAL

262. Encara que tinga un origen diferent del dels altres articles pròpiament dits, sol donar-se el nom d'*article personal* a la paraula dèbil que s'anteposa a noms propis de persona, per determinar-los com a coneguts dels parlants.

L'article personal que reemplaça, doncs, l'article definit davant els noms personals, s'usava habitualment en la llengua clàssica, i encara que a València ara haja caigut en desús, convé emprar-lo en la llengua culta.

Com s'anteposa a noms propis de persona, s'usa només en singular, i les seues formes són:

<i>masculí</i>	<i>femení</i>
en	na

Ambdues s'elideixen sempre davant vocal i s'escriuen *n'*; exemples: *en Jordi, en Víctor, na Rosa, na Maria, n'Antoni, n'Amàlia, n'Irene*.

263. Sense valor d'article s'usen també les formes damunt esmentades [*en, na*] de l'article personal, com a títol de cortesia, anteposant-les als noms de pila o als llinatges o noms de família; exemple: *En Jaume Roig, En Constantí Llombart, N'Eduard Escalante, Na Teresa Bou, i En Llop, En Sala, N'Huguet, Na Rovella, Na Montforta, etc.*

Cal advertir que est article personal no es deu usar quan el nom de persona va precedit de qualsevol altre títol, i així s'ha de dir *Senyor Joan* (i no *Senyor En Joan*), *Tio Pep* (i no *Tio En Pep*), *Doctor Moliner* (i no *Doctor En Moliner*), *Mossén Femares* (i no *Mossén En Femares*), *Misser Torregrossa* (i no *Misser En Torregrossa*), *Fra Gelabert Jofre* (i no *Fra En Gelabert Jofre*), *Sor Isabel de Villena* (i no *Sor N'Isabel de Villena*), etc.

(p. 215-216)

BARBERÀ, J. i altres: *Curs de gramàtica normativa. Per a ús dels valencians. Grau elemental*. València: Institut de Ciències de l'Educació, Universitat de València, 1980.

L'ARTICLE PERSONAL

Els noms de persones també poden portar article. Les formes de l'article personal són: masculí *en, el*; femení *la, na*; quan el nom comença per consonant i *l', n'* per al masculí i femení quan aquest comença per vocal. Aquests articles poden anar davant tant del nom com del cognom. Ex.: *en Joan; en Serra; la Maria; l'Eduard; l'Àngela; l'Huguet, etc.*

Com a tractament (equivalent al castellà “ don”) es gasten les formes: *En* per al masculí i *Na* per al femení (apostrofades *N'*), sempre en majúscula. Ex.: *En Jaume; Na Maria; N'Enric; N'Amélia, etc.*

En no se pot combinar amb *senyor*. Serà incorrecte: *Senyor En Joan*.

(p. 89)

PELLICER, Joan; GINER, Rosa: *Gramática de uso del valenciano*. València: Mil999, 1997.

Las formas de tratamiento

Nuestro sistema lingüístico está provisto de unas palabras específicas utilizadas como formas de tratamiento (*formes de tractament*). Se trata de los términos *En (N')* y *Na (N')*, aproximadamente equivalentes a las fórmulas “Don” y “Doña” del castellano.

Estas formas se escriben siempre con mayúscula y se suelen usar para designar personajes históricos, o en escritos epistolares y documentos más o menos protocolarios: *En Jaume el Conqueridor* (Don Jaime el Conquistador), *Na Elionor de Castella* (Doña Leonor de Castilla), *N'Ernest Querol, president del Cercle Industrial* (Don Ernest Querol, presidente del Círculo Industrial). En la actualidad existe una clara tendencia a sustituir estas fórmulas de tratamiento por los más habituales *senyor* y *senyora*, perfectamente admisibles, tanto delante de los nombres de pila como de los apellidos o del conjunto de ambos: *senyora Elena, senyor Enric, senyor Miquel Periel, senyora Glòria Castelló i Pellicer*, etc.

En cualquier caso, es del todo inaceptable la utilización del doble tratamiento “Senyor En”, calco servil del “Señor Don” castellano.

(p. 98)

c. Àmbit balear

SEGUÍ I TROBAT, Gabriel: *Iniciació a la morfosintaxi catalana*. Palma de Mallorca: Edicions Documenta Balear, 1993.

3.2.3 PERSONAL

Masculí	Femení
en (n')	na (n')

Actualment, equival a l'article definit davant noms de persona, i també el duen animals i objectes personificats, sense que tingui un sentit despectiu com en castellà, sinó més aviat familiar.

ex. *En Josep / el Josep.*

Na Joana / la Joana.

En Blai / n'Eloi.

Com a tractament, equivalent al “ dominus”/”domina” llatí i al “ don”/”doña” castellà, s’usa en majúscula. Llevat d’aquest cas, és impropri d’usar-lo davant noms de personatges il·lustres o famosos, perquè no solen dur cap article:

ex. L’amo *En* Toni.

El rei *En* Jaume.

En Joan XXIII. (inc.) ± Joan XXIII

En Costa i Llobera. (inc.) ± Costa i Llobera [...]

Respecte de les formes *can* i *son* cal tenir en compte aquestes regles:

– Can:

• Invariable (aglutinat) davant nom masculí començat en vocal o consonant:

ex. Can Eloi.

Can Cendra.

• Variable davant nom femení començat en vocal o consonant:

ex. Ca n’Antònia.

Ca na Pepa.

– Son: Sempre invariable (aglutinat).

ex. Son Armadans.

Son Tril·lo.

(p. 32-34)

MOREY, Jaume; MELIÀ, Joan; CORBERA, Jaume: Mètode d’autocorrecció gramatical assistida. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears, 1994.

213. Apostrofació [...]

EN

-S’apostrofen davant vocal o **h**:

n’Andreu, n’Hug...

n’Antònia, n’Helena, n’Irene... [...]

Observa els casos en què intervé la partícula **ca** (= casa)

DAVANT:	VOCAL	CONSONANT
CA + EN	CA N’Andreu	CAN Miquel
CA + NA	CA N’Antònia	CA NA Margalida

CA + ES	CA S'esmolador	CAS Capità
CA + EL	CA L'hostaler	CAL Dimoni
CA + ELS	CALS obrers	CALS teus germans

Observa els casos en què intervé la partícula **so**:

DAVANT:	VOCAL (també...)	CONSONANT
SO + EN	SON Armadans (So N'Armadans)	SON Mesquida
SO + NA	SON Amenguala (So N'Amenguala)	SO NA Moixa

(p. 104)

d. Textos per a no-catalanoparlants

YATES, Alan: *Catalan*. Londres: Teach Yourself Books, Hodder & Stoughton, 1975.

Uses of the definite article

The definite article appears in formal titles: **el senyor Oliver** (*Mr. Oliver*), **el doctor Prat** (*Dr. Prat*); but is omitted in direct address: **Sí, senyor Oliver** (*Yes, Mr. Oliver*).

The article appears before abstract nouns and before nouns used generically: **la vida i la mort** (*life and death*), **El vi és car aquí** (*Wine is expensive here*). Before personal names or surnames the definite article is often used, with little or no change of emphasis; a special case here is that **en** is used before masculine names beginning with a consonant: **l'Eduard** (*Edward*), **en Joan** (*John*), **la Maria** (*Mary*), **en Prat** (*[Mr.] Prat*).

(p. 28-29)

TERRY, Arthur; RAFEL, Joaquim: *Introducció a la lengua y la literatura catalanas*. Barcelona: Ariel, 1977.

Una notoria peculiaridad sintáctica del artículo es su uso ante nombres propios de personas, uso completamente normal y característico tanto de la lengua popular como de la literaria: *el Jaume, la Montserrat*.

Hay que tener en cuenta que el catalán, para ese uso, posee, además de las formas citadas, unas formas especiales, que, debido a su exclusiva utilización, reciben el nombre de artículo personal: son *en* y *na* (masc. y fem.) y la forma reducida *n'* que se encuentra en los mismos casos que la forma reducida del artículo general. Estas formas específicas, que eran usuales y estaban generalizadas en la lengua antigua, han decaído en el uso moderno, sobre todo la forma femenina; las connotaciones y los matices que comporta el uso en la lengua moderna de las formas específicas o las generales ante los nombres de persona están sujetos a condicionamientos geográficos y sociales difíciles de reducir a una expresión simple; cabe decir, sin embargo, que se conservan las formas específicas de una manera regular en la variante lingüística de las islas Baleares, que se caracteriza precisamente por su arcaísmo en diversos aspectos de la lengua.

(p. 31-32)

MAS, Marta i altres: *Digui, digui... Curs de català per a no-catalanoparlants 1*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Enciclopèdia Catalana, 1984.

5) L'article personal

masculí: **en**, davant un nom que comenci en consonant. Ex.: **en Jaume**, **en Ramon**, **en Lluís**

femení: **la**, davant un nom que comenci en consonant. Ex.: **la Carme**, **la Maria**, **la Teresa**

masculí i femení: **l'**, davant un nom que comenci en vocal. Ex.: **l'Ignasi**, **l'Antoni**, **l'Esteve**, **l'Anna**, **l'Helena**, **l'Imma**; però: **la Isabel**, **la Irene**

(p. 245)

Tió, Jaume: *Curs de català per a estrangers*. Vic: Eumo, 1986.

2.A.02 L'article personal

L'article definit en singular s'usa també com a article personal, però en comptes de la forma *el* usem la forma *en*.

Exemples: en Mas, en Vila, en Joan

l'Antoni, l'Anna

La Cases, la Maria

2.B.02 L'article personal

L'article personal s'usa precedint un nom propi de persona normalment sempre, llevat del cas en què es tracti d'un vocatiu, d'un nom estranger o del nom d'un català cèlebre.

Així mateix, un nom propi de persona precedit de la paraula *senyor* o derivades és introduït també sempre per l'article –definit, en aquest cas–, llevat de si es tracta d'un vocatiu.

Exemples: sóc en Mas

segons la gramàtica de Pompeu Fabra

hola, senyor Roca!

Que hi és el senyor Vila?

(p. 94-95)

4. Llengua estàndard i mitjans de comunicació

a. Llengua escrita

Un model de llengua pels mitjans de comunicació. Llibre d'estil del Diari de Barcelona. Barcelona: Empúries, 1987.

1. Article personal

L'estil informatiu sol rebutjar l'article personal (*en / el, la, l'*), que queda reservat als registres de caràcter col·loquial o familiar. Per tant, escriurem: “Jordi Pujol va parlar a la festa de CDC” i no pas: “En/El Jordi Pujol...”; “Marina Rossell actuarà aquesta nit al Palau de la Música” i no pas “La Marina Rossell...” N'exceptuarem els casos en què el registre en justifiqui l'ús (per exemple, en certes entrevistes de to molt col·loquial).

(p. 31)

COROMINA, Eusebi: *El 9 Nou. Manual de redacció i estil*. Vic: Eumo, Diputació de Barcelona, Premsa d'Osona, 1991.

6.23 ARTICLE DAVANT ELS NOMS DE PERSONA

Es prescindeix de l' **article personal** (*en, el, la o na*) davant els noms de persona. Se n'exceptuen els casos en què ho justifiqui el registre (per exemple, en entrevistes col·loquials).

. Enric Castellnou va presidir la sessió.

. Un miler de persones assisteix al recital de Maria del Mar Bonet.

(p. 136)

article personal. No s'escriu l'article personal ('en', 'na', 'el', 'la') davant del nom o dels cognoms de persones públiques o relacionades amb fets que són notícia, de personatges històrics o famosos: 'la conferència de Joan Solà', 'el recital de Maria del Mar Bonet', 'les simfonies de Beethoven'. L'article personal comporta un to de familiaritat; és per això que es pot usar en les entrevistes col·loquials.

(p. 219)

MESTRES, Josep M. i altres: *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos*. Barcelona: Eumo, Universitat de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Associació de Mestres Rosa Sensat, 1995.

6.1.1 *L'article personal*

L'ús de l'article personal davant noms de persona és un fet ben habitual a tot el domini, llevat del País Valencià.

[91] Avui no ha vingut la Núria.

[92] En Joaquim sempre té aquestes sortides.

En canvi, l'ús d'aquest mateix article davant cognoms de persona és considerat familiar o col·loquial, i en prescindim quan ens referim a personatges, tant si són històrics com contemporanis. L'evitem especialment quan fem referència al nom i al cognom –o cognoms– d'una persona.

[93] L'Ollé ha estat sempre una persona competent. (*Col·loquial.*)

[94a] * En Solà i en Pujol defensen l'ús de dos signes d'interrogació.

[94b] Solà i Pujol defensen l'ús de dos signes d'interrogació.

[95a] * En Pompeu Fabra fou un gran gramàtic.

[95b] Pompeu Fabra fou un gran gramàtic.

[96a] * La Mila Segarra ha publicat un llibre sobre Pompeu Fabra.

[96b] Mila Segarra ha publicat un llibre sobre Pompeu Fabra.

En l'àmbit polític, es produeixen asimetries del tipus següent:

[97a] * La Thatcher i el Sr. Bush han inaugurat la conferència de pau.

[97b] * La Thatcher i Bush han inaugurat la conferència de pau.

Hem de procurar que la designació dels polítics sigui paral·lela.

[97c] Thatcher i Bush han inaugurat la conferència de pau.

[97d] Margaret Thatcher i George Bush han inaugurat la conferència de pau.

[97e] La Sra. Thatcher i el Sr. Bush han inaugurat la conferència de pau.

(p. 311)

Llibre d'estil del diari Avui. Barcelona: Empúries, 1997.

4.10.5. L'article personal no és propi del registre formal a què pertanyen els gèneres periodístics. Per tant, no es farà servir mai en les informacions del diari.

(p. 61)

b. Llengua oral

LACREU, Josep: *Manual d'ús de l'estàndard oral.* València: Servei de Publicacions de la Universitat de València, 1990.

3. L'article personal

L'anomenat article personal, dit així perquè precedeix els noms propis de persona, adopta les formes *el* i *la* o *en* i *na* (aquestes, literàries en valencià): *el Jaume, la Cristina; en Vicent, na Dolors*. Aquestes formes es redueixen a *l'* i *n'*, d'acord amb els criteris generals que regeixen la morfologia de l'article: *l'Anselm, l'Encarna; n'Adolf, n'Antònia; però la Isabel, na Irene*.

En l'estàndard oral, convé restringir l'ús d'aquestes formes (sempre *el* i *la*, en tot cas) a nivells informals, ja que la familiaritat que imprimeixen al discurs fa que resulten inadequades en un to formal.

(p. 103)

CATALUNYA RÀDIO: *Orientacions lingüístiques*. 1995. [Edició d'ús intern]

25. L'article personal. En el registre oral formal, l'estil informatiu i totes aquelles situacions en les quals domini la convenció informativa rebutgen l'article personal, que queda reservat als registres informals de caràcter col·loquial o familiar. Exemples: "Schuster ha declarat que se'n vol anar a Alemanya", i no pas "en Schuster..."; "Jordi Pujol arribarà a Estrasburg aquesta tarda" i no pas "en Jordi Pujol..." Aquesta convenció és habitual a tots els mitjans de comunicació en català.

CATALUNYA RÀDIO: *Orientacions lingüístiques*. 1999. [Edició d'ús intern]

40. L'article personal. En el registre oral formal, l'estil informatiu i totes aquelles situacions en les quals domini la convenció informativa rebutgen l'article personal, que queda reservat als registres informals de caràcter col·loquial o familiar. Exemples: "Josep Pla, l'escriptor de Palafrugell", i no pas "en Josep Pla"; "Jordi Pujol arribarà a Estrasburg aquesta tarda" i no pas "en Jordi Pujol..." Tampoc no és propi del registre formal usar l'article femení davant els noms de dona; en molts casos pot tenir un to despectiu. Així, en context formal no direm "l'Arantxa Sánchez Vicario", "la Graf", sinó "Arantxa Sánchez Vicario", "Sterffi Graf"; tampoc direm "la Rahola" o "la Vintró" en els contextos en què no diríem "el/en Maragall"; direm doncs, "Pilar Rahola" / "Eulàlia Vintró", "Rahola" / "Vintró", "la regidora Rahola / Vintró"; "la senyora Rahola / Vintró"... en paral·lel amb la manera d'anomenar els homes: "Maragall, Pasqual Maragall, l'alcalde Maragall, el senyor Maragall..."

TELEVISIÓ DE CATALUNYA: *El català a TV3. Llibre d'estil*. Barcelona: Edicions 62, 1995.

e) Les formes de l'article personal són les tradicionals: per als noms masculins, **en** o **el** (segons els dialectes), **l'** (davant vocal); i per als noms femenins, **la**, **l'** (davant vocal).

En registres formals no hem de fer servir mai aquest article, ja que imprimeix familiaritat.

Ex.: Tenim amb nosaltres Jordi Savall.

(p. 78)

TELEVISIÓ DE CATALUNYA: *Criteris lingüístics sobre traducció i doblatge*. Barcelona: Edicions 62, 1997.

2.1 ARTICLE PERSONAL [...]

Les formes de l'article personal són les tradicionals: **en**, **el**, **l'** (per als noms masculins) i **la**, **l'** (per als femenins). No es practicarà mai en els nivells formals però, en canvi, resulta adequat per als informals i diàlegs en general, incloent-hi els subtítolats, llevat de quan es tracta de contextos històrics molt antics (bíblic, Imperi Romà).

(p. 19)

5. Llenguatge administratiu

a. Administració pública

BADIA I MARGARIT, Antoni M.; DUARTE I MONTSERRAT, Carles: *Formulari administratiu*. Barcelona: Curial, 1979.

[...] El català posseeix també un article personal de tractament respectuós, que correspon al mot castellà "don". Aquest article de tractament s'escriu sempre amb la primera lletra en majúscula [...]

Exemples:

En Pere Estruc i Garcia

N'Antoni Mas i Roca

Na Teresa Martí i Vidal

Na Isabel Fabra i Butxaca

N'Ida Martínez i Torres

N'Àngels Brossa i Company

El català posseeix encara un altre tractament de respecte: la forma “Senyor/a.” No utilitzarem, però, la construcció “Senyor En/N’...” ni “Senyora Na/N’...” Podem fer servir “En Pere Estruc i Garcia”, o bé “Senyor Pere Estruc i Garcia”, però no l’esmentada combinació. A més, distingirem l’ús de l’article personal de respecte (En/Na/N’) del de la forma “Senyor/a” perquè el primer implica un tipus de relació menys tibant, menys jeràrquic, menys cerimoniós que el segon.

(p. 33-34)

DUARTE I MONTSERRAT, Carles: *Curs de llenguatge administratiu català*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 1979.

[...] el català posseeix els articles el (l’)/la (l’), en (n’)/na (n’) i En (N’)/Na (N’), que poden precedir els noms personals, i direm, també, que hi concorden; pel que fa a l’ús, però, direm que, en un nivell familiar o col·loquial, trobem, dins la parla de Barcelona, les formes en(n’), el(l’) i la(l’); en un nivell culte o literari, trobem les formes en(n’) i na(n’), i, en l’ús administratiu o oficial, trobem les formes En (N’) i Na (N’), p.e.: “Avui he vist en Pere a la Universitat”, “S’assegué na Mercè al vell balancí que mirava sempre el mar” o “N’Antoni Rius i Garcia, nascut a Vic, comarca d’Osona, el dia 25 d’abril de 1942...”

(p. 7)

[...] substituïrem “Don...” per “Nom:...” o “En/Na/N’...”, p.e.: “Don Jesús Garcia i Rius” passarà a ser “Nom: Jesús Garcia i Rius” o “En Jesús Garcia i Rius”.

Els articles personals que acostumen de ser emprats en català són els següents: el(l’)/la(l’), en(n’)/na(n’), En(N’)/Na(N’). Tal com us avançarem a l’inici del primer dels temes, fem servir unes formes o altres segons el tipus de context en què sigui usat l’article i segons el tractament que donem a la persona que l’article precedeixi. Concretament, els articles propis del llenguatge administratiu són “En/Na/N’”. D’acord amb aquest criteri, no utilitzarem construccions de l’ordre de “la Maria Codina i Brossa” dins el llenguatge administratiu, ni tampoc no s’escaurà de dir “Na Maria Codina i Brossa” dins el llenguatge col·loquial de Barcelona, posem per cas.

També podem considerar com a acceptable la forma “El/la senyor/a...” – p.e.: “La senyora Isabel Grinyó i Ferrer”–, sempre que no vagi seguida de l’article personal “En/Na/N’”, com a les construccions “El senyor En Joan Pratdesaba i Miquel” o “La senyora N’Àngels Brossa i Companys”. Així mateix, no ens volem estar de dir que convé de treure importància al rang, a la titulació de les persones dins el llenguatge administratiu, fet que contribuirà, sens dubte, a modernitzar-lo i a fer-lo més cordial, menys tibant. Per tant, fins i tot les formes com “senyor/a”, convindria que anessin desapareixent dels documents oficials i se substituïssin pels articles personals o per construccions de l’ordre de “Nom: Maria Codina i Brossa”.

(p. 32)

DUARTE, Carles; ALSINA, Àlex; SIBINA, Segimon: *Manual de llenguatge administratiu*. Barcelona: Escola d’Administració Pública de Catalunya, Generalitat de Catalunya, 1991.

(e) *Els tractaments generals*. Com a titulació general del llenguatge administratiu català, aplicable a qualsevol persona de dins i de fora de l’administració, tenim la forma “senyor/a”, que es pot fer precedir, quan correspongui, de la titulació específica pertinent al cas (p. ex. “Molt Honorable Senyor...”, “Excel·lentíssim Senyor”, etc.).

Una altra titulació amb llarga tradició en el llenguatge administratiu català és la forma *En/Na/N’* (amb la inicial amb majúscula), que, a més, és recollida al DGLC com a tractament de respecte i de cortesia, amb un valor diferent de la forma *en/na/n’* (amb minúscules), que és un simple article personal.

La forma *En/Na/N'* es presta a ser molt usada en llenguatge administratiu actual perquè és equivalent a la forma “Don/Doña”, tan usual en el llenguatge administratiu castellà. Ara bé, no sembla gaire recomanable d'utilitzar habitualment la forma *En/Na/N'* perquè enlloc del domini lingüístic català no té el valor de tractament administratiu de respecte i cortesia.

A més, en algunes zones ha desaparegut fins i tot l'article personal *en/na/n'* (de vegades mantenint únicament la forma masculina no apostrofada *en*), de manera que en aquestes té un evident to arcaïtzant, i en les zones en què es manté l'article personal *en/na/n'* té un valor col·loquial difícilment compatible amb el de cortesia que hauria de tenir *En/Na/N'*. Com que no és una forma incorrecta no podem desautoritzar-ne l'ús, però sí que el desaconsellem sobretot perquè disposem de la forma *senyor/a*, més general (recordem que *En/Na/N'* només es pot emprar precedint un nom propi de persona, mentre que *senyor/a* es pot emprar en aquest cas i també davant el nom d'un càrrec –”senyor president”, “senyor conseller”, etc.– o sense precedir cap nom) i més normal dins la llengua.

(p. 93)

Hi ha també altres recursos per evitar l'ús de la forma *En/Na/N'*, que escauen més a un llenguatge administratiu modern, pràctic i directe. Així, per exemple, en una instància no cal indicar el bloc de dades d'identificació de la persona sol·licitant amb aquest tractament sinó que es pot recórrer a fórmules com:

“Nom: ....., que visc a .....”

o bé

“....., que visc a .....”

en comptes de

“En/Na/N' ....., que viu a .....”

La forma que sempre cal rebutjar és la combinació de *senyor/a* i *En/Na/N'*, és a dir, *Senyor En* i *Senyora Na* (copiant el castellà *Señor Don* i *Señora Doña*) ja que és una redundància totalment innecessària i impròpia del nostre llenguatge administratiu actual.

No cal dir que la forma *Don/Donya*, que s'ha usat sovint en el llenguatge administratiu català per influència del castellà, és absolutament incorrecta i que el tractament *dom* pot aparèixer davant del nom de persones d'un orde religiós, com ara els monjos benedictins.

(p. 93-94)

Telèfon lingüístic. Barcelona: Consorci per a la Normalització Lingüística, Direcció General de Política Lingüística, 1993. [Edició fotocopiada d'ús intern]

Text 215

Què hem de dir: Pau Casals o “en Pau Casals”?

Quan parlem, encara que no es fa a tot arreu igual, solem posar un article davant dels noms de persona. Diem en Carles i no “Carles”, sense article; o bé l'Enric i la Magda i no pas “Enric” i “Magda”.

A diferència del castellà, aquest article no té cap matís de vulgaritat en català. Només dóna un to de familiaritat, que resulta inadequat davant de noms de personatges històrics i famosos, especialment estrangers.

Aquesta observació, l'hem de tenir present sobretot en la llengua formal. En la conversa informal és ben lògic que utilitzem aquests articles.

Per aquesta raó parlem d' unes declaracions de Gorbaxov i no “d'en Gorbaxov”, d'una actuació de Pau Casals i no “d'en Pau Casals”; i així mateix d'una novel·la de Mercè Rodoreda, de quadres de Van Gogh o de les simfonies de Beethoven.

(Direcció General de Política Lingüística. Barcelona, maig de 1993)

Text 602

Es poden fer servir “Don”, “Doña”, “Senyor En” i “Senyora Na” com a formes de tractament?

En castellà, quan en una situació formal es diu el nom d'una persona, s'usa el mot “Don” i també el tractament “Señor”. Per exemple: “Don Pedro Jiménez” o “Señor Don Pedro Jiménez”. En català, en situacions formals com aquestes, què hem de dir: “Don”, senyor o potser “Senyor Don”?

En català, no hi ha cap necessitat de copiar la paraula castellana “ Don” ni tampoc l’estructura “Senyor Don”. No és correcte dir ni “Don Jordi Garriga” ni “Senyor En Jordi Garriga”, perquè es fa un calc del castellà “Señor Don”. N’hi ha prou de dir o escriure senyor o senyora, com a tractament universal. Així direm: Senyor Jordi Garriga i Senyora Maria Calsapeu. Aquest és també el criteri adoptat per l’Administració de la Generalitat en les seves relacions amb els ciutadans i les ciutadanes.

Antigament, el tractament de senyor només s’adreçava a Déu i al rei, perquè això equivalia a reconèixer que tenien dret a disposar del qui parlava. A qualsevol persona se li deia En o Na, com a tractament de respecte: En Joan, Na Blanca.

Però aquest tractament de cortesia es va anar afeblint fins a convertir-se en un simple article personal. Avui es fa servir sobretot la forma masculina davant dels noms propis començats en consonant. Diem: en Pere, en Joan. En canvi, els noms d’home començats en vocal i els de dona porten l’article el, la: l’Antoni, la Mercè.

Però no es fa pas a tot arreu igual. A les Illes Balears, per exemple, s’ha mantingut viu el tractament en i, fins i tot el femení na. Allà es diu: na Joana, n’Antoni.

En resum, doncs, en català farem servir el tractament senyor o senyora i evitarem les formes castellanes “Don” o “Doña” i les formes “Senyor En o Senyora Na”. (Direcció General de Política Lingüística. Barcelona, maig de 1993)

SOLÀ, Joan: *Llibre d’estil de l’Ajuntament de Barcelona*. Barcelona: Regidoria d’Edicions i Publicacions, 1995.

1.6.2 L’article personal

L’article personal no s’usa en textos de caràcter formal:

Van convocar Joan Martínez a les 12 h. i Josepa Ferrer a les 12.30 h.

[No: Van convocar el/en Joan Martínez a les 12 h. i la/na Josepa Ferrer a les 12.30 h.]

En aquell moment va intervenir Josep López, que va fer notar...

[No: ...va intervenir el/en Josep López...]

En la campanya usem una imatge de Madonna en un concert

[No: ...una imatge de la Madonna en un concert]

Aquest article només és adequat en casos poc formals:

Si passes pel Casal el dissabte al vespre, l'Albert Pla et dedicarà un dels seus discos

(p. 40)

Criteris lingüístics. València: Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació i Ciència – Comercial Denes, 1995.

XI. TRACTAMENTS

Per a referir-se al receptor d'un document, es pot usar el tractament de *vós* com el de *vosté*. En qualsevol cas, cal parar esment a mantenir coherentment el tractament triat al llarg de tot el document.

D'acord amb la **vostra** sollicitud, **us** trametem la documentació requerida.

o bé

D'acord amb la **seua** sollicitud, **li** trametem la documentació requerida.

Com a tractament de cortesia, de manera general són preferibles les formes *senyor/senyora* a les formes *en/na*.

(p. 29)

b. Universitats

UNIVERSITAT DE BARCELONA. SERVEI DE LLENGUA CATALANA: *Criteris lingüístics*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1989.

56. Tractaments

[...] - En general, és recomanable no usar els articles personals. El tractament emprat en llenguatge administratiu és *senyor/senyora*, i no *en/na*.

(p. 41)

SERVITJE I RIERA, Albert: *Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 1996.

3.2.5. *L'article personal*

En registres formals, els articles personals *el* i *la* només s'han d'utilitzar davant, si és el cas, del tractament genèric o protocol·lari que correspongui a una persona, però no pas davant del nom i cognoms d'una persona introduïda directament.

Convé recordar, d'altra banda, que tampoc no s'han d'utilitzar els articles *En* i *Na* com a tractaments de respecte (en el que vindria a ser un equivalent del *Don/Doña* castellà), ja que aquest ús es considera arcaic.

la Sra. Anna Cadafalch és la nova secretària en funcions; el prof. Pous és un dels autors d'aquest informe; el Molt Honorable Senyor Joan Raventós i Carner, president del Parlament de Catalunya

Però: Isabel Puig i Pere Antich han estat nomenats vocals de la Comissió; Pompeu Fabra va codificar i normativitzar la llengua catalana; Macià i Companys van ser presidents de la generalitat de Catalunya

En canvi, en situacions informals i col·loquials pròpies del llenguatge oral, en què es designen les persones únicament pel nom de pila i, eventualment, pel nom i el cognom o cognoms, cal referir-s'hi sempre amb els articles personals *el* o *en* per al masculí (*el Lluís; l'Andreu; en Jaume*) i *la* –*na* es considera dialectal, propi del baleàric– per al femení (*la Núria; l'Anna*). (p. 51)

c. Entitats privades

Llibre d'estil. Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. Barcelona: Direcció de Comunicació de la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, 1991.

ARTICLE

[...]

Personal en, na, el i la

- No usarem l'article personal, ni amb valor de cortesia (*En* i *Na*, com a equivalent al castellà *Don* i *Doña*) ni amb simple valor d'article (*en, na, el, la*; ús impropï del llenguatge administratiu).

En comptes de

En Jordi Curós i Piqué

Na Maria Espadaler

Hem parlat amb en Ramon Pinyol

Escriurem

Jordi Curós i Piqué o senyor

Jordi Curós i Piqué

Maria Espadaler o senyora Maria Espadaler

Hem parlat amb Ramon Pinyol

- En les comunicacions originades i destinades a les Illes Balears, on aquest article és molt viu, es pot utilitzar si es creu convenient (i va en minúscula). (p. 22)

SERENA I BARROBÉS, Pura: *Manual d'estil. Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona*. Barcelona: Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona, 1995.

L'article personal: en, na, el la

No usarem mai l'article personal:

- ni amb valor de cortesia (*En, Na*, com a equivalents del castellà *Don, Doña*),
- ni amb simple valor d'article.

EN COMPTES DE

Na Joana Puig

Va telefonar **al** Josep Llop.

ESCRIUREM

Joana Puig

Va telefonar a Josep Llop.

(p. 15)

Tractament general en les comunicacions de la Cambra

[...]

■ *En, Na, N'*

No utilitzarem el tractament d'article personal *En, Na* o *N'*.

(p. 51)

Annex 8

Narrativa cinematogràfica **(guions)**

1. Sèries de televisió

a.

ESTACIÓ D'ENLLAÇ

EPISODI TRENTA-TRES

19-6-95

“VIRUS”

GUIÓ: Jaume Cabré / Piti Español / Manuel Bonany

DIRECCIÓ: Xavier Berraondo

PRODUCCIÓ EXECUTIVA: Joan Bas / Montse Polo

TV3

EDUARD

Què fas?

MANEL

No, a veure si estic trepitjant merda.

EDUARD (per ajudar-lo):

Cinc mil peles que demà al matí et concedeixen la indemnització...

MANEL (fa un gest “que dius ara!” però):

Fet.

Li dóna la mà per encaixar. Però refrena el gest.

Cinc mil? Massa poc.

EDUARD

Deu mil. (Per no callar):

El teu bigoti.

Al Manel li ha fet gràcia. Assenyala l'Eduard:

MANEL

Vinga: el meu bigoti contra la teva barba.

EDUARD

No, la barba no... **La Glòria** em mataria.

MANEL

A **la Glòria** li agrada aquesta mena de borrissol
que et creix aquí?

EDUARD (coqueteria masculina):

Està boja per aquesta barba...

MANEL (en broma però punyent):

Quin mal gust.

EDUARD («Ah, sí? doncs»):

Tu t'has vist aquesta merdeta que t'ha sortit aquí?

MANEL

Enveja punyetera.

Rient-se'n, passant-se la mà afectadament i comparativa per bigoti i barba:

EDUARD

Sí...

MANEL (seriós, li assenyala la barba):

Juga-te-la, si tens pebrots. (Enèrgic): Que jo m'hi jugo el bigoti!

EDUARD

Un bigoti és més petit. I el teu és una merda.

Estan picats, amics però picats. L'etern masculí, diguem.

MANEL

Vinga, si tens nassos: el bigoti contra la teva barba. Que demà al matí no em confirmen la indemnització.

L'Eduard no es decideix. El Manel el burxa:

No tens pebrots...

L'Eduard continua dubtant.

Ets tan presumit que ets incapaç de tocar-te un pèl...

EDUARD

Molt bé: tu t'ho has buscat.

Ara és ell qui avança la mà per encaixar. Encaixen. El Manel fa un gest d'avertiment:

MANEL

I després no et tiris enrere, eh? Per **més Glòria** que...
Els deutes de joc són sagrats...

L'Eduard li imita el gest mentre el Manel comença a marxar cap al bar:

EDUARD

Li queden peques hores de vida a aquests pelets
que tens aquí!

MANEL

Ha! Creu-t'ho! (Assenyalant-li la barba):
Guanyaràs molt, ben afaitat.

I se'n va cap al bar. [...]

b.*

Títol:	NISSAGA DE PODER
Cadena:	TV3
Data emissió:	2.1.1997
Producció:	TVC; 1996-1998
Autor:	Josep M. Benet i Jornet
Direcció:	Sílvia Quer, Jordi Roure, Ildefons Duran, Sònia Sánchez, Javier Arazola, Àngela Martínez

*El text que segueix no és el guió del capítol, sinó que n'és la transcripció i l'ordenació a partir de l'enregistrament de l'emissió televisiva. Hi he restituit aproximadament les didascàlies, o acotacions amb les indicacions escèniques, en les quals utilitzo el sistema *en, l' i la, l'* davant el nom dels personatges. Els parlaments o rèpliques presenten la forma d'article personal que hi utilitzen els actors i les actrius.

Capítol 416

Escena I

AGUSTINA, MARÇAL, MAURICI, TERESA, TONI

A casa dels Castro. L'Agustina prepara el dinar; en Marçal escriu sobre la taula del menjador; en Maurici i en Toni llegeixen al sofà.

AGUSTINA: Va, **Marçal**, recull tot això, que hem de dinar, eh.

MARÇAL: A aquest pas no acabaré l'article pel col·leccionable, eh.

AGUSTINA: Doncs te'n vas a la teva habitació, i allà no t'empiparà ningú. Sents?

L'Agustina se'n va cap al sofà.

AGUSTINA: I vosaltres, què... parella. Podríem anar parant taula?

MAURICI: Ah, sí... Va, vinga, **Toni**. Vinga a treballar!

Arriba la Teresa.

TERESA: Hola...

AGUSTINA: Hola, **Teresa**...

TERESA: Què, com tenim el dinar? Tinc una mica de gana, eh.

AGUSTINA: Doncs això ja... gairebé és a punt. De seguida dinem.

MAURICI (*A la Teresa*): Caram, quines presses. Vols dir que no hauries de prendre-t'ho una mica més amb calma?

MARÇAL (*A la Teresa*): No li facis cas. Està nerviós des de que va saber que participaries en el cara a cara amb **el Tubau**.

TERESA: No és l'únic, eh. Joestic com un flam.

MARÇAL: **Teresa**... que te'n sortiràs!

TERESA: Em vaig precipitar. Si no em dones un cop de mà, **Marçal**, ho tindrem magre. La legislació europea sobre granges de porcs és més complicada del que em pensava.

MARÇAL: Aquesta nit ens ho mirarem amb calma. Ara me'n vaig, que si no... faré tard.

MAURICI: Que no et quedes a dinar o què?

MARÇAL: No, he quedat amb **l'Elena** a **Cal Xato**. Ahir vam estar parlant amb **el Ricard** i... No, escolta, no hi ha manera, eh. No accepta que ens e n'anem a viure junts.

TONI: Si aquest nen és un imbècil!

MARÇAL: Aquest nen té problemes. I tu, el que has de fer és intentar ajudar-lo. D'acord? Tu, el primer.

TONI: Ah, jo, el primer, per què?

MARÇAL: Doncs perquè eres el seu amic i perquè... t'ho demano jo. D'acord?

TONI: D'acord...

MARÇAL: Ens veurem aquest vespre. 'déu.

TERESA: 'déu.

MAURICI: 'déu. (*A la Teresa*) I què... no vols que t'ajudi a preparar el debat, jo, eh?

TERESA: Si em vols ajudar, jo, encantada, eh.

MAURICI: No veus... que **en Tubau** és un gat vell. Se't halarà viva, home. Ell està acostumat a fer debats. Si ell sap del que parla i, en canvi, tu...

TERESA: I jo? No sé de què parlo, jo?

MAURICI: No, no. Jo no vull dir això, sinó...

TERESA: Mira, escolta, no ho arreglis que encara ho espatllaràs més. I en lloc de renyar-me tant, el que hauries de fer és donar-me una mica de moral, eh.

TONI: Veig que avui també tindrem un dinar animadet...

MAURICI: Tu, calla, eh. Tu, calla. El que hauries de fer és estudiar i no suspendre. Per cert, ja li has dit amb **en Xavier** allò... de les classes?

TONI: Encara no... És que...

MAURICI: És que, és que, és que... i a què esperes?

TERESA: Escolta, **Maurici**. Vols fer el favor! Deixa'l estar, pobre nano!

MAURICI: I tu, vols fer el favor de no defensar-lo? Aquí, tothom fot el que vol: l'un se'n va sense dinar, l'altre suspèn. I tu... però tu, escolta'm, què et creus que ets tu?

TERESA: Jo?

TONI: Però, voleu parar de discutir? Me'n vaig a estudiar, us ho prometo! Ara mateix m'hi poso.

MAURICI (*A en Toni*): Escolta'm, tu! Que encara no hi acabat, eh, jo. Espera't.

(*Asserenat i misteriós, li dóna una carta*) Té... això, que és per tu. No sé... em sembla que és de Lleida...

TONI (*Llegint el remitent de la carta*): És de **la Sònia**. És pòtens, uè!

MAURICI: I què, aquesta casa? Que no es dina?

Escena II

EDUARD, MARISTANY

AL DESPATX DE L'EMPRESA MONSOLÍS.

MARISTANY: M'alegro de veure't pel despatx, **Eduard**. Després del que ha passat, noi. Ho sento, de debò.

EDUARD: Gràcies, **Maristany**.

MARISTANY: He... He preparat un informe sobre l'assumpte del nou etiquetatge.

EDUARD: Molt bé. Poseu-vos d'acord amb **l'Eulàlia** i me'n dieu alguna cosa.

MARISTANY: Queda pendent l'assumpte del nou cap de producció. L'altre dia en van parlar...

EDUARD: Sí... Des que se'n va anar **el Roger**, no hem trobat ningú per ocupar el seu lloc. Però tinc una alternativa: **en Martí Melendres**. Aquest és el seu currículum.

MARISTANY (*Llegint el currículum*): Mmm. Experiència, no n'hi falta.

EDUARD: Durant deu anys ha estat cap de producció de les caves **Can Barot**. Ha escrit una carta: vol canviar d'aires. Ho hem d'aprofitar.

MARISTANY: Si hem de fer cas del que ens diu, és la persona ideal per ocupar el càrrec.

EDUARD: He de quedar amb ell per tenir un primer canvi d'impressions; m'agradaria fer-li una oferta.

MARISTANY: Vols que hi sigui, jo?

EDUARD: Hm, i **l'Eulàlia**, també. Per cert, no crec que trigui gaire. Us mireu el seu currículum i me'n dieu alguna cosa.

MARISTANY: Molt bé.

EDUARD: Deu tenir altres empreses al darrere; no vull que se'ns adelantini.

MARISTANY: No pateixis. O la setmana que ve treballa amb nosaltres o jo no em dic **Maristany**.

EDUARD: Molt bé. Bé, ara me n'he d'anar, eh. Tinc una reunió amb exportació. Si vols esperar **l'Eulàlia** aquí, no crec que trigui.

MARISTANY: D'acord.

EDUARD: Fins ara. (*Se'n va*)

MARISTANY: Adéu.

En Maristany es queda i consulta el currículum.

MARISTANY (*Parlant a través de l'interfon*): **Maria Àngels**, vols venir un moment, sisplau?

Escena III

CISCO, ELENA, MARÇAL, RIUS, GENDRE D'EN RIUS

AL BAR DE CAL XATO.

CISCO (*Adreçant-se a la taula on hi ha asseguts en Marçal i l'Elena*): Què, unes tapetes? Avui és el primer dia que tinc patates braves. Mira, us en poso un platet i les tasteu. Ep, paga la casa.

ELENA: Ha, ha, gràcies.

RIUS (*Des de la barra, al costat del seu gendre*): Noi, això cada dia recorda menys el bar **del Xato**. Ja li has comunicat tots aquests canvis?

CISCO: No, no, no. Encara no.

GENDRE D'EN RIUS: Ai, no sé pas com s'ho prendrà...

CISCO: Mira, mentre el negoci rutlli, **el Xato** s'ho prendrà bé.

RIUS: La que no deu estar gaire contenta deu ser **la Montserrat Capdevila**. Heu llegit l'últim capítol d'*Hereus de sang*?

L'ESCENA SE CENTRA EN L'ELENA I EN MARÇAL.

MARÇAL: I per què no m'ho deies immediatament?

ELENA: Perquè en volia estar ben segura. Aquest matí, quan s'ha llevat l'hi he tornat a preguntar, i m'ha dit que sí, que li sembla bé que anem a viure tots tres junts.

MARÇAL: Ostres, no m'ho puc creure. Però com ho has aconseguit?

ELENA: Tant se val. El que importa és que ell hi està d'acord; amb una condició.

MARÇAL: Quina condició?

ELENA: Que no li posis mai la mà a sobre.

MARÇAL: Què...? Pegar-li, jo? Pe... pe... però com se li ha acudit?

ELENA: Noi, té mals records. Quan vol pot ser un corcó.

MARÇAL: Està bé. Tindré paciència.

ELENA: De debò?

Hi intervenen tots els que són al bar.

MARÇAL (*Cridant*): Cal dir que no? **Cisco**, obre una ampolla de cava i convida el personal, que pago jo.

RIUS: Es pot saber què celebrem?

MARÇAL: Que **l'Elena** i jo ens-e n'anem a viure junts.

ELENA: Amb el nano.

MARÇAL: Amb el nano.

CISCO: Ah, sí? Doncs que no us passi re.

MARÇAL: Però tu i jo ho podríem celebrar d'alguna altra manera, no?

RIUS: Ha, ha, ha.

L'ESCENA ES TORNA A CENTRAR EN L'ELENA I EN MARÇAL.

ELENA: Com vols que ho celebrem? No tenim peles. I no vull que el teu germà ens torni a enganxar.

MARÇAL: Ah, va ser divertit...

ELENA: Sí, home...

MARÇAL: En tot cas, ho podríem tornar a provar...

ELENA: No tracto... No vull que li tornis a demanar el pis **al Pep**.

MARÇAL: No... pensava... lloga'ls-hi.

ELENA: A hores?

MARÇAL: Bah, dona, no. He estat parlant amb **el Pep**. Tu saps que no li van bé les coses, oi? Doncs **el Pep** i **la Lluïsa** s'han plantejat llogar el pis per acabar de pagar el crèdit.

ELENA: És un pis maco...

MARÇAL: I cèntric.

ELENA: En deuen demanar molts calés...

MARÇAL: No! Només 60.000...

ELENA: Només!

MARÇAL: Bah, dona. Sí o sí?

ELENA: Sí.

MARÇAL: Sí.

ELENA: Sí.

Es fan un petó i se n'adonen tots els que són al bar.

RIUS: Ei, ei, ei, parella! A veure si us hauran de treure per organitzar un escàndol...
Ha, ha, ha...

L'ESCENA ES TORNA A CENTRAR EN L'ELENA I EN MARÇAL

ELENA: M'encantarà, aquesta casa. Hi haurem de fer uns quants canvis per fe'ns-e-la una mica més nostra...

MARÇAL: Ep, ep, no t'embalis. Primer hem de parlar amb **el Pep i la Lluïsa**, i tornar a veure el pis, que només l'hem vist una vegada, eh.

ELENA: No insisteixis; no vull que **el Toni i el Xavier** ens tornin a enganxar.

MARÇAL: Com deuen riure cada vegada que hi pensen...

HI INTERVÉ EN CISCO.

CISCO: Ah, bé, mira: dues copetes de cava, eh, i unes braves marca de la casa.

MARÇAL: Braves amb cava?

CISCO: Sí, sí, sí. Tasteu-les i ja em direu el què... Va...

MOMENT DE SILENCI MENTRE L'ELENA TASTA LES PATATES.

CISCO: Què, com estan?

ELENA: Fredes!

CISCO: Me cago en l'ou!

Escena IV

TONI, XAVIER, RICARD GRAU

A casa dels Castro.

TONI: I el meu pare s'ha encaparrat que algú m'ha de fer classes de mates.

XAVIER: Doncs segons qui te les faci, que no et passi res, eh.

TONI: O no; que no et passi res a tu.

XAVIER: A mi? Per què?

TONI: Doncs perquè li he proposat que siguis tu qui em dongui les classes. I no li ha semblat malament, no.

XAVIER: Jo?

TONI: Si ens ho passarem bé, i, a més a més, et pagarà totes les hores... Què més vols?

XAVIER: No, si encara catejaràs per culpa meva, eh.

TONI. No, home, no... Mira (*Li ensenya el llibre de matemàtiques*), si no és tan difícil...

Entra en Ricard Grau.

RICARD: Hola.

TONI: Ei, **Grau**. Què, què vols?

RICARD: M'ha demanat la meva mare que fem les paus.

TONI: Ja. El meu germà també m'ho ha demanat. Sembla que no ens queda més remei que... que tornar a ser amics, oi?

Es donen la mà.

RICARD: Què, estudiant mates...

TONI: Sí, és que ara... el Xavier me'n fa classes...

RICARD: Aquest? Ho tens clar, **Castro!**

XAVIER: Segur que tu ho faries millor, no?

TONI: Va, ara no comencem, eh.

RICARD: Si vols catejar, a mi me la sua, saps?

TONI: Mira, em pensava que havies vingut a fer les paus...

RICARD: Perquè m'ho ha demanat la meva mare. Si fos per mi...

TONI: Ah, doncs, per nosaltres no cal que ho facis. Veus aquella porta? Doncs si te'n vas ens faràs un gran favor.

RICARD: Ets tan capullo com el teu germà. Deu ser cosa de família.

XAVIER: Tu, què vols? Que et foti una hòstia, imbècil?

RICARD: No tinc ganes de cascar-te, nen.

En Ricard Grau se'n va.

XAVIER: No sé com no li saltes al coll...

TONI: Doncs perquè **en Marçal** diu que no... que no...

XAVIER: Sí, ja ho sé, però continuo pensant que li aguantes massa, aquest imbècil!

TONI: És igual, bah. Tinc altres coses al cap més importants... **La Sònia** m'ha escrit, saps?

XAVIER: Ah, sí? I què et diu?

TONI: Doncs que està bé i que, que em troba molt a faltar (*Li ensenya la carta.*).

XAVIER: Per què no me la llegeixes?

TONI: Perquè... perquè és personal això, eh.

XAVIER: Tio, però som amics, no? I els amics no tenen secrets.

TONI: Va, està bé. Però no te ne'n fotis, eh. "Estimat **Toni**..."

XAVIER (*Burlant-se'n*): Brrr... "Estimat **Toni**..."

TONI: Si te ne'n fots, paro, eh.

XAVIER: No, no, ja, segueix.

TONI: "...Tenim una casa molt maca. Jo he començat a anar a l'insti. Lleida està bé, però em sembla trista i grisa, perquè m'agradaria ser a prop teu. Tinc tantes ganes de veure't... Tant de bo m'hagués amagat a les golfes, com em vas proposar..."

XAVIER: Això li vas dir?

TONI: Continuo o què?

XAVIER: Sí, continua, sí...

TONI: "...T'estimo, **Toni**. I penso en tu a totes hores. Però sobretot de nit quan tanco els ulls, m'imagino que estem junts i me'n recordo del primer petó que ens vam fer, i com et vas posar de vermell. Estaves tan guapo..." I la resta ja no te la puc llegir.

XAVIER: Ostres... Com m'agradaria que algú m'escrivís una carta com aquesta... Ai!

c.

Títol: **ROSA**
Data emissió: 25.9.1995
Cadena: TV3
Producció: TVC, 1995
Autor: Josep M. Benet i Jornet, Joan Marimon
Direcció: Enric Banqué
Realització: Enric Banqué

CAPÍTOL - 28V2

SEQ. 1. PIS ROSA. INT. DIA (8.30)

ANNA PARLA AMB MARTÍ DE JAUME. NURI TRUCA DES DE LA LLIBRERIA

MARTÍ, AMB PIJAMA, ENTRA AMB CARA DE MALHUMOR PERSEGUID PER UNA ANGOIXADA ANNA. (EL RITME HAURIA DE SER NOTABLEMENT RÀPID I MAI COM EN AQUESTA ESCENA ANNA S'HAURIA DE MOSTRAR DISPOSADA A ARRIBAR FINS ON CALGUI -A ENFADAR-SE I TOT AMB ROSA- PER TAL D'ESBRINAR QUÈ ESTÀ PASSANT AMB JAUME.)

MARTÍ.-

Que no, **Anna**, passa de mi! La mare m'escanyarà si m'inxampa parlant amb tu **del Jaume!**

ANNA.- (*Enfadant-se:*)

Digue'm el que sàpigues!

MARTÍ.- (*Volent tornar a l'habitació:*)

Me'n torno al llit.

ANNA.- (*Barrant-li el pas:*)

Sé que és viu!

MARTÍ.- (*Es queda parat:*)

Com ho saps? Què...?

ROSA ENTRA. ÉS A PUNT D'ANAR-SE'N A LA LLIBRERIA. LA PRESENCIA DE ROSA FA CALLAR EN SEC MARTÍ.

ROSA.- (*A Martí, com si tal cosa:*)

T'has llevat? Avui és dissabte, eh? (*A l'Anna:*) Anem, **Anna**? Es tard. **La Nuri** ja deu ser a la llibreria.

ANNA.-

Mare, sé que **el Jaume** és viu. **El Lluís** el va veure i va parlar amb ell!

ROSA.-

Què dius, filla? (*A Martí, amb ràbia:*) Qui t'ha omplert el cap...?

MARTÍ.-

Eh, que jo estava clapant! A mi no m'emboliqueu!

ANNA.- (*Decidida, dura:*)

No, **Martí**, em diràs tot el que saps! (*Gairebé enfadada, a Rosa:*) Mare, és viu! Vull saber què està passant!

ROSA.-

Ai, **Anna**...

MARTÍ.-

L'únic que sé és que el vaig veure al Casino i que el seu nom estava al registre d'un hotel de Manresa...

ANNA.-

El seu nom? **Jaume Balcells**?

MARTÍ.-

Jaume Balcells, sí senyora!

ROSA.-

Tu l'has tornat a veure? Has parlat amb ell?

MARTÍ.-

No. Perquè el molt punyetero se'm va escapar...

ROSA.- (*Sospirant:*)

Què punyetero ni punyetero! Si és mort!

MARTÍ.-

Va estar una setmana a Manresa, i jo de poquíssim no el pesco. Vaig estar a la seva habitació de l'hotel! Just després que fotés al camp!

ANNA.-

On se'n va anar?

MARTÍ.-

l jo què sé! Vaig anar a Barcelona. **La Cristina...**

ROSA.- (*Ràpida:*)

Què en sap **la Cristina**?

MARTÍ.-

Res.

ROSA.- (*Victoriosa, a Anna:*)

Veus? Si tota aquesta bogeria fos veritat, ella en sabia alguna cosa! Em sembla a mi, no?

MARTÍ.-

També vaig anar a l'estudi...

ANNA.-

Quin estudi?

MARTÍ.-

El teu. El vostre, vaja. El de Barcelona. És que hi vaig trucar i el telèfon comunicava.

ANNA.-

Comunicava?

MARTÍ.- (*Ràpid:*)

Si, i **el Jofre** n'és testimoni.

ROSA.-

I què? Hi vas anar i què?

MARTÍ.-

Res. No sé a què està jugant... No ho entenc.

d.

Títol: **GENT DEL BARRI**
Títol original: *EASTENDERS*
Data emissió: 30.6.1987
Cadena: TV3
Producció: Regne Unit; BBC, 1985-1993
Direcció: Matthew Robinson, Vivienne Cozens, Peter Edwards, Philip Casson

EP.750

PAT Ai, ai. / (DE) Ah, hola.
MARK **Pat?**
PAT Em sembla que si...
MARK No esperava veure't a tu. / Que hi ha **la Sam?**
PAT **Sam!**
SAM Bon dia, **Pat**. De seguida et faig el te.
PAT No tinc pressa. Vas a algun lloc especial?
SAM No.
PAT Doncs vas molt elegant.
SAM Gràcies. / Que necessites alguna cosa?
MARK No gràcies. Aquest matí m'han de portar un paquet. Que seràs a casa, per casualitat?
SAM Em sap greu, però haig d'anar a escola.
RICKY A escola?
SAM (OFF) Sí. Em (ON) sap greu.
MARK (OFF) Tant se (ON) val. Li diré a la mare.
SAM (OFF) Que esperes alguna cosa?
MARK Un llit nou.
SAM Nou de trinca?
MARK (OFF) Sí. Ara que (ON) puc, me'ls vull gastar.
RICKY Que no estudiaves a casa?

SAM Sí, però he canviat d'idea. / Te o cafè, **Pat**?

PAT (OFF) El te m'està bé. Però (ON) ja hi vaig jo...

SAM No, queda't. **En Ricky** te'l portarà, oi?/ Que has dormit?

PAT Oh! Molt bé, gràcies.

SAM Queda't tant de temps com vulguis, eh?

PAT I tant.

RICKY Ei, si **en Mark** es compra un llit/ potser ens voldrà deixar el seu matalàs vell.

SAM No vull les seves deixalles, gràcies.

RICKY Però potser **la Pat**...

PAT Oh, no, no, no. Només m'hi he estat una nit. I us estic molt agraïda.

RICKY On penses anar?

PAT No ho sé. És cosa de ton pare.

HATTIE (OFF) Bon dia. / (ON) Mm... **En Clyde** és a casa teva?

RACHEL Sí. En aquests moments és al bany.

HATTIE Ah. Ja el veuré després. Me'n vaig a treballar.

PAULINE (DE) Ah, hola, **Sam**. Estàs molt maca.

SAM Gràcies. / Recordes que aquest matí haig d'anar a escola?

PAULINE (DE) Què?

SAM Et vaig dir que hauria de retallar les hores, ara que vénen exàmens.

PAULINE (DE) Sí, però no vas dir pas avui.

SAM Sí, ja ho sé, però és important. Em sap greu. / M'hi puc estar una hora, si vols.

PAULINE (G)

FRANK (OFF) Vinga, reina, quin mal (ON) hi ha? **L'oncle Pete** menja tot l'esmorzar.

JANINE És horrible.

PETE (DE) Doncs (DF) menja-te'l, sigues bona minyona. / **Franck**, cada matí fa el mateix?

FRANK No. M'imagino que és perquè ha passat mala nit, noi.

PETE (DE) Que ha passat mala nit?!

FRANK Oh!, **Pete**, era un lloc estrany.
PETE (DE) Aquest matí sí que ho semblava.
FRANK No t'hi amoïnis. Després ho aniré a endreçar, entesos?
[...]

e.

Títol: **VEÏNS**
Títol original: *NEIGHBOURS*
Data emissió: 2.2.1988
Cadena: TV3
Producció: Austràlia; Grundy Television, Flinders Productions, 1985-1991
Direcció: Mark Joffe, Mandy Smith

Epis. 620

201 / 11:10:01

DES: Així, bon noi!
MIKE: (OFF/ON) Que puc fer alguna cosa?
DES: Oh, no, gràcies, nano.
MIKE: N'estàs segur?
DES: Sí, sí... gràcies, de veritat.
MIKE: De res.

-----
202 / 11:19:17

DES: Suposo que **en Harold** tornarà aviat. I segur que t'espera puntual al cafè.
MIKE: Encara em queda una estona. / Recorda que has de dur **en Jamie** a casa **la Helen**.
DES: Ai, sí. Potser que continuem... Vinga, noi. / Molt bé, gairebé

s'ho ha acabat tot.

MIKE: Si vols ho faig jo.

DES: Home, em... em sembla que ja n'ha pres prou.

---

203 / 11:37: 08

MIKE: Què et semblaria dur-lo a la guarderia tot el dia?

DES: Avui aniré a buscar els papers.

MIKE: Deixa-ho, ja ho faré jo.

DES: No, no, ho... ho faré jo.

MIKE: **Des**, si la guarderia és aquí mateix.

DES: Doncs, m'hi... arribaré i... els firmaré.

MIKE: Es cansa. Vinga, boxador. (OFF) Així.

DES: (OFF) I també aniré a comprar... (OFF) verdures i bolquers.

---

204 / 11:55:06

MIKE: Tens raó. Em sembla que ja en té prou.

DES: Molt bé.

MIKE: Porta'l a casa de **la Helen**.

DES: Sí. / (OFF) Així... Vinga, nano. / (OFF) Shhitt! (OFF) No comencis a plorar. (ON) Va, que hem d'anar a veure **la Helen**.

MIKE: Oh... ja ho netejaré jo.

DES: D'acord. / Gràcies, **Mike**. / Vinga. (OFF) Per què plores? Va.

MIKE: (G)

f.

SORTIR DE NIT

(Pere Jordi Español, *El Joc del Segle*, TV3)

Som en un bar de copes, en una mena de cocteleria. És un local tranquil i agradable, amb barra de fusta lluent i il·luminació càlida.

La NATI és darrera la barra. Hi està passant un drap. En una banda de la barra hi ha una noia llegint un llibre.

Arriba el **CLIENT 1** i seu en un tamboret. És un home d'uns 35 anys, elegantot.

CLIENT 1

Hola, **Nati**.

NATI

Bona nit, **senyor Sunyol**. Què serà?

CLIENT 1

No ho sé... Estic una mica...

Posa'm alguna cosa suau.

NATI

Suau? A veure...

(es gira cap als prestatges de darrera)

Miri, això em sembla que li agradarà.

(I col·loca un llibre sobre la barra.)

Passejant per la Llitera,

del Josep M. Espinàs.

Ja veurà, passa que ni te n'adones

i és una cosa molt tranquil·la, molt bé.

Però ja arriba el **CLIENT 2**, un guaperes de mitjana edat que entra fregant-se les mans mentre el Client 1 comença el llibre.

CLIENT 2

Posa'm alguna cosa forta, **Nati**.

Vinc glaçat.

I es mira la noia de l'altra banda de la barra.

NATI

*Un submarí a les tovalles, del **Barril**?*

CLIENT 2

No, més forta. Una cosa picant.

I torna a mirar-se la noia. Ja li està posant nota: notable alt.

NATI

Ah, doncs potser *El vaixell de les vagines voraginoses*.

CLIENT 2

M'escalfarà?

NATI

Això encén un mort.

I li dóna el llibre.

Arriba una parella jove. Miren la barra com qui mira les tapes en un bar.

JOVE

Què té per picar?

NATI

Home, tenim article del **Monzó**,
algunes coses del **Pla**,

el *Mossèn Tronxo*,
això d'**en Pàmies**..., no sé...

JOVE
(a la jove que l'acompanya)
Què vols?

LA JOVE
(molt xava)
No tenen còmics?

NATI
(mig menyspreant-la)
No, còmics, aquí, no.

LA JOVE
No ho sé, el que tu vulguis, **Tito**.

JOVE
Posi'ns una mica de tot. Som a la taula.

NATI
Molt bé, ara vindrà el cambrer.

La parella se'n va del quadre i **la NATI** fa un gest a un suposat cambrer que no veiem.

CLIENT 1
(aixecant la mà)
Nati.

NATI
...

CLIENT 1

Posi'm uns sonets del **Shakespeare**, sisplau.

Piti Español: *Fer riure per televisió. Manual del guionista d'humor.*

Barcelona: Columna, 1994, p. 70-72.

2. Pel·lícules

a.

Títol: **SOSPITOSOS HABITUALS**

Títol original: *THE USUAL SUSPECTS*

Data emissió: 20.11.1997

Cadena: TV3

Producció: EUA; Polygram, Spelling, Blue Parrot, Bat Hat Harry, 1995

Distribució: U Films S.L. 1995

Direcció: Bryan Singer

Traducció: Montserrat Rocher i Sanou

Adaptació: Iolanda Ledesma

HOME: (OFF) **En McManus**. Ens ha explicat una història ben diferent.

FENSTER: Ah, aquella de la puta... la puta que tenia... disenteria?/ Aquesta no m'agrada.

VERBAL: (OFF) **En Fenster** sempre treballava amb **en McManus**. Era un pèl estrany, però no fallava mai./ Un tio molt llest.

FENSTER: (CP) Tio, deixa'm en pau.

HOME: (OFF) Què has dit?

FENSTER: He dit que et moris.

HOME: (OFF) Que què?

FENSTER: Que et moris./ Que tant me fots.

HOME: (OFF) Sí, ara hi corro. Vinga...

FENSTER: D'acord.

HOME: (OFF) ...contesta la pregunta.

FENSTER: Em sentiu bé?/ Escolti?/ Vull...

HOCKNEY: ...un advocat. (RIU) Faré que et retirin la placa, fill de puta./ Ja us conec./ Us penseu que perquè porteu una placa sou importants./ Doncs aquest cop no teniu per on agafar-nos.

VERBAL: (OFF) **Todd Hockney**./ Expert en explosius./ Sens dubte, el tio a qui menys li importava la resta del món.

HOME: (OFF) Ho veus així? Sé que eres a Queens la nit de l'assalt.

HOCKNEY: Ah, sí?/ Visc a Queens./ Ho has deduït tot sol, **Einstein**?/ O has tingut tios treballant-hi vint-i-quatre hores?

HOME: (OFF) Saps què passarà si et tornem a enviar a la presó?

HOCKNEY: Aaa.../ Folla't el teu pare i vés-te'n a passejar. Em vols acusar a mi de l'assalt?

HOME: (OFF) T'acusaré del que vulgui.

KEATON: De què?

HOME: (OFF) Prou que ho saps, desgraciat.

KEATON: (G)/ Ah, sí?

VERBAL: (OFF) **En Keaton**?... **En Keaton** era la presa més buscada per raons evidents.

KEATON: L'error ha sigut vostre./ No meu./ (G) Que m'heu preguntat mai res?/ (G)/ Fa temps que vaig pel món amb la mateixa cara, amb el, amb el mateix nom./ Sóc empresari, ara.

HOME: (OFF) Ja, del ram de la restauració?

KEATON: (G)

HOME: (OFF) No, a partir d'ara seràs del ram (ON) dels fotuts per la policia./ Et convertiré en famós, malparit.

KEATON: Ja t'ho he dit:/ l'error va ser vostre,/ no meu./ Tu pots emmerdar-m'hi fins al cul,/ però us fotré./ D'acord?/ Parla del camió, imbècil./ (G)

FENSTER: (OFF) Em volien, aquells tios em volien fer menjar la merda d'un altre allà dins./ Sí, he estat a la trena./ I què? Això vol dir que em trincaran ca-ca- (ON) cada cop que passi (OFF) res?/ A la merda!

HOCKNEY: **Fenster**, tranquil./ Aquests tios no tenen res.

FENSTER: Tens tota la raó. No tenen res. Tens tota la raó. Passes per la presó i ja està./ Si ens tracten com delinqüents,.../ (GS) serem delinqüents.

KEATON: (T) (G)

HOCKNEY: Ets un delinqüent.

FENSTER: I tu de què cony vas?/ És la meva opinió.

KEATON: Per què no acabes d'una vegada?/ N'estic fins als collons, de tu.

FENSTER: (OFF) Doncs et fots.

McMANUS: Deien que eres mort.

KEATON: (OFF) Ah, sí?/ (ON) No s'equivocaven.

HOCKNEY: (OFF) Em van dir que havies plegat./ (ON) És veritat o què?

McMANUS: (OFF) El què?

HOCKNEY: Els rumors diuen que **en Keaton** s'ha redreçat./ (OFF) I que està enrotllat amb l'**Edie Finnerman**.

McMANUS: (OFF) Qui és aquesta?

HOCKNEY: (OFF) És (ON) una advocada que defensa criminals importants. Diuen que manté **en Keaton**.

McMANUS: És veritat, **Keaton**?/ T'has triat una advocada?/ (OFF) Com li pagues els serveis?/ (ON) (RIU) [...]

b.

Títol: **SEVEN**
Títol original: *SEVEN*
Data emissió: 27.5.1998
Cadena: TV3
Producció: EUA; New Line Cinema, Arnold Kopelso, 1995
Distribució: Aurum Producciones S.A., 1995
Direcció: David Fincher
Traducció: Montserrat Rocher i Sanou
Adaptació: Iolanda Ledesma

TV (OFF): **ST?**
SOMERSET: (T) Oh, aaa,/ sí, m'ha convidat a sopar a casa seva./ He acceptat.
MILLS: A casa.../ Que què?
SOMERSET: Avui.
TRACY: Hola, senyors.
MILLS: Lletja.
TRACY: Burro. (D'E) (PETÓ)
MILLS: (T) (PETÓ)/ **La Tracy. Tracy...** (OFF) **en Somerset.**
SOMERSET: Hola.
TRACY: Encantada de conèixe'l. M'han parlat molt de vostè./ Però encara no sé com se diu de nom.
SOMERSET: (RIU) Em dic **William.**
TRACY: (OFF) (GS) M'agrada el nom: (OFF/ON) **William./ William,** li presento **en David.** (CP) **David,**... et presento **en William.**
MILLS: Daixò, escolta ara vinc, eh?/ (OFF) I la canalla?
TRACY: Bé. Són a la sala. Endavant.
MILLS: Hola, petits. Què fan els meus gossets? Hola, guapos./ (OFF) Què heu fet avui? Heu sortit al carrer? Vine cap aquí.
SOMERSET: (R) (D'E) Quina bona olor.
TRACY: Què?
SOMERSET: (D'E) Aaa...

TRACY: (OFF) Ah, (CP) sí... Vull dir, gràcies. (RIU)

SOMERSET: (T) (D'E) (G)

TRACY: Aaa, seguei, sisplau. Si vol una copa (OFF) serveixi's.

SOMERSET: Aaa, no, no, gràcies. Aaa... m'espero.

TRACY: (OFF) Daixò, (ON) deixi la gavadina per aquí. Perdoni tot aquest merder. Encara estem (OFF) desembalant coses.

SOMERSET: M'han dit (D'E) que es van fer nòvios a l'institut.

TRACY: (OFF) (G)/ (ON) Que quicos, (OFF) oi?/ I sap què?/ (ON) El primer dia que vam sortir ja vaig saber que (D'E) m'hi casaria.

SOMERSET: De debò?

TRACY: (CP) (G)/ No havia conegut (OFF) mai ningú tan simpàtic.

SOMERSET: De debò?/ No és gaire corrent, avui dia./ Vull dir.../ tant de (ON/OFF) compromís./ No pateixi./ No la duré pas (OFF) a taula.

TRACY: (G)/ (D'E) No ho (OFF) sí, és que... miri que he (ON) arribat a veure armes i encara, no puc, no (OFF) m'hi acostumo.

SOMERSET: Ja, jo tampoc.

TRACY: Per què no t'has casat, **William**?

MILLS: No, **Tracy**, (OFF) deixa estar...

SOMERSET: Vaig estar a punt./ Però no va anar.

TRACY: Em sorprèn molt./ Sí, de debò.

SOMERSET: Bé.../ tothom que passa prou temps amb mi m'arriba a trobar bastant antipàtic./ (OFF) Pregunta-li al teu marit.

MILLS: És veritat./ No t'ho pots ni imaginar.

TRACY: (G) Quant fa que (OFF) vius aquí?

SOMERSET: Massa temps./ Us agrada, això?

MILLS: Home.../ Cal temps per aclimatar-se./ Ens agradarà.

TRACY: (T) (GS)

SOMERSET: Ja us curareu d'espants./ Cada ciutat té les seves coses.

MILLS: El metro.

TRACY: Sí, passarà de seguida.

MILLS: Sí./ El de la immobiliària./ Puta merda de... perdona. Ens.../ ens ensenya el pis... quan volem./ Ens agrada, (OFF) el tio és eficient,/ a

la Tracy li cau bé./ i jo em pregunto per què (ON) ens l'ensenya només cinc minuts cada cop, saps?

TRACY: Ho vam saber la primera nit.

SOMERSET: Una llar... tranquil·la./ acollidora i vibrant./ (RIU) Perdoneu. (RIU)

TRACY: (T) (RIU)

MILLS: (T) (RIU) Això, enfoteu's-en, va./ Escolta, no sé per què rieu./ (D'E) Molt bé. Prou.

TRACY: (T) (RIU)

SOMERSET: (T) (RIU) (55) És igual. (RIU)

MILLS: Jo suposo que devia entrar a l'edifici abans que (OFF) tanquessin el bufet./ Es devia quedar fins tard, **en Gould**.

SOMERSET: Això segur. Era el que tenia més feina de la ciutat./ I menys escrúpols.

MILLS: En van trobar el cadàver... dimarts al matí. El bufet no obre, els dilluns, per tant... hi devia entrar divendres./ (OFF) es devia amagar fins que (S) pleguessin els de la neteja i va estar per **en Gould** (ON) dissabte,... diumenge i dilluns i tot./ Fixa-t'hi./ (OFF) Només li va deixar el braç dret (D'E) sense lligar. Li va donar un ganivet de cuina./ (OFF) Fixa't en la balança.

SOMERSET: (OFF) Una lliura de carn.

MILLS: Sí.

SOMERSET: “Una lliura de carn. (OFF) Ni més ni menys./ Ni cartílag, (ON) ni os./ Només carn.” El Mercader de Venècia.

MILLS: No l'he vista.

SOMERSET: “Feta la feina, se'n podrà anar amb llibertat.”

MILLS: (OFF) A més, (ON) la cadira... estava xopa (OFF) de suor.

SOMERSET: Esclar./ L'assassí volia que **en Gould** decidís amb calma.../ quina part del cos es tallaria./ (OFF) Imagina-t'ho./ (ON) T'apunten al cap./ Quina part del teu cos és (ON/OFF) prescindible?

MILLS: El greix de la panxa./ (D'E) Es va amputar un (OFF) tros de panxa.

SOMERSET: Mirem-s'ho tot d'una altra manera./ El cadàver és aquí, però (OFF) obvia'l./ Elimina'l de l'impacte inicial.

MILLS: (T) (G)

SOMERSET: (T) (OFF) El truc (ON) consisteix a trobar... un element nou, un detall,/ i centrar-s'hi fins (OFF) fins a esgotar-lo com a possibilitat.

MILLS: Agafo una altra cervesa. En vols?

SOMERSET: Aaa, vi, sisplau./ Ens sermoneja.

MILLS: Castiga.

SOMERSET: (R!) Els pecats capitals s'usaven en els sermons medievals./ Set virtuts cardinals i set pecats (ON/OFF) capitals, armes per adoctrinar.

MILLS: Sí, ja, ja. Com al...(OFF) Conte de Parson i a, com era?, a **Dante**.

SOMERSET: Els has llegit?

MILLS: Sí./ Bé, trossos... Ei, recordes que... (OFF) al Purgatori, **Dante** i el seu col·lega puguen a la muntanya i veuen tots els pecadors. (ON) Eh?

SOMERSET: Sí, són els Set Replans del Purgatori.

MILLS: (T) Sí, això, exacte./ La supèrbia va primer./ No la gola. [...]